

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1725

Ex Tractatu De Sacramento Matrimonii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39911

titulum patrimonii requisitas; Episcopus scienter ordinans aliquem sine omni titulo, incurrit onus illum alendi, *Trid. sess. 21. c. 2.* taliter tamen ordinatus non incurrit probabiliter suspensionem, quia in lege pœnali, de qua non satis constat, mitior interpretatio facienda est. 4. Probitas morum & congrua cuius Ordini scientia. 5. Prærequiritur Confirmatio ad summum sublevi, quia non constat de lege vel consuetudine graviter obligante. 6. Ordines debent suscipi ordinatè, incipiendo à Minoribus: per saltum promotus peccavit mortaliter, teneaturque adhuc suscipere Ordinem ommissum, manetque suspensus ab Ordine suscepto, donec Episcopus dispenset, *c. un. de Clerico per saltum promot.* 7. Requiritur interstitia, hoc est, ut inter quemlibet Ordinem intercedat annus, *Trid. sess. 23. c. 14.* nisi Episcopus ob utilitatem vel necessitate Ecclesiæ dispenset; generali tamen consuetudine nunc receptum est, ut Ordines Minores conferantur simul

14.

pridiè ante Subdiaconatum, & Regulares Mendicantes, aliique cum iis participantes, & in specie Norbertini habent privilegium, ut non servatis interstitiis annuis tribus consecutivè diebus Dominicis vel Festis duplicibus ordinari possint à quocunque Episcopo Catholico ab ipsis electo, & hæc privilegia non esse revocata per *Trid. ex Dian. Tamb. Rodriq. & aliis probat Sporer à n. 121. Eng. lib. 1. decret. tit. 11. à n. 33.* dicit, Abbates & Superiores Regulares exemptos ad quemcunque Episcopum dimissoriales dare posse, si in diœcesi loci non sit ordinatio, imò id simpliciter affirmant *Nav. Sanch. Laym. l. 5. t. 9. c. 9. Gobat n. 406.* cum quia Superior exemptus respectu suorum habet potestatem quasi Episcopalem; tum quia *Trid. d. c. 10.* tantum prohibet Abbatibus exemptis, ne dimissoriales subditis sæcularibus concedant, unde à contrario rectè inferitur, eas concedi posse subditis Regularibus.

Ex Tractatu de Sacramento Matrimonii.

C A S U S C I V.

De Sponsalibus.

Rabanus defloratam à se Titiam vario sub prætextu ducere renuit:
 1. Quia sicut solum promisit Matrimonium, & est paratus eam dotare.
 2. Ipsa non repromisit. 3. Ipse promisit

semi-obrius ex vehemènti passione. 4. Ex errore & metu saltem levi, & dubitat, an inde contraxerit publicam honestatem.
 5. Promisit conditionatè. 6. Promisit simul tribus sororibus. 7. Cum Titia habet

habet impedimentum dirimens. 8. Promisit his verbis: Non ducam aliam nisi te, & parentes promissionem acceptarunt tacente Titia. 9. Suos parentes non consuluit. 10. Se tantum obligavit sub veniali, vel sub poena, & à juramento absolutus fuit à Monacho. 11. Titia ex timore, ne male tractetur, consensit in dissolutionem sponsalium. 12. Ipse vel ipsa fuit impubes. 13. Ipsa abiit extra patriam. 14. Matrimonium distulit. 15. Sponsus fuit Religionem professus. 16. Vel saltem ingressus & eiectus. 17. Suscepit majores Ordines. 18. Vel saltem minores, aut vovit suscipere majores. 19. Ipse vel ipsa ante vel post sponsalia vovit castitatem. 20. Ipsa contraxit sponsalia cum alio, quem jam ducere renuit. 21. Rabanus sibi copulat Cajam, hac mortua eum repetit Titia. 22. Ipse & ipsa habuerunt copulam & tactus cum aliis, at hoc de Titia non probatur nisi per famam. 23. Status Titia est mutatus, sed est dubium, an mutatio sit gravis. 24. Titia est asperis moribus, & Rabanus ejusque parentes eam averfantur. 25. Laborat morbo Gallico, est deformata ex variolis, & plures habet annos quam sciverit sponsus. 26. Passa est jacturam honorum, nec potest solvere dotem. 27. Parentes Rabani minantur exhereditationem, vel non procurare desideratum officium, si Titiam ducat. 28. Sponso supervenit insperata hereditas vel dignitas. 29. Titia non habet omnia signa nobilitatis, & dicitur antea habuisse virum. 30. Supervenit affinitas. 31. Sponsalia sunt jurata, sed post predictos defectus Rabanus cum Titia iterum habuit copulam.

32. Vel ab initio eos defectus scivit, & dubitat, an teneatur eam dotare, si forte non teneatur ducere. 33. Dubitat, an justè resiliens teneatur saltem ad damna. 34. Et Titia dubitat, an novo sponso teneatur aperire, quòd sit fornicata, pauper, ignobilis; quid si dicat se esse virginem; an occultè fornicata vel impregnata possit sponsum cogere ad servanda promissa. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid sint Sponsalia
 2. Sponsalia definiuntur c. nostrates, causa 30. q. 5. Promissio mutua futurarum nuptiarum; ut autem sint valida & obligatoria, debet promissio esse vera, deliberata, libera, absoluta, personarum certarum, & habilium, verbis vel aliis signis externis manifestata. Dicitur 1. Promissio; quia solum propositum aut voluntas personam ducendi non facit sponsalia, nec causat obligationem. Dicitur 2. vera promissio, id est, seria, cum voluntate se obligandi, idèoque fidei promittens invalidè contrahit, & mortaliter peccat, nisi injustus & gravis merus, vel alia causa excuset, teneaturque ad omne damnum alteri per ejusmodi fictionem causatum, & potest in foro externo ad ducendam personam cogi; imò ad hoc etiam tenebitur in foro interno, si sub ea promissione eam defloravit; neque tenetur ipsa contenta esse dote, quia persona determinatè promissa est, ut probavi Cas. 43. ubi à n. 1. dixi, ad quid obligetur, qui absque promissione matrimonii, vi, fraude, vel metu, aut etiam meris blanditiis puellam defloravit; item quæ causæ à ducenda vel do-

tan-

tanda deflorata excusent, & quid juris, si ipsa affirmet deflorationem, & sponsus neget, quæ omninò hîc sunt recolenda. Dicitur 3. *Mutua*, id est, utramque personam obligans; nam si una pars liberaliter promittat matrimonium, alterâ non repromittente, sed nudè acceptante, obligabitur quidem promittens, sed non erunt propriè sponsalia, neque inde oriatur impedimentum publicæ honestatis, *Sanch. l. 1. d. 5. Reiffenst. l. 4. t. 1. n. 18.* Quod etiam verum est, si una pars se solùm obligare velit sub veniali, vel sub nullo peccato. Dixi, *liberaliter*; nam si promittas matrimonium Titia ex spe mutua repromissionis, si illa non repromittat, nec tu obligaberis; imò in dubio censeris te non gratuitò, sed spe & intuitu repromissionis voluisse obligare; sic enim plerumque fit, & ex plerumque contingentibus prudens est præsumptio, *Sanch. n. 4. Schamb. l. 4. t. 1. n. 4. Engel. ibid. §. 2. n. 2.* Dicitur 4. *Deliberata*, deliberatione scilicet sufficiente ad mortale; hinc qui non potest peccare mortaliter, nec potest contrahere sponsalia, velut amens, dormiens, furiosus, infans ante septennium, ebrius, &c. Qui etiam prævidens & proponens in ebrietate contrahere, invalidè contrahit, quia talis contractus non erit liber in se, sed tantùm in causa; vehemens æstus libidinis vel amoris vix unquam tollit deliberationem sufficientem; si enim illo æstu non obstante est sufficiens deliberatio ad peccandum mortaliter, cur non ad validè con-

R. D. Jansen Pars II.

trahendum sponsalia? Idem est de ira vel simili passione impellente, nisi fortè cognitionem præveniant, quod rarum est, *Navar. Sporer, Schmalzg. l. 4. t. 1. n. 21.* Sed quid si dubium sit, an passio reliquerit deliberationem sufficientem? 3. Standum esse pro valore actus, *Felin. Sanch. d. 8. n. 10.* quia raro contingit, quòd passio rationem evertat, & qualitas, quæ homini naturaliter inest, semper adesse præsumitur, & sponsalia sunt in possessione, quia certò constat esse contracta, & solùm dubitatur, an cum sufficiente deliberatione. Dicitur 5. *Libera*, nam sponsalia inita ex dolo aut errore circa substantiam aut circa qualitatem redundantem in substantiam, sunt invalida, ut dicam suo loco; ex metu gravi & probabiliter etiam ex levi in ordine ad sponsalia injustè incussò sunt ad libitum innocentis rescindibilia, etiamsi fuerint jurata, vide *Cas. 49. n. 9.* ita tamen, ut tunc petenda sit relaxatio juramenti, quam pars nocens, vel ea nolente Episcopus aut pro foro conscientia Religiosi Mendicantes dare possunt & tenentur. Et quamvis sponsalia metu inita sint rescindibilia, & sponsalia impuberum post pubertatem rescindi possint, tamen causant impedimentum publicæ honestatis in primo gradu, ita ut qui ex metu vel ante pubertatem contraxit sponsalia cum Titia, non possit ea validè contrahere cum ejus sorore vel matre, *Pyrrh. l. 4. Decret. tit. 1. n. 31.* vide dicenda *Cas. 109.* Dicitur 6. *Absoluta*; nam promissio conditionata non est valida, nec in-

Y ducit

ducit impedimentum publicæ honestatis nisi impletâ conditione: tenentur tamen contrahentes per se loquendo expectare eventum conditionis. Excipiunt aliqui consanguineos & affines contrahentes sub conditione impetrandæ dispensationis, quos dicunt tam ante quàm post impetratam dispensationem resilire posse, eò quòd talis contractus sit contra jus commune, contra quod nemo tenetur agere; sed contrà est: Talis contractus non est de contrahendo matrimonio contra jus, & manente impedimento, sed post impetratam ex justa causa dispensationem: ergo est de re licita: ergo obligat. Vide *Cas. 71. n. 12.* Dicitur 7. *Personarum certarum*; nam si quis simul pluribus dicat: Unam ex vobis ducam, promissio non est firma, antequam unam certam eligat; tenetur autem unam eligere ex supposito, quòd promissionem acceptaverint, quia ad hoc videtur se vi promissionis obligasse, & si cum una habeat copulam, censetur eam hoc ipso elegisse, & ipsam sub hac conditione & non aliter copiam sui corporis dedisse, *Sylv. Rebel. Wustner. l. 4. t. 1.*

6. *n. 24.* Dicitur 8. *Personarum habiliu*; nam omnes personæ habentes impedimentum dirimens matrimonii (excipe præsentiam Parochi & testium, quæ ad sponsalia non requiritur, item ætatem, quæ hic septennis sufficit) sunt inhabiles ad validè contrahenda sponsalia; hinc invalidè contrahunt consanguinei, affines, &c. nisi paulò antè vel post mentionem

fecerint petendæ dispensationis; tunc enim censentur contraxisse non absolute, sed sub conditione petendæ dispensationis, *Sanch. l. 5. d. 5. n. 27.* Si existens in impedimento consanguinitatis vel voti sponsam defloravit, tenetur petere dispensationem, si impedimentum sit dispensabile, ut dixi *Cas. 43. n. 12.* Si fidelis promittat infideli sub conditione, si fiat fidelis, obligat quidem promissio, sed juxta mentem Ecclesiæ non sunt sponsalia, nec inducunt publicam honestatem, *Herniquez, Averf. q. 8. f. 5.* Dicitur 9. *Verbis vel aliis signis externis consensum internum manifestantibus*; nam contractus humanus debet fieri humano & sensibili modo; verba autem adhiberi solita, & certò significantia sunt: *Ducam te in uxorem, tibi nubam, accipio te in sponsum,* & similia, quæ significant im- vel explicitè obligationem contrahendi matrimonium; loco verborum etiam quandoque solent adhiberi signa, v. g. immissio annuli in digitum sponsæ, mutua datio & acceptatio arrhæ; econtrà hæc forma: *Non ducam aliam nisi te,* non significat obligationem absolutam, sed solùm conditionatam, & habet hunc sensum: *Non ducam uxorem, vel si aliquam ducam, ducam te;* nisi fortè ex circumstantiis constet, quòd se absolute obligate voluerit, aliàs poterit omninò à matrimonio abstinere; si tamen nubere velit, debet ducere hanc, *Gutierrez, Schamb. n. 19. Eng. n. 21. Reiffenst. n. 33.* Si parentes nomine filix sponsalia contrahant, & cum præsens est, vel

ei significatur, taceat, consentire præsumitur, *c. un. §. fin. de despons. impub. in 6.* quæ promissio cessat, si ex metu vel aliis indiciis constet illam reverà non consensisse.

9. Ad valorem sponsalium non requiritur consensus parentum, *Trid. sess. 24. c. 1. de reform. maur.* tenentur tamen proles in negotio summè arduo (utpotè à cuius prudente electione plerumque temporalis & æterna pendet felicitas) parentes consulere, aliàs eos contristant, & se ipsas utpote inexpertas & amore sæpè excecatas in pericula conjiciunt; non tenentur tamen sequi consilium parentum, nisi ex matrimonio timerentur scandala, inimicitia, damnum familiae, &c. *S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. Sanch. l. 4. dis. 23. à n. 9. Leur. l. 4. t. 1. n. 12.* Ratio est, quia in contrahendo matrimonio quilibet est sui juris, neque cogi potest aut debet; imò nec parentes consulere tenentur, si exinde prævideantur matrimonium iniquè impedituri.

10. QUÆR. II. Qualiter obligent sponsalia?

R. I. Obligant sub mortali ad contrahendum tempore præfixo; vel si nullum tempus sit præfixum, primâ occasione, quâ quis commodè potest saltem ad instantiam partis, ita passim omnes; ratio est, quia sponsalia sunt contractus onerosus in re valde gravi, ergo per se obligat graviter, & quò diutius differtur matrimonium, eò plus subtrahitur de debito promissionis. Dico, *per se*, nam contrahentes possunt se solùm obligare sub levi, vel ad perdendam arrham, *l. arrhis 3.*

l. pen. cod. de spons. at tunc propriè non erunt sponsalia; ex iisdem legibus videtur certum, sponsalibus de jure non posse adjici pœnam, v. g. si à contractu resiliat, dabis centum aureos; cum verò amissio arrhæ reverà sit pœna, & ipsa per cit. leges approbetur, ne admittatur jurium contradictio, dicendum est, tantùm prohiberi pœnam solvendam etiam ab eò, qui ex justa causa à contractu recedit; injustè differens sponsalia à judice cogi potest per censuras vel carcerem, quod tamen facillè fieri non debet, cum matrimonia coacta soleant esse infausta. 2. Si sponsalia sint jurata, obligant ex justitia & religione, & ea infringens duplex peccatum admittit in confessione explicandum; neque in hoc juramento dispensare possunt Episcopi aut Regulares privilegiati, nisi sit dolo vel injusto metu extortum, quia talis relaxatio juramenti foret injusta, utpote contra jus tertii.

QUÆR. III. Quot modis dissolvi possint sponsalia?

R. I. Præcipuè tribus, mutuo consensu, recessu unius à sponsalibus, & per supervenientem mutationem status in anima, corpore, fortuna aut fama; igitur

Per mutuum consensum validè & licitè dissolvuntur sponsalia puberum, etiam jurata, quia hic contractus de se est dissolubilis, & juramentum in favorem hominis factum, etiam ab eodem remitti potest; *nam omnis res, per quascunque causas nascitur, per eandem dissolvitur, arg. c. 1. de R. 7. in 6.*

Y 2

Sanch.

II.

Sanch. d. 52. Bosco. de Matr. d. 11. f. 2. debet autem consensus in dissolutionem sponsalium esse liber ab injusto metu vel dolo; hinc si sponsus dicat sponsæ: *Nisi obligationem remittas, vel si cogar te ducere, te tractabo ut ancillam, nullum ostendam amorem, &c.* vel eam decipiat dicendo: *Se hoc vel illo defectu laborare, se gratiam parentum, vel officium speratum obtinere non posse; & sic extorqueat consensum in dissolutionem, minimè deobligabitur, quamvis deobligetur pars innocens seu sponsa, quia sponsus consensit liberè in dissolutionem, non sponsa, Sanch. n. 3. Bosco n. 7. Schmalz g.*

12. *n. 156.* Dixi, *puberes*; nam impuberes (quales sunt fœmellæ ante completum annum duodecimum, & masculi ante decimum quartum) non possunt solvere sponsalia ante completeram pubertatem: quâ completâ conceduntur iis tres dies, quibus alter altero invito resiliere potest, *c. de illis de despons. impub.* nisi impuberes pubertati propinqui sponsalia firmamento firmaverint, vel se carnaliter cognoverint, *c. ex litteris, c. à nobis de spons.* Quinam autem dicantur proximi pubertati, dixi *Cas. 50. n. 2.* Pubes cum impubere contrahens nec ante nec post alterius pubertatem resiliere potest sine illius consensu, quia illud privilegium soli impuberi à jure conceditur.

13. *n. 2.* *Recessus unus à sponsalibus* etiam alteri præbet causam recedendi, quamvis sponsalia juramento fuerint firmata; est communis & certa: quia juramentum fuit tantum

appositum sub conditione mutua fidelitatis, quæ conditio, cum hic non existat, juramentum est nullum: si unus injustè recedat, potest quidem pars innocens etiam resiliere, sed non tenetur, idèdque etiam ex parte altera manebit obligatio in tantum, ut secunda sponsalia illius, quamvis jurata & intercedente copula, sint nulla, utpote de re illicita; tunc autem quis dicitur à sponsalibus recedere, si aliquid agat, ex quo ipso jure vel factò censetur contractui renunciare; quod fieri potest multipliciter: Ut 1. si sponsus absque licentia sponsæ abeat in aliam terram cum animo emanendi, vel sine spe redeundi, solvuntur sponsalia etiam jurata ex parte sponsæ, sive abeat ex causa utili, sive voluntaria, sive ex animo mutandi domicilium, ita ut possit saltem alteri nubere, *c. de illis de sponsal. Barbosa Sanch. d. 54. n. 6. Bosco d. 11. sect. 2. Pyrrhing. n. 48.* quia æquum non est, ut sponsa tam diu in incertum teneatur expectare cum periculo incontinentiæ, vel amittendi alias commodas nuptias; si verò spes sit eundem intra biennium vel citiùs rediturum, debet sponsa expectare; vel si de hoc sit dubium, debet sponsum per litteras vel nuntium (si possit) monere, ut intra certum tempus contrahat, vel obligationem remittat, *Konig hic n. 70.* 2. Si una pars matrimonium injustè differat ultra terminum præfixum, aut si terminus præfixus non est, nolit contrahere altera petente, tunc innocens statim resiliere potest; ratio est, quia si nul-

14.

nullum determinatur tempus, sponsalia statim obligant; ergo si unus sponforum sine legitima causa recuset, censetur resilire, & per consequens alteri præbere facultatem resiliendi, *Reiffenst. n. 218.* Si ex justo impedimento differat, & terminus præfixus sit non ad finiendam, sed urgendam obligationem, manet obligatio utriusque, *Castropalao, Engel. §. 3. Wiest. n. 115.* Si tamen ad longum tempus duraret impedimentum cum gravi alterius incommodo, iudico, non impeditum resilire posse, sicut resilire posset, si altera pars ex justa causa ex patria discederet diu non reditura. Sed quid si terminus præfixus est ad finiendam obligationem? *32.* Tunc distinguendum est: vel enim per utrumque contrahentem stetit, quod minus nuptiæ termino præfixo sequerentur, & eo casu ex parte utriusque solvuntur sponsalia, vel stetit solum per unum quamvis inculpabiliter, v. g. ob morbum, negotia, &c. tunc hic adhuc obligatur, & alter liber manet, etiamsi sponsalia jurata sint, colligitur *ex c. sicut 22. de sponsal. ibi: nec per eum stetit. Laym. Sanch. d. 53. n. 6. Schmalzg. n. 195. contra Bosco, Dicast. Reiffenst. volentes, sponsalia solvi ex utraque parte, quod verum est, si ita expresse convenerit: Ut nuptiis ex quacunque causa intra terminum non secutis utraque pars sit libera, aliàs non.*

3. Certum est, quod professio religiosa dirimat sponsalia, nam dirimit matrimonium ratum, *c. ex publico 7. de convers. conjug.* ergo multò magis

sponsalia; excipe, nisi professio fieret in damnum sponsæ violatæ vel impregnatæ, quod damnum aliter quàm inito matrimonio reparari non posset, tum enim professio esset nulla tam in ratione voti, cum sit de re hîc & nunc illicita, quàm in ratione contractus religionis, quæ talem professionem admittere non vult nec potest contra jus sponsæ violatæ, *Sanch. d. 44. n. 3. Reiffenst. n. 224. La Croix l. 6. p. 3. n. 188.* Dices: Ergo etiam professio erit nulla, & sponsus tenebitur redire ad sæculum, quamvis damnum sponsæ aliter, v. g. per dotationem reparari possit, quia sponsus promisit personam suam, & sub ea spe sponsam defloravit, & si possit solvere, in specie non satisfacit solvendo æquivalens. *32. N. Seq.* Debitor tenetur solvere rem in specie debitam per se C. Per accidens, si jura aliter statuunt, uti hîc *c. 2. §. 7. de conv. conj. N. 4.* Per ingressum in religionem solvuntur sponsalia ex parte illius, qui mansit in sæculo, ita ut illicdè, si velit, alteri nubere possit, *Sylvest. Laym. c. 3. n. 3. Sporer n. 247.* Ratio est, tum quod censetur hoc iplo sponsalibus renuntiare, tum quod per ingressum fiat notabilis mutatio status ex parte ingredientis, ita ut alteri parti foret grave & dedecorosum nubere monacho vel fuitæ moniali, neque præsumi potest, quod compars ad hoc se voluerit obligare; attamen non tollitur obligatio ex parte ingredientis, ita ut rediens ad sæculum sponsam ducere debeat, si ea velit, *Pont. l. 12. c. 10. Laym. Eng.*

16.

Y 3

l. 1.

17. *Ll. Pyrrh. n. 5. cont. Sanch. d. 42.* Ratio est, quia solus ingressus nec ex natura sua solvit sponsalia, cum ingrediens ad libitum redire possit, nec ex jure positivo, & remanens in sæculo juri suo non renuntiavit; ergo si alter ad sæculum redeat, tenetur implere promissum. 5. Majores Ordines solvunt sponsalia, quia cum iis non potest stare matrimonium, ideoque impletio sponsalium fit impossibilis; illicitè tamen suscipiuntur sponsa invitata, quia frangitur fides alteri data in materia gravi justitiæ, & per consequens tenetur ad omne damnum exinde emergens sponsæ, *Rebell. Peretz. d. 9. f. 6. Engel. n. 8. Leuren. q. 58.* Dices: Talis licitè proficitur Religionem, quia sponsalia imbibunt hanc conditionem, nisi perfectiorem statum elegero, atqui status Ecclesiasticus est perfectior matrimoniali, ergo. R. N. C. Quòd illa conditio imbibatur sponsalibus, respectu Professionis Religiosæ, est ex speciali juris dispositione ob eminentiam status Religiosi, ex qua Professio etiam dirimit matrimonium ratum, quod nullibi conceditur Ordinibus Sacris, imò sponsi ad SS. Ordines non admittuntur, & sicut rem alteri debitam non licet vovete Deo, sic nec in fraudem sponsæ suscipere S. Ordines, & quidem si sponsa sit imprægnata, valent Ordines, sed non valet votum castitatis iis annexum, utpote de re illicita, ideoque tenebitur inire matrimonium, nisi timeantur alia mala, vel Judex Ecclesiasticus aliter disponat, *La*

18. *Croix n. 197.* 6. Si sponsus sponsa in scia vel invita suscipiat Ordines Minores, probabiliter solvuntur sponsalia ex parte sponsæ, ita ut hæc resiliere possit, *Tann. Gob. Reiffenst. n. 230.* tum quia hæc est notabilis mutatio & magna inconstantia ex parte sponsi, tum quia suscipiens minores Ordines censetur cum tempore etiam velle suscipere majores, (minores enim licitè non suscipiuntur nisi in ordine ad majores) sicque statum matrimonio repugnantem suscipere, consequenter remittere sponsæ obligationem, quod à potiori tenet de illo, qui post sponsalia vovit suscipere majores Ordines; quamvis enim tale votum sit nullum, tamen quantum est in se, intendit assumere statum matrimonio repugnantem, consequenter juri suo renunciare, *Sanch. d. 47. n. 4.* 7. Post sponsalia licitè quis vovet Religionem; si enim Religionem licitè ingredi possit, cur non eam fovere, nisi forsitan sponsa ipse matrimonii fuisset destituta: Pars non vovens libera est à sponsalibus, quia vovens Religionem cum matrimonio impossibilem hoc ipso renuntiat suo juri, ipse tamen non deobligatur nisi secutâ Professione, ut dixi supra, *Tamb. Eng. §. 3. Schmalzg. n. 102. Sporer n. 252.* 8. Votum castitatis post contracta sponsalia, in quantum præjudicat comparti ex sponsis, est illicitum & invalidum, nec dirimit sponsalia ex parte voventis, bene verò ex parte alterius, *Navar. Pyrrh. n. 30. Eng. loc. cit. Schamb. n. 14. Reiffenst.*

Reiffenst. n. 236. colligitur ex *v. veniens* qui Clerici vel voventes; ubi Papa post sponsalia voventem puniri jubet; & ratio est, quod votum de re alteri debita non sit Deo gratum, nec acceptetur cum injuria tertii: in tantum verò valet tale votum castitatis, ut vovens non petere debitum obligetur, nisi quoad hoc ab Episcopo vel Regularibus privilegiatis sit dispensatus, imò sponsa mortua vel alteri nubente obligatur ad integram castitatem, quia id tunc non cedit in præjudicium sponsæ; idem est de voto suscipiendi Religionem vel S. Ordines, cum hac tamen disparitate, quod talis quidem peccet nubendo, non tamen petendo debitum, *S. Thom. Nav. Engel, Schmalz. g. à n. 116. vide Cas. 106.* Dices: Qui post sponsalia vovit castitatem, licitè eam servare potest, ingrediendo Religionem: ergo ad hoc tenetur. *R. N. C.* quia non præsumitur se voluisse obligare ad castitatem per medium adedò arduum, quale est Religio, nisi ita expresserit, *Castropalao, Nav. Leuren. 9. 59.* Hactenus dicta intelligenda sunt de votis subsequenteribus sponsalia; nam si votum continentie, votum S. Ordinum, votum non nubendi, &c. præcesserint, indubitatum est, sponsalia subsequenter esse nulla, quia contingunt promissionem rei illicitæ, & Deo jam obligatæ.

20. 9. Secunda sponsalia contra fidem priorum sunt nulla, etsi sint jurata vel conjuncta cum imprægnatione; ratio est, quia sunt de re illicita, & alteri ex justitia debita, atqui pro-

missio vel juramentum non possunt obligare ad rem illicitam, ergo. Imprægnator tamen tenetur imprægnatæ ad omne damnum, nisi ipsa impedimentum seiverit, & sic in sui deceptionem consenserit; quod si secunda sit innocenter decepta, & damnum aliter quàm per nuptias reparari non possit, putat *Lopez, Sanch.* primam, quæ damnum non est passa, ex charitate obligari cedere juri suo, quod non admittit *Reiffenst. t. 4. n. 8.* quia charitas non obligat ad relinquendum jus proprium pro avertendo damno proximi. Sed nunquid prima sponsa ex hoc, quod sponsus fidem dederit secundæ, etsi nulliter ex sua parte, poterit resilire? *R.* Affirmativè: quia tentans secunda sponsalia, quantum est de se, censetur renuntiare primis, ergo pars innocens potest recedere, & fidem frangenti frangere: quamvis autem prima cedat juri suo vel moriatur, propterea non obligant sponsalia secunda, quia contractus ab initio invalidus cum tempore non reconvalescit, *Sanch. d. 50. La Croix n. 76.* excipe, nisi sponsalia secunda inita sint sub conditione, si prima sponsa obligationem remittat vel moriatur, & in dubio sic inita præsumuntur, quia aliter iniri non potuerunt sine peccato; delicta autem non præsumuntur. Si sponsa tua sit imprægnata ab alio, potest te in scio hunc ducere, quia si scires ejus constitutionem, certò resilires, ergo prudenter præsumeris consentire, ita tamen ut ipsa tibi teneatur de damno,

21. damno, si quid inde tulisti. 10. Matrimonium contra prima sponsalia est quidem illicitum, attamen dissolvit sponsalia, c. si inter d. 31. de despons. At quid si matrimonium morte vel professione religiosa solvatur, an sponsus tenebitur adhuc ducere priorem sponsam, si ipsa velit? Negant Palud. Gut. Laym. Pyrhiug. Reiffenst. l. c. quia obligatio semel extincta non reviviscit, sicut non reviviscit professio in ordine laxiore semel extincta per professionem in ordine strictiore; sed dicendum est, sponsum teneri redire ad sponsam primam, si ipsa velit, etsi hæc non amplius obligetur sponso ob violatam ab ipso fidem, Peretz. Haun. de matr. n. 601. Spor. n. 208. La Croix 201. Wiest. n. 100. Schmaltzg. tit. 4. n. 34. Ratio est, quia tale matrimonium non planè extinguit, sed solum suspendit obligationem, sicut si quis contra votum religionis ineat matrimonium, impeditur quidem executio voti, ipsum tamen votum non extinguitur, sed soluto matrimonio iterum obligat; aliud est de professione in Ordine strictiore; cum hæc enim de se sit perpetua, facit regressum ad laxiorem impossibilem.
22. 11. Fornicatio sponsæ etiam vi illata, sive antecedit, sive subsequatur sponsalia, dat sponso, qui hoc ignoravit, jus resiliendi. Idem est si sponsa sive ante, sive post sponsalia turpes tactus, oscula, amplexus ab alio libere admiserit; e contra sponsa resilire potest ob solam sponsi fornicationem post sponsalia, non autem ob

turpes tactus, nisi sint frequentes, ita quoad rem Peretz. f. 14. Sanch. d. 63. Laym. c. 3. Bosco d. 11. f. 2. Sporer à n. 270. Schmaltzg. à n. 163. Ratio est, quia in jure multò turpior habetur fornicatio aut actus impudici sponsæ quam sponsi: ergo si fornicatio vel tactus sponsi facti non sint post fidem sponsaliorum, non sunt causa sufficiens sponsalia solvendi. Excipe, nisi sponsus etiam ante sponsalia cum pluribus fuisset fornicatus, aut ex præcedente unica fornicatione suscitasset prolem, tunc posset sponsa id ex post cognoscens solvere sponsalia, Pont. Bonac. Laym. l. c. Castropalao punct. 29. n. 4. quia tunc esset notabilis mutatio ex parte sponsi, & matrimonium redderetur difficilius, tum ob alimentationem proles, tum ob discordias oriri solitas. At quæ probatio fornicationis requiritur, ut obinde sponsalia dissolvi possint? Debet de fornicatione certò constare per gestationem uteri, confessionem rei vel alia indicia, aut saltem de hoc debet esse publica infamia; aliàs sponsalia semel legitimè contracta manent in possessione obligandi, Schneidenn. de nuptiis p. 4. n. 61. Zypanus de spons. c. 13. §. 50. Korig. his n. 74.

12. 3. Sponsalia dissolvi possunt, si ex una parte superveniat talis mutatio corporis, animi, fortune, &c. quæ si ab initio fuisset cognita, vel prævisa, altera pars non contraxisset; & quamvis hæc regula in aliis contractibus onerosis non admittatur, admittitur tamen in sponsalibus, ita ut pars, quæ ex illa mu-

mutatione gravamen patitur, possit
resilire à sponsalibus etiam juratis,
non item altera, *arg. c. quemadmodum*
23. de jurej. Sanch. d. l. 2. Eng. n. 11.
Castro palao p. 28. n. 6. Bosco f. 2. concl. 4.
Pyrrhing. n. 63. Zoës n. 46. Scamb. n. 102.
Ratio est, quia promissio matrimo-
nii (quod inducit vinculum indissol-
ubile) requirit majorem libertatem
quàm alii contractus; merito tamen
notat *La Croix n. 167.* sponsalia obin-
dè non semper esse propriè condi-
tionata, aut includere conditionem:
Si non oriatur mutatio; aliàs enim ab
initio essent invalida, & secutà mu-
tatione non causarent publicam ho-
nestatem; sed solùm reservatur fa-
cultas rescindendi, si aliquid in-
terveniat vel innotescat, quod ab
initio cognitum sponsalia impedi-
visset; aded ut si sponsus vel sponsa
juratò affirmet, quòd sponsalia mi-
nimè fecisset, si hoc vel illud sci-
visset vel pravidisset, ei in utroque
foro fides sit adhibenda, *Covarr. Nav.*
Laym. n. 13. Reiffenst. n. 256. Ratio est:
quia in his, quæ ad animum perti-
nent, & testibus probari non possunt,
ut intentio, ignorantia, scientia, &c.
standum est juramento asserentis; si
quis dubitet, an contraxisset, pro
utroque foro præsumi potest, eum
non fuisse contracturum, si mutatio
sit gravis, & talis, ob quam alii pru-
dentes non contraherent, *Leander,*
Bosco n. 120. quia fortissima præsum-
ptio desumitur à communiter con-
tingentibus; variæ autem sunt mu-
tationes notabiles, ob quas alteri
parti resilire licet, ut 1. ex parte ani-

R. D. Jansen Pars II.

mi, si sponsus cognoscatur esse ebric-
tati, lufui, rixis muleum deditus; si
unus ex sponsis sit hæreticus, labore
gravi infamia ob furtum, homici-
dium, adulterium, magiam, &c. vel
in uno deprehendatur notabilis mor-
rum asperitas aut sævitia; si inter
sponfos vel eorum parentes exortæ
sint capitales inimicitia, extraordi-
nariæ animorum aversiones, ita ut
timeantur iofausta nuptiæ, jurgia,
lites, scandala, &c. communis Docto-
rum; at non facilè credendum est
hæc adesse, nisi indicia probent; sæpè
enim finguntur talia purè ad decli-
nandum matrimonium. 2. Ex parte
corporis fit notabilis mutatio, si unus
ex sponsis fiat leprosus vel parali-
ticus, oculos vel nasum amittat, *c.*
quemadmodum, de jurej. Idem est de
aliis morbis incurabilibus, v. g. epi-
lepsia, paralyfi, graveolentia oris,
quæ curari non possit, *Sanch. Sporer*
n. 271. Schmalz. n. 189. Idem pler-
que docent de morbo Gallico; ve-
rùm quia hic morbus nunc à peritis
medicis perfectè curari solet, ex eo
solo causa solvendi sponsalia non
consurget, præsertim si infirmus eum
sine culpa contraxerit. Item si sponsa
fiat multum, & sponsus horribiliter
deformis, si sponsa post sponsalia
intelligatur esse inepta ad generatio-
nem, quam sponsus intendebat, ut
si sponsus credebat eam habere 30.
annos, cùm habeat 50. Si sponsus,
qui laborare deberet, comperiat
laborare Herniâ, &c. Si autem hæc
mala non sint certa, sed solùm pro-
babilis aliqua de iis suspicio vel du-
bium,

Z bium,

- bium, non solvuntur sponsalia, quorum obligatio est certa, quæ per incertam excusationem non tollitur, ideoque tunc res melius erit investiganda, vel expectanda declaratio iudicis. 3. Ob mutationem in bonis fortunæ sponsalia solvi possunt, si unus redactus sit ad inopiam, vel sit passus magnam bonorum suorum jacturam, sive id contigerit ex ejus culpa, sive injuria belli, furti, incendii, &c. Si sponsa vel ejus parentes dotem promissam dare non possint, vel non velint, quia sub illa conditione censentur sponsalia contracta, *c. de illis 3. de condit. app.* In his pars, quæ damnum passa non est, resilire potest, & si uterque jacturam bonorum fecit, uterque habet justam resiliendi causam; minus enim apti sunt ad onera matrimonii sustinenda, nec in hac parte est locus compensationi, *Rebell. Pont. Tamb. Castropalao n. 4.* Sola autem parentum vel consanguineorum contradictio non sufficit ad solvenda sponsalia, nisi fortè conjuncta sit cum scitis minis exheredandi, officio privandi, tunc solus ille, qui minas non patitur, resilire possit; ille verò qui minas patitur, si ex aliis bonis suis vel partis honestè sustentari possit, tenetur stare promissis, si compar velir, sicut stare tenetur, qui fecit jacturam bonorum, etsi possit resilire pars altera, *Reiffenst. n. 282.* At quid si post contracta sponsalia uni superveniant insperata divitiæ, nobilitas, dignitas, an hic à sponsalibus justè recedere possit? Affirmant *Wex. Hurthado,*

Peretz. d. 9. f. 11. Schmier. hic 15. n. 149. quia matrimonium redditur difficilius, & hæc sponsalia non fuissent contracta, si id ab initio fuisset prævisum; sed rectius negant *Gutt. Sanch. Castropalao n. 5. Pyrrh. n. 64. Konig n. 78.* Ratio est, quia cum pars altera non sit facta deterioris conditionis, non est privanda jure suo, & res debita tradenda est cum omni suo melioremamento vel valore, qui succrevit, ut patet in contractu emptionis; ergo & persona tradenda est cum meliore sua fortuna; aliàs certè toties sponsalia infringere liceret, quoties sponsus ditiorem vel nobiliorem sponsam nancisci posset. 4. Si ex post innotescat, quòd unus non habeat signa nobilitatis, quæ eum habere putabat alter, hic potest resilire, quia est defectus notabilis, ob quem proles in Germania non admittuntur ad certos Canonicatus vel Comitatus, similiter si putasti aliquam esse virginem, sed postea intelligas esse viduam, habes causam dissolvendi sponsalia, tum quia vidua censetur longè vilior, tum quia tu fores bigamus, & soluto matrimonio non posses absque dispensatione promoveri ad Ordines, quod videtur esse notabile incommodum, *Sanch. Castropalao p. 29. La Croix n. 185.* 5. Si superveniat vel detegatur impedimentum dirimens matrimonium indispensabile, velut impotentia, solvuntur sponsalia ex utraque parte; si impedimentum sit dispensabile, v. g. affinitas ex fornicatione post sponsalia cum consanguinea sponsa vel

vel sponsæ, solvantur solùm ex parte innocentis; ille verò qui ex causa impedimenti, tenetur suis expensis petere dispensationem, si velit pars læsa, tum ne ex delicto reportet commodum, tum quia ponendo impedimentum læsit jus alterius, ergo tenetur ex iustitia illud reparare; aut si innocens alterius connubium ob ejus fornicationem nolit, tenetur reus innocenti compensare damna, si quæ obinde in præparatione nuptiarum vel aliter est passus. 6. Hactenus dicta locum habent etiam in sponsalibus juratis, ita ut ex iisdem causis dissolvi possint, ex quibus non jurata, quia juramentum sequitur naturam & conditiones contractus, cui adjicitur; excipe, nisi quis cognito ejusmodi defectu vel causa rescindendi verbis aut facto, præsertim copula carnali, sponsalia ratificaverit, *Tamb. Bosco concl. 13. Laym. c. 2.* Sitamen copulam habuisset, reverà non animo sponsaliterio, sed merè fornicario, in foro conscientie non censetur sponsalia ratificasse, quia præsumptio debet cedere veritati, *Sanch. Tamb.* 7. Ut causa sit sufficiens à sponsalibus recedendi, debet ejus cognitio post sponsalia supervenisse; nam qui scienter & seriò matrimonium promittit personæ, quam scit esse pauperem, deformem, ignobilem, defloratam, &c. tenetur stare promissis, nisi ex matrimonio timeantur perpetuæ discordiæ, grave scandalum, infamia, ingens damnum familiæ, eò quòd v. g. prohiberetur adire Comitæ, &c. tunc enim ma-

trimonium fieret illicitum, utpotè conjunctum cum peccato vel damno tertii aut totius familiæ; si hæc incommoda absint, tenetur stare contractu, quia scienter contrahens cum paupere, ignobili, &c. quoad suam personam censetur renuntiasse privilegio nobilitatis, divitiarum, &c. nec satisfacit dotando, sed tenetur eam ducere, si ipsa velit, quia debitor potens solvere rem in specie debitam, ad hoc tenetur: sed potest solvere matrimonium in specie promissum, idque ex iustitia est debitum ergo. *V. Cas. 43. n. 13.* An verò quis teneatur personam à se defloratam dotare, si ob damnum familiæ, periculum inimicitiarum, vel aliter justè excusetur ab ea ducenda, dixi *Cas. 43. n. 17.* 8. Qui absque justa causa resilit à sponsalibus, tenetur alteri ad omne damnum exinde ortum, ut per se patet; qui verò justè resilit, ad nihil tenetur, siue causa resiliendi teneat se ex parte alterius sponsi, ut si hic sine sua culpa factus est pauper, leprosus, &c. siue ex parte sua, eò quòd velit ingredi religionem, *Sanch. Bosco concl. 14. La Croix à n. 218. Castropalae p. 33. Reiffenst. n. 323. cont. Hennig. Sporer.* Ratio est, quia resiliens utitur jure suo, & alter in simili casu etiam uti posset: ergo est æqualis utriusque conditio. Dices 1. *L. si pecuniam, ff. de condit. ex causa* dicitur: *Si quis alterum conduxit ad iter faciendum, si hoc revocet, teneri servare indemnem de expensis pro itineris præparatione factis;* ergo & ille, qui revocat sponsalia, tenetur alteri de expensis ad nuptias.

2. Jura non concedunt ingressum in religionem, nisi salvo jure alterius sponsi; aliàs etiam posset ingredi post sponsam defloratam. *§. ad 1. N. C.* In sponsalibus est æqualis utriusque conditio, & libertas ad resiliendum ex simili causa, quæ libertas non est in conducente alterius operam. Ad 2. Si defloratio vel alia fraus non intercessit, nullius jus violatur, quia utriusque æqualiter liberum est religionem ingredi. 9. Restat difficilis & practica quæstio, an sponsus vel sponsa laborans defectu occulto possit licitè sponsalia contrahere illum non aperiendo? Ad quam *§.* Si defectus non importet impedimentum dirimens, vel sit multum noxius alteri parti, aut reddat matrimonium notabiliter difficilius, tenetur vel à contractu abstinere, vel illum defectum detegere, sive ante, sive post sponsalia emergerit, *Peretz. d. 11. f. 2. Gobat t. 10. c. 9. n. 369. Castropalao punct. 30. Sporer n. 286. Reiffenst. n. 301. Leuren. q. 68. La Croix n. 181. cont. Sanch. Dicast. Escob. & alios.* Ratio est, quia alterum decipit in re gravi, sicut qui ignoranti venderet merces inutiles & noxias, ut dixi *Cas. 55. n. 10.* Hujusmodi defectus sunt: *Lepra, epilepsia, morbus Gallicus, nisi ante matrimonium curetur, infamia ex genere vel delicto, impregnatio sponsæ ab alio facta; hæc enim notabiliter matrimonium aggravant, utpote quæ vel afferunt educationem alienæ prolis, vel efficiunt sociali vitæ, vel causant gravissimas discordias, aversiones, &c.* Econtrà si defectus occultus non multum noceat

comparti, nec notabiliter difficilius reddat matrimonium, licet minus commodum vel appetibile efficiat, non tenetur eum manifestare, talis est occulta fornicatio, ignobilitas, paupertas, deformitas, mores improbi, à quibus se statuit corrigere, *DD. cit. Burgh. cent. 2. Cas. 20.* Ratio est communis consuetudo & consensus, & plerumque manifestatio fieri non potest sine infamatione. *Dices:* Si altera pars sciret talem defectum, v. g. fornicationem, ignobilitatem, &c. non contraheret, imò à contractu justè resilire posset: ergo alter tenetur illum aperire, aliàs facit comparti injuriam, sicut injuriam facit, qui tacet vitium rei venditæ, quo cognito non fieret emptio. *§. N. C.* Ex communi consensu & praxi in sponsalibus ejusmodi defectus reticere possunt, aliud est de emptione. Dixi, *defectus occultus;* nam si periculum sit, ut talis defectus, v. g. fornicatio, ex post erumpat, causetque graves discordias, erit à contractu abstinendum, quia matrimonium reddetur difficilius, minus licebit se fingere esse virginem, nobilem, divitem, quia esset formalis fraus, *Castropalao, Leuren. loc. cit.* Ex dictis sequitur, quòd sponsa occultè fornicata cum alio adhuc sponsum ignarum cogere possit ad servanda sponsalia, quia illa fuerunt valida, & quamdiu fornicatio manet occulta, retinet jus ad ad matrimonium, imò in primo congressu licitè uti potest mediis ad occultandum vitium deflorationis, ne à viro deprehensa malè tractetur, *Sanch.*

Sanch. d. 27. n. 9. & si interrogata dicat, se esse virginem, solum peccat venialiter peccato mendacii; si tamen dicendo se virginem induxerit ad sponsalia, non potest cogere ad matrimonium, quia sic fingendo fecit injuriam, quam continueret, *Gobat, La Croix n. 184.* Sed quid si ab adultero sit imprægnata, & sponsus id ignorans velit eam ducere, an saltem metu infamiae incurrendae licite possit consentire non detecta imprægnatione? *R.* Non posse: quia

sponso supponet prolem alienam cum damno mariti & prolium legitimarum sequentium; & quamvis proponat hæc damna præcavere vel compensare, tamen vix poterit, quia carebit probis, & spurium non tenebitur credere se esse spurium, ut dixi *Cas. 43. n. 21.* & quia primò gignetur, fortè prætetendat jus speciale, ergo talis se saltem exponet periculo proximo injustè damnificandi maritum & proles.

CASUS CV.

De Matrimonii essentia, indissolubilitate, &c.

Sabinus Theologus interrogatur:
 1. *Quæ sit essentia, materia, forma, Minister matrimonii.* 2. *Quid si quis fidei contrahat, aut cum una fidei, cum altera verè.* 3. *Quid si consensus revocetur vel exprimat per verba dubia, vel sit indeliberatus.* 4. *An consensus debeat ferri in copulam.* 5. *Quid de eo, qui falsò credit, se habere impedimentum dirimens.* 6. *An nubenti invitis parentibus possit subtrahi dos vel hereditas, & quid si parentes contrahant nomine filii.* 7. *Quid & quomplex sit conditio, modus, causa, demonstratio.* 8. *An conditio apponatur licitè.* 9. *An conditio de presenti suspendat valorem, quid si secuta sit copula.* 10. *Quid de condicione necessario eventura.* 11. *An post eventum conditionis contingentis opus sit novo consensu, idque coram Pa-*

rocho & testibus. 12. *Quid si quis pendente conditione cum una, ducat aliam, vel habeat copulam.* 13. *Quid de hac conditione: Contraho tecum, si patri placuerit.* 14. *Si Papa dispenset.* 15. *Si te virginem reperero.* 16. *Quid si conditio sit turpis vel impossibilis.* 17. *Quid in dubio.* 18. *Quid de sponsalibus.* 19. *Quid de condicione: Si castitatem voveas.* 20. *Ut liceat intra bimestre religionem ingredi, vel teneantur religionem ingredi, si intra annum non nascatur proles, vel certis diebus à copula abstinere.* 21. *Quid de hæreticis, qui contrahunt sub condicione, ut liceat repudium ex causa fornicationis.* 22. *An possit matrimonium contrahi per procuratorem, vel per litteras.* 23. *Quid si consensus saltem internè revocetur, aut fidei datus renovetur, aut principalis interim fiat amens.* 24. *An mandatum*

Z 3 dari

dari vel exequi debeat coram Parocho, quis possit esse procurator, an conficiat Sacramentum, debeatque esse in statu gratia. 25. An matrimonii vinculum solvatur per professionem vel dispensationem Papae. 26. Quid de consummato. 27. Vel matrimonio infidelium. 28. Quid de divortio ex causa pietatis. 29. Ex causa delicti? Pro Resolut.

1. QUÆR. I. Quid de matrimonii essentia, materia, forma, Ministro, &c.

ꝛ. 1. Matrimonium est legitima conjunctio viri & femina, individuum vite societatem continens, seu est contractus, per quam mas & femina sibi mutuò tradunt potestatem corporum pro usu perpetuo ad procurandam & honestè educandam prolem. Hic contractus est verum novæ legis Sacramentum. Est de fide ex Conciliis Flor. & Trid. sess. 24. c. 1. Ejus Materia remota est jus in corpora: Proxima est consensus seu traditio istius juris: Forma sunt verba vel signa externa consensus exprimentia. Minister sunt ipsi contrahentes, non vtem Parochus, qui tantùm Matrimonio assistit, illudque nomine Ecclesiæ suscipit & ratificat. Est communis. Ratio est, quia minister debet apponere materiam & formam: sed illam non ponit Parochus, sed contrahentes: ergo. 2. Matrimonium dividitur in legitimum, ratum & consummatum. Legitimum tantùm est, quod legitimo consensu inter personas habiles contrahitur, & non habet rationem Sacramenti, quale olim in lege naturæ & Mosaica, & adhuc inter Gentiles & Judæos initur.

Ratum, quod à baptizatis in facie Ecclesiæ contrahitur, cui si accedat copula carnalis, dicitur consummatum.

QUÆR. II. Quid circa consensus contrahentium? 2.

ꝛ. Hic consensus est ita necessarius ad valorem Sacramenti, ut à nemine nisi à solo Deo suppleri possit, qui cùm sit Dominus omnium, posset etiam homine invito ejus corpus tradere alteri ad usum conjugalem; ut autem consensus sit legitimus, debet 1. esse verus, non fictus, aliàs matrimonium erit nullum, & fingens graviter peccabit contra reverentiam Sacramenti, & contra justitiam, Avers. q. 3. s. 1. Schamb. l. 4. t. 1. n. 145. Pyrrh. ibid. n. 97. Kon. n. 104. quia in contractu oneroso si unus ponat partem suam, habet jus, ut etiam alter adjiciat suam, ideòque regulariter tenebitur talem ducere, & consensus injustè subtractum renovare, quia damnum hoc vix aliter potest refarcire, & ipsa ab aliis nuptiis repellitur, cùm prius matrimonium præsumatur validum; excipe, nisi ipsa usa sit fraude, vel alter injusto metu ad matrimonium fuerit coactus, tunc enim non tenebatur consentire; sed quid si Titius primò fictè contrahat matrimonium cum Titia, & post seridè cum Caja? ꝛ. In foro conscientia debet manere cum Caja, ita tamen ut Titia satisfaciat pro damnis, si quæ ex fictione passa est; in foro autem externo cogetur manere cum prima, nisi fictionem claris & indubitatis probet indiciis, neque creditur juranti, quia posito actu externo consensus internus

nus

nus præsumitur, *Laym. c. 6. n. 3. Scamb. l. 4. Decret. t. 1. n. 144. Wiest. ibid. n. 140.*

3. 2. Consensus debet esse mutuus & simultaneus, ita ut si unus posuerit consensum, eundem non revocet, antequam consentiat alter. 3. Debet consensus esse manifestatus per verba, nutus, scripturam, procuratorem, alias contractus non foret sensibilis & humanus; si verba vel signa sint dubia, magis intentio quam verba attendenda est, quia verba intentioni deserviunt, & non intentio verbis. 4. Consensus debet esse plenè deliberatus deliberatione sufficiente ad mortale, ut dixi *Cas. preced. n. 3.* 5. Ad valorem matrimonii requiritur consensus in mutuam corporum traditionem, in obligationem justitiæ ad conjugalem copulam, obligationemque abstinendi à quavis alia; in dicta enim traditione & obligatione consistit essentia matrimonii. Contrà verò quia carnalis copula, mutua cohabitatio & fidelitas non sunt de essentia matrimonii, in hæc non necessariò fertur consensus. Unde valebit matrimonium, quamvis aliquis proponat abstinere à copula, vel cogitet adulterari, vel conjugem deserere, modò seriò intendat contrahere & se obligare ad eam fidelitatem & reddendi debitum; quia voluntas implendi contractum non est de essentia contractus, ut dixi *Cas. 48. n. 2.* Unde patet, B. Virginem cum S. Josepho verum habuisse matrimonium, quia tradidit potestatem sui corporis, & obligavit se ad debitum conjugale,

casu quo S. Joseph exigeret, quamvis per revelationem sciret id à S. Josepho nunquam fore exigendum, idèoque hoc matrimonium suo voto castitatis non obfuturum, *Castropalao d. 2. p. 1. n. 3. Schmalzgr. l. 4. r. 1. n. 263.* Si autem in ipso contractu addatur conditio: Duce te, si vivas mecum in perpetua castitate, si eam voveas, non valet matrimonium, ut dicam *infra n. 19.* 6. Qui pro certo (etsi reverà falsum sit) adesse impedimentum dirimens, non potest seriò & validè velle matrimonium, voluntas enim non potest velle impossibile cognitum ut tale; aliud est si timeret aut suspicaretur adesse impedimentum, & interim vellet facere quantum potest, tunc si reverà nullum impedimentum adsit, matrimonium erit validum, *Sanch. Tamb. Sporer à n. 317.* 7. Ut consensus in matrimonium sit licitus, debent saltem requiri parentes, nisi prudenter credantur matrimonium injustè impediri, ut dixi *Cas. preced. n. 9.* Filius irrequisitis vel invitis parentibus nubens etsi peccet, tamen est alimentandus, & filia juxta statum mariti dotanda, quia dos succedit in locum alimenti, quod jure naturali debetur prolibus, minus poterunt obinde exheredari, quia hic casus in *Novell. 115. c. 3.* non numeratur inter causas exheredationis; in odiosis autem non est facienda extensio, *Engel. l. 4. tit. 2. §. 2.* 8. Si parentes filio vel filia præsentem & tacente ejus nomine matrimonium contrahant, juxta *Bosco, Zoës. La Croix n. 272.* filia censetur

ferur consentire, et si id neget *Konig. Pont. Schmaltzgr. n. 247.* Certum est, in foro conscientie matrimonium non presumi validum, si filia neget se consensisse, quia in foro interno sicut creditur dicenti contra se, ita & dicenti pro se.

7. QUÆR. III. Quid de consensu vel matrimonio conditionato?

Re. 1. Matrimonium, idem est de sponsalibus, potest contrahi absolute absque omni adjectione modi vel conditionis, ut: *Duco te in meam, vel conditionate; Condicio autem est circumstantia dispositioni vel contractui adjecta, à cuius existentia volumus dependere contractus valorem, aliquando exprimitur verbis per tō Si, aliquando retinetur in mente, ut: Ducō te, si pater tuus consentiat, si es virgo, &c.* Alia est de futuro contingente vel indifferente ad esse vel non esse, ut: *Duco te, si pater meus consentiat, & hæc sola proprie est conditio. Iterum alia est de re possibili, quæ evenire potest, alia de impossibili, quæ evenire non potest; alia de re necessaria, alia de re contingente; alia est intrinseca & necessaria ad valorem contractus, ut: Ducō te, si consentias, si non habeas impedimentum dirimens, &c. & hæc licite apponi potest, imò semper imbitur, alia est extrinseca. Item alia est de re honesta seu licita, alia de illicita & turpi; & hæc iterum alia est contra substantiam vel finem matrimonii, (qui triplex est, perpetuitas, bonum prolis, & mutua fides) alia non est contra finem vel bonum matrimonii. Contractibus etiam adjici*

solet modus, causa, demonstratio. *Modus est onus contractui adjectum, ad quod post contractum perfectum obligare volumus contrahentem, & exprimi solet per tō Ut, v.g. Ducō te, Ut adferas talem dotem, ut procures mihi officium, &c.* Distinguitur à conditione, quòd hæc suspendat valorem actus usque ad eventum conditionis, modus supponit actum validum cum obligatione ad onus adjectum; si contrahens nolit valere contractum, nisi impleto onere adjecto, non est proprie modus, sed conditio. *Causa* denotat motivum contrahendi. *Demonstratio* denotat qualitatem, per quam determinatur & demonstratur persona, cum qua quis vult contrahere. De his vide *Cas. 48, à n. 5.*

Re. 2. Circa conditiones honestas & possibles tenenda sunt sequentia:

1. Quamvis certum sit, matrimonium non minus quam alios contractus sub conditione iniri posse, id tamen ob plura incommoda consultum non est, nec Patrochi tali matrimonio facile debent assistere, aut si ex gravi causa assistant, illud consummare non permittant, donec certò constet de conditionis eventu, aliàs enim sponsi exponunt se periculo fornicationis, & in affectu reverà fornicabuntur.

2. *Conditio de præterito vel præsentis* non suspendit matrimonii valorem, sed vel statim reddit validum, si conditio existat, vel invalidum, si non existat, & semel invalidum non reconvalescit etiam per subsequutam copulam, *S. Bonav. Palud. Covar. Schmaltzgr. tit. 5. n. 22.*

LA

La Croix p. 3. n. 248. Quia quod absolute nullum est, non validatur tractu temporis; unde si Cajus cum Caja contrahat sub conditione, si sit nobilis, si honestè vixerit, &c. & Caja promittit se intra quatuor septimanas daturam testimonia nobilitatis & honestæ vitæ, & interim Cajus cum ea matrimonium consummet, & ex post audiat testimonia esse falsa, matrimonium non obstante copula erit invalidum, quia non subsistit

10. veritas conditionis. 3. *Conditio necessaria* etiam de futuro non suspendit valorem, sed habetur pro non apposita, *Nav. Schamb. l. 4. tit. 5. n. 9. Kon. ibid. n. 18. Reiffenst. ibid. n. 10.* Ratio est, quia cum conditio necessaria jam sit determinata in causa & certò eventura, habetur pro existente: intellige si contrahentes sciant conditionem esse necessariam; nam si putent esse contingentem, in eorum intentione erit contingens & suspensiva contractus usque ad eventum conditionis, *Henriq. l. 11. c. 12. n. 4. Sanch. l. 5. d. 2. n. 3.* Idem est, si ex circumstantiis facilè colligatur, quòd conditio non apponatur ut suspensiva, sed ut determinativa temporis, ut si quis dicat: *Contraho tecum, si pater meus morietur*, id est, quando pater meus morietur; etsi enim hæc conditio necessariò futura sit, non tamen propriè conditio, sed temporis designatio est. 4. *Conditio de futuro contingente possibili & honesto, v. g. si pater tuus consentiat, si officium obtinebis, &c.* suspendit valorem usque ad eventum conditionis, & conditione eve-

11. *R. D. Jansen Pars II.*

niente fiunt absoluta, & obligant sine novo consensu, etsi contrahentes id ignorent & dormiant, *Nav. Castropalao pun. 11. f. 8. Bosco d. 11. sect. 8. Vallensis hic n. 2. Pyrrh. n. 23. Sporer n. 227. Reiffenst. n. 16. Krimer hic n. 483.* contra multos. Ratio est, quia alii contractus posità conditione fiunt absoluti sine novo consensu, nec aliud Ecclesia statuit de matrimonio, & contrahentes permanserunt habiles, & neuter consensus ante eventum conditionis fuit revocatus, ut supponitur; aliàs enim certò esset renovandus, ut per se patet, atque ita habere stylum Curie Romanæ testatur *Fagn. in c. super eo de condit. appos.* Sed nunquid in locis, ubi Trid. receptum est, purificatio conditionis intimari debet Parocho & testibus, ut hi de matrimonio jam absolute valido in foro externo testari possint? *Affirmant Engel. n. 15. Laym. c. 7. Konig. n. 3.* at rectiùs id negant requiri *Nav. Sanch. Bosco sup. Kriger n. 753. Krimer n. 872.* & pro hoc duas decisiones S. Congregationis adducit *Fagn. l. cit.* Ratio est, quia per solum conditionis eventum matrimonium fit absolutum, etsi id Parochus & testes ignorent, sicut matrimonium de præsentì hoc ipso fit absolutum, quòd conditio existat, etsi id ignorent Parochus & testes; sufficiet igitur tunc demum docere de eventu conditionis, cum valor matrimonii cœperit impugnari. 5. Qui sub conditione de futuro duxit unam, peccat, si pendente conditione ducat aliam, quia tenetur expectare eventum condi-

tionis: valet tamen matrimonium secundum; si duas duxit sub conditione, valet matrimonium illius, cujus conditio primò impletur; si simul implentur, nullum valet, *Sanch. l. 4. d. 8. Sporer n. 182. Zoës. n. 15.* Sed quid si ante eventum conditionis de futuro sponsi se carnaliter cognoscant, an hoc ipso censeantur absolute consentire, & recessisse à conditione in futurum relata, eamque pro non apposita habere? *Re. Affirm.* si copulam habuerint affectu maritali, quod in dubio præsumitur, *c. de illis c. per tuas de condit. appof. præsertim in foro externo.* Ratio est, quia matrimonium sub conditione de futuro non est absolute nullum, sed suspensum ad eventum conditionis, & partes conditioni à se positæ renuntiare possunt, & renuntiare censentur per copulam, nisi copula intercesserit ex errore, v. g. Titius duxit Titiam sub conditione, ut doceat de nobilitate, de legitimis natalibus, &c. ipsa si adferat testimonia falsa, & obinde Titius matrimonium consummet, matrimonium erit nullum defectu consensus. 6. Si sponsalibus vel matrimonio apponas conditionem hanc: *Contraho tecum, si patris placuerit,* si conditio est de præterito vel præsentis, statim valet, vel non valet, prout conditio existit vel non existit. Si est de consensu patris futuro, & pater interrogatus taceat, censetur consentire, vel scilicet non ægrè ferre, ideòque matrimonium tunc fiet absolute, *Sylv. Rosell. Lopez. Sanch. l. 5. d. 7. n. 12.* Si dissentiat, matri-

monium est nullum, & non fit absolute, etsi pater ex post consentiat, quia per primum dissensum corrumpitur conditio, & uterque altero invito resiliire potest, *Sot. Sanch. n. 9. Schmalzg. n. 52. 7.* Etsi valeant sponsalia inter impeditos sub conditione: *Si Papa dispense,* modò impedimentum sit tale, in quo Papa possit & soleat dispensare, ut dixi *Cas. preced. n. 5.* Id tamen valde incertum est de matrimonio sic contracto; valere & secutà dispensatione fieri absolute docent *Sanch. Pyrrh. Eng. Bosco l. cit. Reiffenst. n. 25. Dicast. Krimer n. 853. Schmalzgr. n. 8.* Ratio est, quia talis conditio est honesta & possibilis; Papa enim in tali impedimento ex causa licite & valide dispensare potest, ut supponitur; & quamvis personæ impeditæ sint inhabiles ad contrahendum absolute, non tamen ad contrahendum sub conditione dispensationis; econtrà tale matrimonium etiam post eventum conditionis non valere, sed requiri novum consensum, docent *Rosell. Sot. Sylv. de Luca, Wagnereck. Avers. q. 5. s. 2. Dian. p. 11. t. 2. r. 7.* ubi plures citat decisiones Rotæ, *La Croix n. 244.* Rationem dant, quia personæ tales sunt inhabiles, & manente impedimento consensus illorum est omninò nullus; ergo ut matrimonium valeat, requiritur sublato impedimento novus consensus, aliàs uterque resiliire poterit. Confirmatur, si vir fidelis mulieri infideli dicat: *Contraho tecum matrimonium, ut baptizeris.* Item, si duo fideles dicant: *Inimus matrimonium,*
si con-

si comparuerimus coram Parocho & testibus. Item si conjugatus dicat in nuptiis: Duco te, si uxor mea fuerit mortua, utique nihil faciunt, (quamvis conditio de se sit honesta & possibilis) sed post eventum conditionis requiritur novus consensus: ergo & hinc. Hæc sententia non est minus probabilis quam prior: at in dubio standum est pro valore matrimonii jam contracti.

8. Sponsalia vel matrimonium sub conditione: Si te virginem reperero, id est, si per inquisitionem in tuam vitam, vel per inspectionem honestarum matronarum talis inventa fueris, conditio erit honesta possibilis: e contra si sensus sit: Si te in prima copula, vel per propriam inspectionem talem reperero, conditio erit turpis, ac proinde de ea ut de turpibus judicandum, *Krimer n. 327. Reifensht. n. 38.*

16. Circa conditionem turpem & impossibilem servanda sunt sequentia: 1. Conditio turpis, aut impossibilis, substantiæ matrimonii non repugnans, in foro externo habetur pro non adjecta: e contra si repugnet bono matrimonii, (quod triplex est, proles, mutua fidelitas & indissolubilitas) matrimonium reddit nullum, ut si alter alteri dicat: *Contraho tecum, si generationem proles evites, vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus ditiores, aut si pro questu adulterandam te trades, &c. Matrimonialis contractus, quantumcunque sit favorabilis, caret effectu, licet alia conditiones appositæ, si turpes aut impossibiles fuerint, propter ejus favorem pro non adjectis haberi debeant,*

c. fin. de condit. appos. Si itaque in eatur matrimonium sub conditione, ut sibi liceat copula cum alio, est contra substantiam; nam de essentia matrimonii est fides seu obligatio se non commiscendi cum alio. Item contra substantiam est conditio, ut liceat sibi generationem proles evitare, seminando extra vas, procurando sterilitatem vel abortum, quia est contra bonum proles; e contra si in eatur sub conditione: Si mecum fueris, est turpis, sed non contra substantiam, ideoque in foro externo matrimonium censetur validum, & conditio habetur pro non apposta. Notanter dico, *in foro externo*; nam in foro conscientiæ standum est intentione, quam contrahentes dicunt se habuisse, qualiscunque conditio fuerit adjecta; hinc si contrahentes serio alligaverint suum consensum conditioni impossibili, matrimonium erit nullum, *Peretz. Pyrrh. hic n. 18. Engel. n. 12.* Ratio est, quia tunc deficit consensus, quem Ecclesia supplere nequit; item si vel unus contrahentium ignoret conditionem adjectam esse impossibilem, quia tunc consensus conditioni serio censetur alligatus, ergo illa corruente corrumpit. Idem est, si unus ignoret conditiones impossibiles in jure haberi pro non adjectis, talis enim non censetur contrahere secundum jus, (utpote quod ignorat) sed potius secundum naturam conditionis impossibilis, quæ ex se importat dissensum, cum nemo serio velle censeatur id, quod cognoscit esse impossibile, *Conu. Sanct.*

17. *l. 5. d. 3. Schmalzg. à n. 6. 2.* Econtra quando dubium est, qua intentione conditio turpis vel impossibilis adjecta sit, an serio joco vel ex errore, præsumitur adjecta ex errore vel joco, ideoque habetur pro non adjecta, & matrimonium est validum etiam pro foro conscientiarum, tum quia in dubio præsumendum est pro valore actus, tum quia contrahentes præsumi debent voluisse contrahere secundum mentem Ecclesiarum, quæ vult tales condiciones haberi pro non adjectis, *Reiffenst. n. 42.* Quod verum est, siue conditio turpis vel impossibilis sit de præterito, præterite, vel futuro, *Krimer. n. 842.* quia est par ratio, & in dubio de intentione adjectantis conditionem conditio explicanda est secundum leges, modò contrahentes leges istas non ignoraverint, ut dixi supra.
18. At nunquid sicut matrimonium ita & sponsalia sub conditione impossibili contracta censentur valida, & conditio habetur pro non adjecta? Affirmant *Sor. Palud. Bosco f. 8. Sanch. d. 17.* quia sponsalia sunt via ad matrimonium; at rectius negant *Peretz. Zoës. n. 22. Eng. n. 15. Schamb. n. 11.* Ratio est, quia de sponsalibus jus quoad hoc nihil disposuit, & omnia quæ statuuntur de matrimonio, non sunt extendenda ad sponsalia, alias enim clandestinitas officeret sponsalibus, imò omnes contractus sub conditione impossibili (excepto matrimonio & ultimis voluntatibus) de jure sunt nulli, *l. non sola, ff. de oblig.* Sponsalia sub conditione turpi de futuro non

obligant ante impletam conditionem, ut: Ducam te, si mecum forniceris, conditione verò impletâ inducunt obligationem, nisi conditio sit contra bonum matrimonii, *S. Thom. Salmat. Reiffenst. à n. 52. Wiest. n. 40.* Ex dictis

19. Resolves seqq. 1. Si quis in ipso contractu matrimonii addat hanc conditionem: Ducam te, si castitatem voveas, si eam mecum perpetuò serves, non valere matrimonium, *S. Thom. in 4. d. 28. q. un. art. 8. ad 3. Bonav. Sotus, Engel. n. 10. Pyrrh. n. 12. contra Rebel. Bosco, Krimer n. 805. La Croix n. 228. & alios.* Ratio est, quia hæc conditio etsi sit honesta, repugnat tamen substantiæ matrimonii, talis enim vi contractus daret alteri jus ad corpus, & se obligaret ad reddendum debitum, si alter peteret, & vi ejusdem contractus per appositam conditionem vellet se & compartem obligare ad non reddendum, etsi peteretur, quia vi contractus vellet obligare ad perpetuam castitatem, quod implicat. Confirm. Vel tales conjuges retinent jus ad usum copulæ, vel non? Si retinent, ergo justè & licitè copulantur, & conditio castitatis frustrâ adjicitur; vel non retinent jus ad copulam, ergo eodem instanti illud jus sibi mutuò tradunt, & simul abdicant, quod implicat in terminis. *Si dicas:* Tradi jus remotum ad copulam, & abdicari jus proximum. Contrâ est: Non potest explicari, quid sit illud jus proximum. Deinde sicut non potest quis tradere dominium utile agri, quin

quin hoc ipso tradat jus proximum utendi agro; sic nec potest tradi dominium corporum ad usum conjugalem, quin eo ipso tradatur jus proximum utendi copulâ, quod jus tamen simul per appositam conditionem abdicatur. *Dices* 1. Jus ad copulam seu obligatio reddendi debitum non est de substantia matrimonii, quia salvâ ejus substantiâ tolli potest, ut fit, quando alteruter conjugum lapsa est in adulterium. 2. Sponsi contrahere possunt matrimonium cum intentione servandi castitatem, vel ingrediendi religionem, *c. commissum 16. de condit. appof.* ergo id possunt in pactum deducere. 3. Voluntas utendi copulâ non est de essentia matrimonii, sed sola traditio juris ad copulam: ergo simul stare possunt velle habere jus ad copulam, & velle se obligare ad non utendum copulâ: sed hoc fit, si apponatur conditio servandi castitatem. *Confirm.* Potest tradi dominium directum absque dominio utili: ergo etiam tradi corpora sine jure ad usum conjugii. 4. Conjuges post initum matrimonium possunt se mutuo consensu obligare ad castitatem, ergo etiam in ipso contractu. 5. Duo voto castitatis obstricti validè ineunt matrimonium, etsi neuter petere possit debitum: ergo etiam apponi posset conditio de non petendo debito: quia hæc obligatio supposito voto de jure inest; cur ergo in contractu apponi non posset? Alioquin B. Virgo cum S. Josepho non videtur habuisse matrimonium, quod est contra Evangelium. *34. ad 1.* Per

adulterium unius conjugis non amittitur jus in copulam, sed solum suspenditur in pœnam, usque dum alter illam remittat. *Ad 2. N. C.* cum illa intentione consistit voluntas se obligandi ad reddendum debitum, sicut in Clerico potest esse voluntas vivendi castitatem, & tamen non servandi; at si in ipso contractu addatur conditio: *Servandi castitatem*, vis tibi reservare jus ad non reddendum debitum, & tamen vi ejusdem contractus das alteri jus exigendi. *Ad 3. N. C.* quia matrimonium essentialiter consistit non in actuali usu, sed in dominio utili, seu jure ad usum; sicut ergo non potest tradi dominium utile agri cum obligatione nunquam illo utendi, ut per se patet, sic nec tradi dominium corporum in ordine ad usum conjugalem cum obligatione justitiæ nunquam utendi. *Ad 4. N. C.* quia conditio superveniens non vitiat contractum semel validum, etsi ab initio eum invalidâssat, sicut si post contractum emptionis initum ex post venditor emptori remittat pretium, subsistit contractus, & qui emit, dicitur illam rem titulo emptionis possidere, *l. pretii 9. cod. de rescind. vend.* Si verò in ipso contractu fuisset apposta conditio, ut emptori redderetur pretium, non fuisset venditio, quæ essentialiter importat obligationem ad tradendum pretium ex una, & mercem ex altera parte. *Ad 5. 34.* Sicut qui gratis promisit equum pauperi, validè, etsi illicitè eum vendit & tradit alteri, quamvis in ipso contractu non possit

apponere conditionem non tradendi, quia consensus in obligationem tradendi est de substantia venditionis; sic corpora Deo per castitatem promissa validè quidem traduntur in matrimonio, sed non potest apponi conditio non tradendi ad usum, quia consensus in obligationem tradendi est de essentia matrimonii, ideoque B. Virgo & S. Joseph habuerunt verum matrimonium, quia in contractu non apposuerunt conditionem servandi castitatem, sed simpliciter consenserunt in jus petendi & reddendi debitum, quod quia per revelationem sciverunt ab alterutro nunquam petendum, licitè matrimonium contraxerunt.

20. Resolves 2. Valere matrimonium sub conditione, ut liceat intra bimestre matrimonio necdum consummato religionem ingredi, quia hæc conditio inest de jure. At quid de conditione hac: *Si intra tres annos nobis non nascatur proles, ambo obligabimur ad religionem?* R. Non valere; nam quamvis conjugibus consummato etiam matrimonio mutuo consensu religionem ingredi liceat, si tamen ista conditio apponatur in ipso contractu, vitiat substantiam, & tollit perfectam corporum traditionem ad perpetuum usum. Idem est, si contrahatur cum conditione certis diebus, v. g. omni feriâ sextâ abstinendi à copula, non petendi debitum, quia de ratione matrimonii est totalis corporum traditio, ex qua in utroque contrahente dimanet æquale jus petendi & exigendi debitum, *Henriq.*

Sanch. d. 10. Schmalzg. à n. 123. Perinde autem est, si ejusmodi conditiones verbis exprimantur, si in mente reserventur cum expressa voluntate aliter se non obligandi quàm sub tali conditione, tollitur enim utrobique consensus in substantiam.

21. Resolves 3. Non valere matrimonium hæreticorum, Calvinistarum, Lutheranorum, qui contrahunt sub expressa iisque prælecta vel in mente reservata conditione: *Ut si sponsa adulteretur sine licentia comparis, vel ad Catholicam religionem converteretur, hoc ipso alteri liceat matrimonium dissolvere, & aliam ducere, Fagn. l. cit. Suar. Lug. Pont. Sanch. d. 12. d. 14. f. 7. Wiest. tit. 19. n. 17. Dicast. d. 2. dub. 4.* Ratio est, quia talis conditio aperte repugnat substantiæ seu indissolubilitati matrimonii, & tollit consensum substantialem, valorèque matrimonii, *c. fin. de cond. appof.* Ideoque si secuto sive non secuto adulterio, uterque (etiam postquam ad fidem Catholicam sunt reverti) liberè & licitè ad alias nuptias transire poterit, quod si talis conditio non sit expressè apposita, vel in mente retenta, sed contrahentes ex doctrina suæ sectæ solùm credant matrimonium ex causa adulterii esse dissolubile, an tunc matrimonium contrahatur validè? Majorem habet difficultatem. Negant plures, quia quilibet præsumitur vellet contrahere juxta doctrinam suæ sectæ, & non aliter, modò illius sit gnarus: sed secta Lutherana & Calvinistica docent, matrimonia ex causa fornicationis esse dissolubilia: ergo
non

non aliter intendunt contrahere, quàm sub conditione solubilitatis: atqui matrimonium sub tali conditione est invalidum, ut jam dictum est: ergo. *¶* Tales contrahentes habere duas intentiones contrarias: unam generalem, qua volunt contrahere in vera Christi Ecclesia. Alteram particularem, qua volunt contrahere dissolubili in casibus à sua secta permissis. Si prævaleat prima, valet matrimonium; tunc autem prævaleat, si ambo contrahentes ita fuerint constituti, ut si scivissent, Christum instituisse matrimonium indissolubile, adhuc voluissent contrahere matrimonium, secùs si unus illorum ita non fuerit constitutus, sed potius maluisset à matrimonio omninò abstinere, quàm matrimonium ex causa adulterii non dissolvere. Vid. *Cas. 88. n. 16.* Si autem de hoc non cogitaverint, aut dubium sit, an sic vel aliter constituti fuerint, an conditionem repudiandi in causa adulterii contractui apposuerint, vel in mente reservaverint? standum est pro valore matrimonii jam contracti, quod est in possessione: est regula ab omnibus recepta *ex c. fin. de sent. & re jud. Menoch. Gail. cum Schmaltzgr. t. 19. n. 71.* Unde hæreticus ad fidem Catholicam conversus etiam factò per Consistorium Acatolicum ob fornicationem divortio non permittitur transire ad secundas nuptias, nisi probet priorè conjugem esse mortuam, vel se in priori contractu insolubilitatem per appositam conditionem exclusisse, atque ita habet praxis curiarum Ecclesiasticarum.

QUÆR. IV. Quid circa matrimonium contrahendum per absentes?

22.

¶ Seqq. 1. Matrimonium inter absentes contrahi potest per procuratorem, per nuntium, per litteras, quibus uterque contrahens coram Parocho & testibus consensum suum explicent. Communis. Ratio est, quòd alii contractus sic fieri possint, ita ut qui facit per alium, perinde est ac si faciat per se ipsum, *reg. jur. 72. in 6.* Sed matrimonium habet rationem contractus: ergo. 2. Procurator debet habere speciale mandatum contrahendi cum certa persona, & alium substituere non potest, nisi hoc sit ei specialiter commissum, *c. fin. de procur. in 6.* 3. Si mandatum ante executionem revocetur à principali etiam merè internè & ignorante procuratore, non valet matrimonium, *d. c. fin.* Et ratio est, quia deest consensus in traditionem corporum, quem nec jus nec Ecclesia supplere potest, etsi sæpè suppleat in aliis contractibus circa res merè temporales, quarum dominium altum est apud Principem vel Rempubicam, corporum verò dominium non habeant; si principalis dissentiat semel, & postea iterum consentiat, antequam procurator mandatum expleverit, valet matrimonium, quia verè adest consensus; idem dicit *Sanch.* si principalis ab initio, quando mittebat procuratorem, fictè consensit, sed ex pòst, quando fit mandati executio, consentiat seriò; at rectiùs *Sporer, La Croix n. 262.* dicunt, non valere; quia cùm constitutio procuratoris

23.

initio

initio fuerit nulla, & ipse ex vi illius agat, agit ex nulla potestate, neque est verus procurator: ergo ejus actus est nullus. Si principalis tempore, quo procurator mandatum exequitur, factus est perpetuo amens, plures dicunt non valere matrimonium; quia sicut mandatum expirat morte mandantis, ita & videtur expirare, si fiat furiosus vel amens, *l. qui servum 47. l. si quis 48. ff. de acquir. hered.* Econtra *Sanch. Ariag. de Sacr. d. 19. n. 34.* dicunt, valere, sicut valet baptismus & absolutio lapsa in amentiam, quia in his sufficit intentio habitualis, nec est paritas de morte & amente, cum amens maneat aptus generationi, qui est finis matrimonii.

4. Non requiritur, ut mandatum fiat coram Parocho & testibus, sed sufficit, quod procurator coram Parocho & testibus exprimat consensum sui principalis per hæc vel similia verba: *Tuius accipit Cajam mediante me in uxorem, Gutt. de matr. c. 43. n. 13. Castropalao punct. 8. n. 5.* 5. Procurator potest esse diversi sexus, vel impubes, quia hic non requiritur certa ætas, sed sola manifestatio consensus coram Parocho & testibus. 6. Matrimonium per procuratorem contractum est verum Sacramentum, quia ponitur materia, forma & intentio Sacramenti, & ratio Sacramenti inter fideles probabilius est inseparabilis à contractu, *Bellarm. Pignat. Sperell. hic decis. 9. n. 23.* Sacramenti tamen Minister non est ipse procurator, sed principales, ideòque in his & non in procuratore requiritur status gratiæ.

24.

QUÆR. V. An & qualiter matrimonium dissolvi possit?

R. 1. Matrimonium ratum non tantum quoad thorum & habitationem, sed etiam quoad vinculum tollitur per professionem religiosam, & per dispensationem Papæ, ita ut pars in sæculo manens alteri nubere possit. Prima pars est de fide ex *Trid. sess. 24. c. 6. Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius conjugum non tolli, anathema sit.* Hinc cuius conjugum post contractum matrimonium conceditur bimestre, in quo non teneantur reddere debitum, sed possint de ingressu in religionem deliberare, *c. ex publico, de conv. conjug.* At quid si contrahat cum certo animo non consummandi, sed religionem intrandi, an peccabit mortaliter?

R. Affirm. Si id fiat absque urgente causa, quia comparti causat magnam confusionem, inutiles expensas, & coget eam expectare, donec profiteatur, vel si redeat, debet habere maritum excucullatum, &c. Secundam partem contra *Pont. Herinx, Castropalao, Reiffenst. t. 19. n. 3.* & alios tenent *Nav. Peretz, Suar. Dicast. Sanch. l. 2. d. 14. Laym. c. 5. Cardenas crisi d. 19. n. 157. Gobat t. 19. n. 691. Sporer n. 401. Zoif. t. 19. n. 9. Engel. & Schmalizgr. ibid. n. 45.* ubi refert novem S. Pontifices, qui sic dispensarunt, illos vero omnes in re tam gravi errasse sine temeritate vix dici potest. *Nec dicas:* Esse tantum errorem facti, qui etiam in Pontifice admittitur, nam est de honestate & valore dispensatio-

tio-

tionis: item de valore & honestate conjugii post ita factam dispensationem cum alio initi, in quibus si erratum est, aperte est error juris; ratio est à priori, quia certum est, Christum suo in terris Vicario potuisse dare potestatem dispensandi in matrimonio raro, sicut dedit potestatem dispensandi in juramento, voto, &c. quæ etiam sunt juris Divini; cum ergo videamus Ecclesiam hæc potestate per plures Pontifices esse usam, omninò tenendum est eam de facto ei à Christo esse communicatam. Confirmatur 1. Papa dispensare potest in vinculo professionis, quod est fortius, & solvit matrimonium ratum, ita ut hic valeat regula: *Si vinco vincentem te, à fortiori vinco te.* 2. Ita resolvit specialis Congregatio indicta à Clemente VIII. 16. Julii 1599. teste *Pignat. to. 1. consule. 148. n. 5.* ut tamen Pontifex validè & licitè dispense, requiritur gravis causa; ratio est, quia juxta omnes ferè Theologos insolubilitas matrimonii est ex jure Divino: atqui in hoc non pro libitu, sed solum exigente justâ causâ dispensandi potestatem Pontifex accepit, ut cum *D. Thom. 2. 2. q. 88. art. 12.* tradunt DD. passim; nam potestas hæc non ad destructionem, sed ad ædificationem concessa est; non tamen requiritur consensus conjugum, quia potestas hæc non dependet ab eorum con- vel dissensu, *Sanct. n. 7.* Causa verò justa est notabilis disparitas in statu, periculum inimicitiarum, cædium, lepra, vel impotentia matrimonio superveniens, si vir eligatur

R. D. Jansen Pars II.

in Episcopum, vel sponsa præsertim regia sine spe liberationis ab hostibus sit intercepta, &c.

26. *Re. 2.* Matrimonium fidelium consummatum est omninò indissolubile quoad vinculum, adeò ut nec propter adulterium, ut volunt hæretici, nec ob ullam aliam causam vivente conjugè aliud matrimonium iniri possit, est de fide ex *Trid. sess. 24. c. 7.* & *Matth. 19. Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Ratio est, quia per consummationem conjuges fiunt una caro, & perfectè significatur illa indissolubilis unio Christi cum Ecclesia. Dices: *Matth. 19. v. 9.* ait Christus: *Quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur;* ergo à contrario qui dimiserit ob fornicationem, non mœchatur, quia exceptio firmat regulam. *Re. N. C.* Christus solum voluit causâ fornicationis permitti divortium quoad thorum & habitationem, ut colligitur ex alio textu *Marc. 10. v. 11.* *Omnis qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur,* sive ex causâ fornicationis, sive ex quacunque, *August. l. 1. de adult. c. 9.* Ut autem matrimonium effectum indissolubilitatis, affinitatis, vel alios inducat, debet esse perfectè consummatum, id est, per copulam aptam ad generationem, ita ut non sufficiat penetratio valis muliebris, nisi intra vas sequatur feminis effusio, vel saltem semen circa matricem effusum ab ea attrahatur, ut volunt *Lopez. Bodewin. p. 2. c. 19. Avers. q. 17. s. 1.* Nec sufficit copula ante matrimonium facta & rati-

B

ha-

habita, quia tunc matrimonium nondum erat: ergo nec poterat consummari. Sed quid de copula primo bimestri vi, in somno vel ebrietate extorta? *Re. 1.* Per illam verè consummari matrimonium, & induci effectum indissolubilitatis & affinitatis ad quartum gradum, cum ex fornicaria copula solum extendatur ad secundum gradum. Ratio est, quia sunt veri conjuges, & per illam copulam fiunt una caro non minus quam si utriusque fuisset voluntaria, *Couv. Barb. Sporer n. 72. n. 4.* Attamen sic oppressa potest adhuc religionem ingredi, *Palud. Laym. La Croix n. 421.* quia ipsa ob alterius crimen non debet privari jure suo; si unus conjux affirmet, alter neget matrimonium esse consummatum, magis credendum est affirmanti quam neganti, quia standum est pro matrimonio, *Sanch. l. 7. d. 109. Gob. n. 403.*

Re. 3. Matrimonium infidelium dissolvitur quoad vinculum, si unus convertatur ad fidem, & ducat fidem, *c. quanto de divortio*; non igitur per solum Baptismum, sed per secundum matrimonium dissolvitur primum, *c. gaudemus eod. & Catholici omnes ex c. 1 ad Cor. 7.* Quod si infidelis discedit, discedat; non enim servituti subiectus est frater & soror in hujusmodi: id est, quoad jugum prioris matrimonii; si uterque convertatur & baptizetur, matrimonium consummatum fit omnino indissolubile sicut aliorum fidelium, *Engel. tit. 16. §. 2. Castropalao d. 3. p. 3.*

28.
QUÆR. VI. Quid circa divortium, seu circa separationem quoad thorum & habitationem?

Re. 1. Hæc separatio fieri potest ex duplici capite: Pietatis scilicet & delicti. Ex causa pietatis se licitè separant conjuges, si ambo mutuo consensu, vel unus de licentia alterius religionem profiteatur, vel S. Ordines suscipiat, quo casu altera pars si juvenis sit, religionem ingredi, vel si sit annosa, continentiamovere tenetur; ad hoc tamen cogi non poterit, cum votum debeat esse liberum, *Castropalao, Tamb. tr. 7. c. 4. §. 2.* Imò si in periculo incontinentiæ versetur, debet Episcopus conjugem professum vel ordinatum (non obstante quòd professio vel ordinatio sit valida) uxori reddere periclitanti ad reddendum debitum tantum; nam petere non poterit ob votum castitatis, & mortuam vel extra periculum constitutam uxorem ad monasterium vel functiones Ordinis redire tenetur, uti ex jure probant *Pont. Sanch. l. 5. t. 10. Laym. c. 7.* At nunquid uxor liberè consentiens in ordinationem mariti eo mortuo potest saltem validè nubere? *Re. 2.* Negativè, quia Ecclesia eam hoc ipso, quòd liberè consentiat in ordinationem mariti, reddit inhabilem ad matrimonium, *c. feriatim 14. dist. 34. c. quia sunt dist. 28. & Gloss. ibid. Azor. Sanch. Kon. tit. 6. n. 16. Wiest. ibid. n. 19.* Quod locum non habet, si uxor in sæculo manens concessit in professionem mariti, *Gutt. Castropalao, Avers. q. 15. f. 3. Kon. l. cit. Schmaltz. t. 6. n. 67.* Ratio est, quia odiosa non

debet extendi ad casum in iure non expressum, & mulier consentiens in professionem mariti non voluit se reddere inhabilem ad matrimonium post mortem mariti, nisi & ipsa religionem professâ sit. Conjux sine alterius consensu professus vel ordinatus peccavit mortaliter contra jus alterius, & professio est nulla, cum non habeat potestatem sui corporis, *c. quidam, c. accedens, de conv. conj.* Ordinatus sit irregularis, & in suscepto Ordine nec ministrare, nec ad altiores Ordines promoveri, aut beneficium Ecclesiasticum obtinere potest, sed revocatus tenetur redire, & debitum reddere, *extrav. antiq. de voto.* At nunquid invita conjuge nulliter professus & ab uxore revocatus eam mortuam tenebitur ad Monasterium redire? *ꝛ.* Non teneri: non poterit tamen novam ducere, *d. c. quidam,* quia præsumptio est, quod vovens voluerit se eo modo obligare quo potuit: atqui potuit se obligare ad servandam castitatem mortuam uxore, hæc tamen præsumptio in foro conscientie debet cedere veritati, si reveram (ut assolere) non fuit animus vovendi castitatem, nisi dependenter à religione, *Pont. l. 9. c. 11. Laym. n. 4.*

29. *ꝛ.* 2. Quinque præcipue sunt delicta vel defectus, ob quæ innocens altero etiam invito divortium facere potest, ut 1. Adulterium, *c. 4. s. 8. de divort.* 2. Hæresis, multo magis apostasia à fide, idololatria, *c. 6.*

ꝛ. 7. cod. 3. Sollicitatio ad grave peccatum, v. g. latrocinii, veneficii, præposteri concubitus, &c. *S. Thom. in 4. dist. 39. q. un. à n. 6.* 4. Periculum infectionis ex lepra vel alio morbo contagioso. 5. Sævitia unius, frequentes rixæ, odia, jurgia. Communis Doctorum; quia nemo cum tanto incommodo tenetur alteri cohabitare. Separatio quoad chorum potest fieri privatim à parte læsa, separatio tamen quoad habitationem, utpote publica, debet fieri per iudicem Ecclesiasticum. Facto semel per iudicem perpetuo divortio pars innocens potest quidem, sed non tenetur admittere nocentem, etiam emendatum, sed potest religionem ingredi eam invitam, *S. Thom. Bonav. Schamb. n. 12. Reiffenst. n. 97. La Croix n. 488.* Excipe, nisi innocens injuriam expressè vel tacite per tactus, oscula, copulam post læsionem liberè exercita remiserit, aut simili delicto læsionem compensaverit, *DD. cit.* At nunquid etiam pars nocens facto divortio perpetuo religionem ingredi poterit? *ꝛ.* Si innocens jam statum mutavit per professionem Religiosam vel S. Ordines, id etiam potest nocens; idem est, si innocens à nocente jam emendato rogatus reconciliari nolit, tunc enim censetur tacite consentire, ut alter religionem ingredi, vel S. Ordines suscipere possit, *Veracruz, Sanch. l. 10. d. 10. Pyrrh. l. 3. t. 2. n. 73.*

☞ (+) ☞

Bb 2

CASUS

CASUS CVI.

De proclamationibus, benedictione & impedimentis
Matrimonii in genere.

Terentius Pastor dubitat: 1. An proclamandi sint milites, vagi, quale peccatum sit proclamationes omittere, & quid de casu necessitatis. 2. An debeant mediare dies feriales, vel an possit proclamatio fieri in die feriata, an repeti, si diu differatur matrimonium. 3. An fieri debeant in utraque parochia, quid si unus noviter advenerit, an in templis hereticorum. 4. Ex quibus causis possit aut debeat dispensare Episcopus. 5. Quid si spectent ad diversos dioceses. 6. Que sit obligatio impedimenta revelandi. 7. Quid si Parocho deferatur impedimentum ab uno, vel de eo sit suspicio aut fama: quid si ob occultum impedimentum repeki non possint sine infamia, & Parochus illud probare non possit. 8. Vel illud intelligat in confessione. 9. Quid si dispensatum sit pro foro conscientie tantum, & ex post pastori deferatur. 10. Quid de benedictione nuptiarum. 11. An infideles conversi, heretici benedici possint. 12. Cujus sit statuere impedimenta. 13. Quot sint prohibentia. 14. Quid de contrahente cum voto castitatis. 15. An teneatur ante consummatum matrimonium inire religionem. 16. Quid si contraxit cum voto religionis. 17. Quid si vovit conditionalē. 18. Que sint impedimenta dirimentia, an dirimant ignorata & pro omni casu. 19. An induci

vel abrogari possint per consuetudinem. 20. Qualiter peccet, qui contrahit sciens vel dubitans de impedimento. 21. Quid si sit ratio gravis vel presumptio pro impedimento, non verò contra. 22. Quid si sit ratio probabilis pro & contra existentiam impedimenti. 23. Quid si Parochus immediate ante nuptias advertat impedimentum. 24. Quid si solum unus ex sponsis sciat impedimentum. 25. Vel uterque ignoret. 26. Aut Parochus dubitet, an monitio sit ob-vel profutura. 27. 28. Quid de matrimoniis hereticorum cum impedimento consanguinitatis, affinitatis, &c. apud ipsos non recepto. 29. An eiusmodi matrimonia sint licita, & proles inde nata sint legitima. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid circa proclamationes?

§. 1. Ex præcepto Trid. sess. 24. c. 1. matrimonio præmitti debent tria banna seu proclamationes tribus diebus Dominicis vel festis inter Missarum solemniam, à qua lege non exemptantur milites, vagi, peregrini; antequam tamen proclamantur milites, debent exhibere testimonium Officialium, quòd careant impedimento; vagi & peregrini testimonium sui Ordinarii, quòd sint in statu libero, ut declaravit S. Congregatio Generalis Inquisitionis de Urbe año 1632.

Plura

Plura de vagis dicam *Casu 110.* 2. Denuntiationes non requiruntur ad valorem, sed tantum ad licentiam; pastor omittens omnes tres peccat mortaliter, etsi nulla adsit suspicio impedimenti, omittens unam tantum peccat venialiter, *Sanch. Barb. Pyrrh. tit. 3. n. 27. Schamb. ibid. n. 23.* quia duæ denuntiationes sufficientes sunt ad finem Tridentini; imò si probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, ut loquitur *Trid. l. cit.* & non detur recursus ad Ordinarium, neque prudenter timeatur aliquod impedimentum, potest Parochus matrimonio assistere, & ante consummationem proclamationes supplere: quia præceptum Ecclesiæ non obligat cum tanto incommodo; multò magis poterit Parochus in articulo mortis conjungere concubinarium cum concubina ad legitimandam prolem, si dispensatio in bannis expectari non possit, *Sanch. Tann. Bosco p. 5. d. 11. f. 10. Schmalzgr. tit. 3. n. 42.*

3. *March. Dicast. Gobat* dicunt, non esse de præcepto, ut proclamationes fiant festis discontinuis, quia *Trid. l. cit.* tantum requirit, ut fiant tribus festis diebus continuis, sed ex communi mens Tridentini est, quòd non debeant alii dies festivi in populo mediare, etsi mediare debeat saltem unus vel alter dies ferialis, ut populus habeat tempus inquirendi & deferendi impedimentum, si quod subsit, idque præcipit Synodus Coloniensis anno 1662. de matrim. c. 353. ubi etiam prohibet, ne proclamationes fiant in die feriarum,

quamvis adsit magnus populi concursus, quod cateroquin, præsertim si ita habeat consuetudo, non improbant *Anton. à S. Spiritu, Bosco, Pyrrh. m. 28. Krimer n. 691.* quia obtinetur finis Tridentini, qui est intimatio futuri matrimonii ad majorem partem populi. 4. Si intra quatuor menses post ultimam proclamationem non contrahatur matrimonium, debent proclamationes repeti, & ita declaratum esse testatur *Gallemar. hic c. 1. n. 3.* Quod Rituale Romanum dicit fieri debere, si intra duos menses non contrahatur. 5. Proclamationes fieri debent in Parochia cujusque sponsi, in qua actu habitant; si illuc noviter advenerunt, vel saltem non habitaverint ad sex menses, debent proclamationes fieri in nova & veteri Parochia, & à veteri Parocho adferri testimoniales de non reperto impedimento; famuli, studiosi, aliique fixum domicilium non habentes, ex Decreto Archi-Episcopi Colon. Josephi Clementis inserto Agenda edita anno 1720. pag. 189. insuper proclamandi sunt in Parochia originis, vel saltem à Parocho loci ferre debent testimonium libertatis status, jura copulationis verò solis Parochis loci solvenda sunt. Proclamationes etiam fieri possunt in templis hæreticorum, ut fiunt proclamationes aliorum contractuum, ubi ita habet consuetudo, & absit scandalum, *Less. La Croix n. 479.*

6. In bannis dispensare potest Ordinarius, & ejus Vicarius, si adsit justa causa, qualis est, si timeatur injusta

remora matrimonii, sponzorum fornicatio, infamia, scandalum, gravis pudor, ut dum senex ducit juvenem, nobilis ignobilem, valde dives pauperem, vel matrimonium debeat revalesdari ob impedimentum occultum, vel instet tempus vetitum Adventus vel Quadragesimæ, aut aliud quodvis incommodum. Communis.

7. Episcopus non tenetur dispensare ex quavis causa, sed quando id exigit necessitas ad evitandum grave malum animæ, corporis, famæ, vel fortunatum proximi, si tunc renuat, & major Prælatus adiri non possit, contrahi potest absque denuntiacionibus, quia leges humanæ non ligant cum tanto incommodo, *Sanct. Gutt. Laym. c. 4. Reiffenst. t. 3. n. 39. Krimer n. 689.*

5. 8. Si sponsi spectent ad diversas dioceses, in utraque sunt proclamandi; si alteruter Ordinarius dispenseret in proclamationibus, sufficit, ut sine eis possint contrahere in aliena Diocesi, in qua dispensatum non est, quia verum est dispensasse Ordinarium, *Barb. Avers. La Croix n. 489.*

6. 9. Non tantum ipsimet sponsi, si sciant se esse in impedimento sive impediante, sive dirimente, tenentur illud manifestare, sed & omnes notitiam habentes, si id revelare possint sine suo gravi vel innocentis incommodo, quod tenet, etiamsi impedimentum foret occultum, nec possent illud probare, aut scirent sub secreto naturali, vel jurato, quia tale secretum, & juramentum, utpote contra bonum commune & reverentiam Sacramenti, non obligant, *Gutt. Burgh.*

cent. 2. cas. 108. Reiff. n. 49. Si tamen impedimentum sit occultum & infame, debet primo occultè moneri impeditus, ut à matrimonio desistat, vel dispensationem petat, ne ejus fama sine causa lædatur; aut si ejusmodi monitio credatur non profutura, vel non possit fieri sine periculo inimicitiarum, immediatè denuntietur Parocho, & ab hoc, si opus est, Episcopo. 10. Si Parocho defertur impedimentum etiam solum impediens, velut sponsalia, debet causam referre ad Ordinarium, quia Parochus nullam habet jurisdictionem in foro externo, idèdque nec examen testium instituere, nec eorum juramentum recipere potest: hæc enim sunt actus jurisdictionis externæ. Sufficit verò hîc unus testis fide dignus, etsi non juratus, quia agitur de vitando peccato, & matrimonio nulliter contrahendo, *Gutt. Wiest. tit. 3. n. 15.* si sit aliqualis suspicio, vel murratio in populo de impedimento inter contracturos; nam si sit rumor vulgi absque incerto authore, communiter nihil subest; si autem sit communis fama solida, constans & uniformis, de hac informandus est Episcopus; si sit levis, vaga, sibi contraria, nihil probat, *DD. cit. Sperel. decis. 173.* At quid si impedimentum sit Parocho satis certum, at occultum, an poterit matrimonio assistere, si sponsi publicè petant, sicut potest & debet peccatori occulto publicè petenti dare Eucharistiam? 3. Non posse, *Gobat t. 9. n. 553. Schmalz. n. 63.* Ratio est, quia in causa

causa impedimenti Parochus non est iudex, sed Episcopus, ad quem causam referre debet; contra Parochus est Minister ordinarius Eucharistiæ, & ex matrimonio invalidè contracto sequuntur fornicationes aliæque incommoda, quæ non sequuntur ex indigna susceptione Eucharistiæ. Si Parochus impedimentum probare non possit, idè ab Episcopo jubetur sponfos impeditos copulare, non peccat, si id faciat, quia tantùm ex justa causa permittit, ut illicitè & invalidè contrahant. 11. Si Parochus impedimentum intelligat in Confessione, debet pœnitentem monere, ut à contractu desistat, & si renuat, negare absolutionem: si nihilominus contrahere velit, debet assistere, aliàs frangit sigillum, & confessionem reddit odiosam. Si oblitus est monere in Confessione, non tenetur ex post petere licentiam monendi, saltem si pœnitens ægrè ferret illud, *Sanch. l. 3. d. 15. n. 6.* 12. Si impedimentum sit dispensatum pro foro conscientie tantùm, & nemo præter sponfos illud denuntiet, potest procedi ad copulationem, quia impedimentum sublatum est, & res nondum egressa est forum externum. Si autem aliud impedimentum denuntiet, jam causa est dilata ad forum externum, idè que dispensatio cum clausula: *Pro foro conscientie tantùm*, ampliùs locum non habet, *Nav. Vega, Schmalzg. n. 66.* Si tamen denuntiator impedimentum deferat secretò paratus tacere, putat *Avers. q. 7. s. 5.* posse procedi ad copulationem,

quia causa necdum videtur deducta ad forum externum.

QUÆR. II. Quid circa benedictionem nuptiarum?

ꝛ. Seqq. 1. Hæc benedictio debet fieri à Parocho proprio sponsi vel sponsæ; eam omittere sine causa solum est veniale, *Sot. Peretz. Pyrrh. t. 21. n. 11.* quia non satis constat de obligatione gravi; imò si unus ex sponfis jam fuerit benedictus, benedictio absque omni culpa omitti potest, & de jure debet, *c. si vir autem, de secund. nupt.* Dico, de jure, nam consuetudo passim permittit benedicere secundas nuptias, si alteruter antea non sit benedictus, *Sanch. l. 7. d. 82. n. 23.* Optimè faciet, qui se Agendæ vel Rituali suæ Diœcesis accommodat. 2. Si in prioribus nuptiis uterque sponfus fuerit benedictus, prohibetur iterata benedictio, *d. c. vir autem*, idque verum est, etiam si primum matrimonium fuerit invalidum, *Palud. Sylv. Sanch. n. 26.* quia benedictio non propriè nuptiis, sed personæ impenditur & cohæret. 3. Si duo infideles convertantur, possunt benedici, quia nunquam fuerunt benedicti; si unus ex sponfis sit Catholicus, nuptiæ adhuc benedici possunt in gratiam personæ Catholicæ, quæ illo jure privari non debet. *Dices:* Hæreticus est excommunicatus, ergo cum eo non licet communicare in sacris ritibus. ꝛ. Plerique hæretici in Germania non incurrun excommunicationem, quia plures sunt tantùm hæretici materiales, tum quia plerique non sciunt excommunicatio-

107

11.

tio-

tionem suæ hæresi annexam esse; & dato quoddam hæreticus contrahens sit excommunicatus, quia tamen in Germania sunt tolerati, cum iisdem, si petant, post Concilium Constantiense in sacris communicare licet; si uterque sponsus sit A catholicus, potest quidem Parochus Catholicus (in cuius Parochia habitant) eorum matrimonio assistere, ut dicam *Casu 110. n. 17.* illicitum tamen est illic nuptiis benedicere; nam indigni sunt benedictione Ecclesiastica, qui Ecclesiæ ceremonias damnant, *Tann. Gobat.*

12. QUÆR. III. Quid circa impedimenta matrimonium impedientia?

32. 1. Ecclesiam habere potestatem instituendi impedimenta matrimonii impedientia & dirimentia, est de fide contra hæreticos, ex *Trid. sess. 24. c. 3. c. 4.* Ratio est clara, quia & personæ fidelium & ipse contractus utpote spiritualis & Sacramentalis est subiectus Ecclesiæ; & quamvis Magistratus & Principes sæculares possint ex justa causa statuere ejusmodi impedimenta pro infidelibus sibi subditis, *S. Thom. in 4. dist. 39. q. un.* id tamen non possunt pro fidelibus subditis; ratio est, quia matrimonium infidelium est contractus merè civilis, circa quos dispensare possunt Principes sæculares; matrimonium verò fidelium est simul Sacramentum, de quo judicare competit soli Ecclesiæ, aded ut nec ipsi Episcopi impedimenta matrimonii inter fideles statuere possint, Papa sibi hanc potestatem reservante, *Conv. Peretz. d. 21. f. 5. n. 7.*

Perb. l. 4. tit. 1. à n. 149. Kon. ibid. n. 125.
2. Impedimenta alia sunt prohibentia, quæ matrimonium reddunt illicitum, alia dirimentia, quæ matrimonium reddunt nullum; primi generis antehac non pauca fuerunt, sed nunc præter statum disgratiæ & excommunicationem solùm sunt quatuor, complexa hoc versu:

Tempus sacramum, vetitum, sponsalia, votum.

Per *Tempus sacramum* intelligitur illud, quod currit à media nocte primæ Dominicæ Adventus usque ad Epiphaniam inclusivè, & à Die Cinerum usque ad Dominicam in Albis inclusivè, quo tempore non ipsum matrimonium, (nisi consuetudo vel statutum Diocesis aliud habeat) sed solæ solemnitates matrimoniales prohibentur, scilicet benedictio sponzorum, deductio solemnis sponsæ ad domum sponsi, solemne convivium, tripudia, &c. *Sanch. Gob. Pign. t. 6. conf. 47.* *Vetitum* seu interdictum est, quo Ecclesia uni vel pluribus prohibet nubere. *Sponsalia* seu promissio matrimonii alteri validè facta facit matrimonium illicitum cum quocunque alio, nisi prior consentiat, aut sit justa causa solvendi sponsalia, de qua dixi *Cas. 104. q. 3.* Denique matrimonium illicitum reddit *Votum* castitatis, virginittatis, religionis, suscipiendi S. Ordines, nunquam nubendi, &c. 3. Qui cum voto castitatis absque dispensatione contrahit matrimonium, non tantùm peccat mortaliter contrahendo, sed etiam ex post toties quoties petit de-

14. bi-

- bitum, quia quantum est ex se, debet servare votum; e contra debitum reddere potest & debet comparti, qui habet jus petendi; posse autem Regulares Mendicantes & cum iis participantibus dispensare in obligatione non petendi debitum, dixi *Cas. 71. n. 5.*
15. 4. Plures dicunt, eum, qui castitatem vel S. Ordines vovit, obligari ante matrimonium consummatum intrare religionem, quia sic potest servare votum sine præjudicio sponsæ; at rectius id negant *Dian. Sanch. Schmalzg. t. 6. n. 109.* Ratio est, quia talis non vovit religionem, sed solum S. Ordines vel castitatem, quam servare non tenetur per medium tam difficile; sicut debitor ex promissione præsertim gratuita non tenetur solvere cum damno valde inæquali, & vovens eleemosynam non tenetur eam solvere cum mutatione sui status.
16. 5. Qui vovit religionem, & ex post voti memor vel immemor matrimonium iniit, tenetur matrimonium non consummare, & inire religionem, nisi fortè sponsam antecederet desloraverit; ratio est, quia adhuc potest exsolvere rem promissam sine injuria sponsæ; ergo ad hoc tenetur; postquam tamen matrimonium consummavit, licitè petit & reddit debitum, quia non vovit castitatem, sed assumere statum, cui castitas annexa est; soluro tamen matrimonio tenetur ingredi religionem, quia cessat impedimentum voti, à quo non erat absolutus, sed impeditus, *S. Thom. Sor. Nav. Sanch. d. 33. n. 16.*
17. 6. Ut vota valeant & impediunt matrimonium, *R. D. Jansen Pars II.*

trimonium, debent esse libera ab errore circa substantiam vel motivum principale, & probabiliter à metu injusto saltem gravi, *Rosell. Sanch. Nav. Less. l. 2. de just. c. 4. V. Cas. 68. à n. 1.* 7. Si conditionatè vovisti castitatem vel religionem, & conditio non pendeat à tua voluntate, sed à Deo, v. g. vovisti castitatem, si mater intra annum convalescat, teneris expectare conditionis eventum; si verò conditio sit pœnalis, vel pendeat à voluntate tua, v. g. vovisti castitatem, si adhuc semel te inebries, si intra annum fornicatus fueris, non teneris expectare, multò minùs procurare conditionis eventum, utpotè peccaminosum, sed potes anno nondum expleto matrimonium contrahere; si tamen intra annum te inebries, teneris voto castitatis etiam post contractum matrimonium per omnia ac si contraxisses post votum castitatis absolutum, quia jam purificata est conditio, & votum conditionatum transit in absolutum, *Sanch. l. 4. mor. c. 22.* Vide dicta *Cas. 49. à n. 18.* item *Cas. 70. à n. 20.* ubi plura dixi de votis conjugum. 8. Qui vovit religionem, si eam bonà fide ingressus ex justa causa exeat è Novitiatu, vel dimittatur, satisfacit suo voto, potestque licitè nubere, quia non censetur vovisse professionem, sed ingressum, *Gob. t. 9. n. 101.* Vide *Casum 68. n. 9.*

QUÆR. IV. Quid circa impedimenta dirimentia?

R. Seqq. 1. Dirimentia sunt 15. expressa his versibus:

C c Error

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Affinis, si clandestinus & impos,

Si mulier sit rapta loco, nec reddita tuto.

2. Horum aliqua inducta sunt ex jure naturæ, ut error in persona, impotentia, consanguinitas primi gradus saltem in linea recta, ligamen seu matrimonium actuale cum alia: reliqua sunt de jure Ecclesiæ; omnia hæc dirimunt matrimonium etiam in iis, qui ea invincibiliter ignorant, idque pro omni casu etiam in periculo vel metu mortis, nisi dispensetur; hinc invalidum est matrimonium cum consanguinea vel affine, quamvis ignores tibi esse consanguineam vel affinem, aut etiam contrahas ex urgentissima causa, v. g. ad evitandam gravem infamiam, vel in articulo mortis ad legitimandam prolem. Communis. Ratio est, quod ignorantia invincibilis excuset quidem à lege prohibente, ne quis peccet, non tamen à lege irritante; neque enim per hoc, quod ignorem meam inhabilitatem, fio habilis. *Dices:* Præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto incommodo, vel saltem cum periculo vitæ. *R.* Præcepta prohibentia non ita obligant, transeat, inhabilitantia, N. Sic enim has leges interpretatur communis Ecclesiæ praxis, ita ut pro omni casu ligent; quis enim dicet, Sacerdotem ex ulla causa nunc validè contrahere matrimonium? 3. Per consuetudinem induci & abrogari potest impedimentum dirimens, modò consuetudo sit rationalis & legitimè præscripta, *Suar. Nav. Man. c. 22. n. 8. Sanch. l. 7.*

d. 4. Sylvius in suppl. q. 50. Peretz s. 6. n. 5. La Croix n. 517. Schmaltzgr. n. 372. Colligitur ex *c. super eo de cognat. spirit.* ubi an personæ aliquæ conjungi valeant, an secus? Jubetur inquiri consuetudo Ecclesiarum, & generalis regula est ex *c. fin. de consuet.* quòd consuetudine novum jus induci, & antiquum abrogari possit, modò sit rationalis, hoc est, ad verteretur legi naturali vel Divinæ, neque plus noceat quàm profit communi bono, *Pont. Less. Krimer n. 1257.* & sit legitimè præscripta, ad quod sufficienter decem anni etiam respectu legis Ecclesiasticæ, nec requiritur scientia vel consensus legislatoris nisi legalis, qua scit consuetudinem rationabilem generaliter à legibus approbari, etsi ignoret hinc & nunc agi contra legem, ut dixi *Cas. 5. à n. 14.* *Dices:* Consuetudo contrahendi matrimonium intra gradus prohibitos seu cum impedimento dicitur corruptela, *c. quod super 5. de consang.* ergo est irrationabilis. *R.* Cit. Canon intelligitur de consuetudine nondum præscripta, vel quæ inducta est non in bonum commune, sed in contemptum legislatoris, *Castropalao, Gonzal. in c. 1. de spons. 4.* Qui cum impedimento dirimente scienter contrahit, peccat mortaliter, quia agit contra grave præceptum Ecclesiæ, & Sacramentum redditur nullum, sicut si infantem baptizaret in vino, aut consecraret in aceto; excipe, nisi contrahat ex injusto metu. *Vid. Cas. 38. n. 30.* In dubio an existat impedimentum, tenentur Pastor & contrahentes di-

20.

diligenter inquirere; si dubium resolvi non possit, & sit merè negativum, ita ut pro existentia impedimenti non sit ratio gravis momenti, matrimonium licitè contrahi potest, quia libertas est in possessione, nec est prudens timor Sacramentum exponendi nullitati, *Sanch. l. 8. d. 6. n. 18. Rosmer. de act. hum. p. 227. Krimer n. 2436. §.* Si sit ratio gravis & probabilis pro existentia impedimenti, non autem pro ejus carentia, petenda est dispensatio, v. g. dubitatur, an proavus Titii & proavia Caji fuerint frater & soror, eò quòd sciantur fuisse ex eadem villa, & habuisse idem cognomen; si fuerint frater & soror Titius & Caja, erunt consanguinei in quarto gradu; hoc dubium solvi non potest, neque ex memoria, neque ex scientia hominum, neque ex libro Baptismali, ideòque petenda erit dispensatio, vel abstinendum à matrimonio, quia magna est præsumptio pro impedimento, nulla autem ratio pro ejus carentia. Idem est, si pro impedimento sit præsumptio, v. g. habuisti copulam cum sorore sponsæ intra vas, dubitas, an intra vas feminaveris, & contraxeris affinitatem, est præsumptio contra te; solet enim plerumque fieri, & ex plerumque contingentibus prudens est præsumptio. 6. Si sit probabilitas juris pro & contra existentiam impedimenti, & impedimentum sit ab Ecclesia dispensabile, licitè contrahitur matrimonium, v. g. probabile est, quòd non contrahatur cognatio spiritualis cum matre ex Baptismo

necessitatis, vel si physicè non attingatur infans; item probabiliter valet, si contrahatur coram Parocho invito, ex metu reverentiali, &c. in his licet contrahere & consummare matrimonium cum matre talis baptizati, coram Parocho invito, cum metu reverentiali, &c. Idem est de similibus opinionibus, (modò non repugnet stilius curiæ) *Sanch. l. 8. d. 8. Gob. t. 10. à n. 732. Burgh. cent. 3. cas. 100. Gormatz à n. 320. La Croix n. 42.* Ratio est 1. quia certum est, Ecclesiam tunc supplere & dispensare, si adsit error communis, & consuetudo sic contrahendi, ut dixi *Cas. 99. à n. 5.* Atqui illa adsunt: ergo. 2. Ecclesia in suis tribunalibus sæpè declaravit matrimonia sic contracta esse legitima, quas declarationes de singulis his exemplis affert *Carden. 2. crisi diff. 2. à n. 514. §.* Alex. VII. teste *La Croix l. cit.* respondit, Missionarios in materia matrimonii posse sequi sententias probabiles Barbaris favorabiles. 4. In *c. laudabili c. fin. de frig. & malef.* statuitur, quòd dubius de potentia naturali possit contrahere: ergo à priori qui positivè est dubius de impedimento ab Ecclesia dispensabili. Excipe, nisi impedimentum sit in possessione, ut si dubites de morte prioris conjugis; tunc enim adesse deberet certitudo moralis conjugem esse mortuam, ut dicam *Cas. 109.*

QUÆR. V. Quid agendum Parocho vel Confessario, si advertat ante nuptias impedimentum?

§. 1. Si Parochus advertat aut probabiliter judicet adesse impedimentum

Cc 2 di

dirimens, & matrimonium differri non possit sine gravi damno, scandalo vel infamia sponzorum, nec tempus permittat petere dispensationem, eò quòd omnia ad nuptias parata sint, potest permittere ut matrimonium contrahant, quantum possunt sub conditione futuræ dispensationis, de qua dixi *Cas. prac. n. 14.* Neque enim tunc simulant Sacramenti administrationem, neque mentiuntur, sed seriò faciunt sub conditione, quòd non possunt absolute; tenentur tamen à copula abstinere, usque dum impetratà dispensatione matrimonium revalident, *Dian. Gob. t. 9. n. 550.*

24.

2. Si unus ex sponis solum novit impedimentum, nec alteri sine infamia manifestari possit, & hic urgeat consummationem matrimonii, prætendendum est privilegium primi bimestris, vel omittendum votum castitatis, usque dum dispensatio ab Ordinario, (quem in hoc & simili casu necessitatis dispensare posse docent *Bonac. Peretz, Barbof. Sanch. l. 2. d. 30. Dian. p. 11. t. 3. n. 30.*) vel Romæ impetrata fuerit.

25.

3. Si uterque contrahens bonâ fide ignoret impedimentum per se quidem, si sit spes fructus, moneri debent, vel maxime si agatur de matrimonio contrahendo post matrimonium nulliter contractum, si periculum sit, ne etiam post monitionem sponsi perrecturi sint in copula, vel timeatur aliud grave malum, teneris tacere, usque dum impetratà dispensatione matrimonium cures revalidari, quia melius est permittere peccatum mate-

riale, quàm dare causam peccati formalis, *c. quia circa de consang.* ubi dicitur: *Dissimulare poteris, ut remaneant in copula sic contracta, cum ex separatione videas grave scandalum imminere;* si ipse pœnitens interroget, adhuc poteris dissimulare, quasi non audisses, si veritatis cognitio ei esset nocitura, quia veritas foret gladius, quo se vel alium fauciaret, *Dis. ast. Stotz de pœn. l. 2. n. 131.* Vide *Cas. 111. q. 5.* 4. Quando Confessarius dubitat, an monitio sit provel obfutura, si agatur de matrimonio contrahendo, plerumque consultius est impedimentum detegere, & suadere, ut dispensationem petat, vel à matrimonio absteat; si matrimonium sit contractum, inter se conferri debent periculum damni, & spes fructus, illudque eligi quod præponderat. Quid agere debeat Parochus, si impedimentum ei deferatur ab uno teste, vel de eo sit suspicio, fama, vel illud sciat ex confessione, aut illud sit dispensatum pro foro conscientie tantum, dixi supra n. 7.

26.

27.

QUÆR. VI. An valeant matrimonia hæreticorum contracta cum impedimento Ecclesiastico in illorum terris non recepto, v. g. cum impedimento criminis, publicæ honestatis, consanguinitatis & affinitatis in tertio & quarto gradu? De matrimoniis non contractis coram Parocho vel testibus dicam specialiter *Cas. 110.* De matrimoniis hæreticorum, ut ex certis causis liceat repudium, dixi *Cas. prac. n. 21.* Qualiter Catholico liceat ducere hæreticam, dicam *Cas. 108. q. 3.*
Pl. Ma-

28. *Matrimonia sic contracta non valere asserunt Less. Bosco, Gob. t. 9. à n. 41. Schmier p. 3 c. 1. n. 24. Reiffenst. t. 3. n. 142. Krimer n. 1897. Rationem dant: 1. Hæretici sunt verè subditi Ecclesiæ, ejusque legibus obligantur: ergo illorum conjugia contra legem Ecclesiæ irritantem sunt nulla, sicut nulla sunt, si ejusmodi conjugia ineantur ab orthodoxis. 2. Quamvis apud hæreticos sit consuetudo sic contrahendi, tamen ut illa præscribat contra legem, debet esse rationabilis, & habere consensum Principis; sed hæc consuetudo non est rationabilis, cum repugnet juri naturali & Divino, utpote inducta non ex fine boni communis, sed in contemptum Ecclesiæ; neque habet consensum Principis, quia præsumi non potest, quòd Pontifex illis tanquam rebellibus in hoc favere velit. 3. Si consuetudo eximat hæreticos à legibus matrimonialibus, ergo etiam ab omnibus aliis legibus Ecclesiæ, quibus constanter contraveniunt, & sic poterunt præscribere subjectionem & obedientiam ad Ecclesiam, quod nemo admittit. 4. S. Congregatio Episcopo Tricateni S. Sedis ad Belgas Legato rescripsit inter alia anno 1605. 19. Jan. non valere matrimonia absque Catholico Pastore & testibus contracta in locis, ubi Tridentinum est promulgatum: ergo à pari nulla erunt matrimonia contra alias Ecclesiæ leges irritantes inita. Econtra prædicta matrimonia valere tenent March. Tribun. tom. 3. tr. 1. tit. 6. concl. 4. Bonagratia 99. reg. de matr.*

hæret. §. 8. Mais. de matr. n. 67. Stalenus p. 19. 3. p. 2. c. 4. faventque teste Gobat loc. cit. Tann. Dicast. Laym. & probabilem dicit Wiest. tit. 1. n. 200. Schmaltzg. n. 379. Ratio est, quia impedimenta matrimonii possunt consuetudine abrogari, modò consuetudo sit præscripta & rationabilis, & non desit consensus Principis, ut dixi Casu præced. n. 19. atque hæc omnia adsunt; nam 1. est præscripta, & ultra centum annos continuata. 2. Est rationabilis, quia omninò expediens est pro bono communi, ut lex irritans post contrarium tot annorum usum cesset; ejus enim observatio invehret multa incommoda & perturbationes pacis Catholicos inter & heterodoxos; nam oportebit dicere, quòd natè talibus conjugii sint illegitimi, & tales conjuges conversi possent ab invicem separari, & ad alias nuptias transire, quod est contra sensum & praxin Ecclesiæ, quæ eorum filios conversos absque dispensatione super natalibus ad Ordines admittit. Unde 3. adest consensus Ecclesiæ, quæ scit ita contrahi, & tamen teste Verjus & Gobat n. 464. ab anno 1603. vel 1605. non contradici, & ab Episcopo Castoriensi Vicario per Hollandiam apud La Croix n. 768. super valorem ejusmodi matrimoniorum interpellata anno 1671. respondit: Non convenire, ut questio illa à S. Officio definiatur, verùm statueret ipse, quid animarum sibi creditarum saluti crederet maxime expedire. Hæc sententia non est minùs probabilis quàm prima, cujus argumenta sat aptè solvuntur,

dicendo ad 1. Hæreticos obligari legibus Ecclesiæ, quamdiu usu contrario non sunt abrogatæ. Ad 2. Quamvis hæretici primitus mala fide contra legem agendo consuetudinem istam induxerint, ipsa tamen consuetudo jam inducta conducit ad bonum commune & pacem publicam, ideoque est rationabilis, nec requiritur in operantibus contra legem bona fides, ut dixi *Cas. 5. n. 14.* Ad 3. N.C. Nam Ecclesia potest consentire, ut hæc vel illa lex à se statuta per contrariam consuetudinem abrogetur, & reverà ita præsumitur consentire in consuetudinem contra leges connubiales ob rationes allatas; econtrà Ecclesia nec vult nec potest consentire, ut hæreticus non maneat subditus Ecclesiæ, seu totaliter ab ejus obedientia absolvatur, quia illa subjectio est ex jure Divino & naturali, & ideo contra illam nulla valet præscriptio, *c. cum non de præscript.* Ad 4. N. Aff. Consuetudo locum non habet, ubi deest omnis consensus Superioris, hic autem deest quoad matrimonia apostatarum, monialium vel Sacerdotum, quia Ecclesia contradicit, & semper, quando potest, eos separat à sacrilego connubio, quod non facit cum hæreticis. Relata declaratio autem, etiamsi in forma authenticè exhiberetur, plus non evincit, quàm quòd de creto Tridentini obligentur etiam hæretici in provinciis, in quibus illud est publicatum, non verò probatur, quòd per illud consuetudini legitimè præscriptæ adempta sit vis derogandi

huic aut aliis sanctionibus Canonice. Ex his

Sequitur 1. Non esse licitum sic contrahere, suadere aut cooperari matrimonio sic contrahendo, quia sententia negans ejusmodi matrimonia valere est probabilis & magis rata, & agitur de valore Sacramenti, & stylus Curie Rom. teste *La Croix n. 769.* est contrarius: Ergo. Si autem matrimonium sic contractum, conjuges etiam conversi non debent separari, quia probabile est matrimonium valere, & in dubio standum est pro valore matrimonii contracti; tutius tamen erit obtentà dispensatione tale matrimonium coram Parocho & testibus renovare, ne se exponant periculo fornicationis materialis. Sequitur 2. Proles hæreticorum ex ejusmodi matrimoniis natas & conversas etiam apud Catholicos habendas esse pro legitimis saltem quoad effectus civiles, v. g. ad missionem quoad Comitatus, ad Ordines Equestres & Religiosos, ad successionem in jura & bona paterna, tum quia in dubio standum est pro legitimitate proles: tum quia conversi ad veram fidem non debent esse pejoris conditionis, quàm non conversi, qui in foro externo per omnia habentur legitimi, & ita habet praxis Dicasteriorum; idem est, si matrimonium hæreticorum ex causa adulterii dissolvatur, & aliud vivente priore conjuge ineatur, proles ex secundo thoro natæ habentur legitimæ, *Capus. de matr. c. 2. n. 14. Roland. Cavallos hic q. 697.* Et in Instrumento Pacis

Pacis Monasteriensis expressis verbis cautum est, ne cui fraudi sit ac damno una ex tribus Religionibus, Catholica, Lutherana, Calvinistica, sed esset fraudi & damno, si qui secundum

unam religionem legitimi reputantur, ab alia propter illegitimitatem à Comitibus excluderentur, & ita resolvit Facultas Theologica Colon. & Trevirensis apud *La Croix l. cit.*

C A S U S CVII.

De impedimento erroris, conditionis, voti, cognationis, affinitatis.

U Baldus vult solvi à Titia uxore:
 1. Quia eam non reperit virginem.
 2. Quia petuit eam, quam viderat in hortu.
 3. Quam amicus retulit esse pulchram, & data est alia.
 4. Petuit filiam Petri, & data est filia Pauli.
 5. Non cogitabat ducere uxorem, sed quia hac se finxit divitem, ideo eam duxit.
 6. Putavit matrimonium esse solubile, vel non obligare ad debitum conjugale.
 7. 8. Putavit ipsam esse liberam, cum tamen sit mancipium, sicut & ipse dominus non consensit.
 9. Ipsa dicitur fuisse monialis, vel voto obstricta.
 10. 11. Ipse ante pubertatem vel ex metu fuit ordinatus.
 12. Suscepit ejus prolem, sed nescius eam esse Titia, vel se exinde contrahere cognationem spirituales.
 13. Non fuit ad hoc designatus.
 14. Baptizavit propriam prolem.
 15. Fuit adoptatus à patre Titie.
 16. Titia dicitur esse ipsi consanguinea.
 18. 19. 20. 21. Affinis affinitate contracta ante Baptismum. Pro Resolut.

QUÆR. I. Quid circa impedimentum erroris?

ꝛ. 1. Error potest esse vel circa

personam, ut dum putatur esse Titia, & est Caja; vel circa qualitatem personæ, quando putatur virgo, nobilis, dives esse, cum sit corrupta, ignobilis, pauper; uterque vel est antecedens, qui dat causam contractui, ita ut eo non existente contractus non fieret; vel est concomitans, qui non inducit ad contrahendum, sed ita comitatur actum, ut eo non existente adhuc fieret. ꝛ. 2. Certum est, quod error in personam matrimonium reddat invalidum, ut cum putas te contrahere cum Caja, & contrahis cum Titia, c. tuanos, de spons. Ratio est, quia talis error tollit consensum circa hanc personam, qui est de essentia matrimonii; quod enim non est cognitum, non potest esse volitum. Nec obstat, quod hic error solum sit concomitans, & fortè maluisset contrahere cum Titia, si scivisset hanc esse, nam consensit in solam Cajam, & ex ista comparatione animi solum sequitur, quod fuisset consensurus in Titiam, si scivisset eam esse, non autem quod de facto consens-

senferit in Titiam, quam ignorabat. Dices 1. Gen. 29. Jacobo loco Rachaelis substituebatur Lia, & tamen valuit matrimonium. 2. Isaac validè benedixit Jacob, putans esse Elau. 3. Valet Baptismus & absolutio data Petro, quæ putabatur dari Paulo. R. ad 1. N. Aff. Nam matrimonium Jacob ab initio erat nullum, usque dum à Jacob fuit renovatum. Ad 2. Benedictio ex Divina voluntate cadebat in personam præsentem, qualiscunq̃ue illa esset. Ad 3. N. conseq. Intentio baptizantis & absolventis debet ferri in præsentem, qualiscunq̃ue ille sit; quòd si nubens etiam intendat ducere personam quamcunq̃ue sibi præsentem, valet matrimonium, sive sit Caja, sive Titia.

2. R. 3. Error circa qualitatem non invalidat matrimonium, nisi qualitas redundet in substantiam; hoc autem tripliciter fieri potest: 1. Si qualitas designet personam, ut si dicas: Peto ex filiabus tuis istam, quam ante mensum vidi in horro, si tum substituat alia, matrimonium est nullum. 2. Si qualitas in ipso contractu invel externè apponatur tanquam conditio sine qua non, vel tanquam finis principaliter intentus, ita ut adsit actualis vel virtualis voluntas non contrahendi, nisi adsit talis conditio vel qualitas. Ita quoad rem omnes. Ratio est, quia tunc consensus alligatur tali qualitati vel conditioni, ita ut non existente illà etiam non existat consensus in matrimonium; si qualitas modo explicato non redundet

in substantiam, error vel etiam dolus circa qualitatem non obest valori, quamvis sit antecedens, & det causam contractui, ita ut matrimonium non fuisset initum, si scivisset illam qualitatem non adesse, quia de facto simpliciter contraxit, & in contractu non attenditur id, quod quis fecisset vel voluisset in aliis circumstantiis, sed ad id quod de facto fecit vel voluit; voluit autem personam, quam de facto habet coram se, & ita si talis contractus esset irritus, nullum ferè valeret matrimonium, quia quilibet putat se contrahere cum persona virtuosa, honesta, divite, nobili, &c. cum tamen in uno horum plerumq̃ue erraret, *Sanch. l. 7. d. 18. Bosco p. 5. d. 11. f. 7. Sporer c. 1. n. 5. Eng. tit. 1. §. 4. Schmalzg. ibid. n. 447.* Ex dictis

Resolves Casus sequentes: 1. Titius petiit filiam natu-minorem à patre, quam viderat esse pulchram; pater negat illam, sed offert natu-majorem, quæ formosa non erat; Titius jubet per amicum videri hanc & sibi referri, cujus formæ sit natu-major, pater amico ostendit natu-minorem, dicens esse natu-majorem, hinc amicus deceptus nuntiat Titio natu-majorem esse pulchram, & ideo Titius per procuratorem inquit cum ea matrimonium, quæritur, an validè? Affirmant *Sanch. l. 8. d. 18. n. 35.* distinguit *La Croix*; at rectius simpliciter negant *Pontius, Tamb.* cum *Sporer n. 8.* quia qualitas hic designat personam; nam Titius solum voluit illam, quam amicus viderat esse pulchram, & pulchritudo fuit conditio sine qua non, vel

- vel saltem motivum principale, quod patet ex eo, quia nec determinatè voluit natu- majorem, nec natu-
 4. minorem, sed pulchram. 2. Si quis petat unam ex filiabus Petri, & substituatur filia Pauli, non valet matrimonium, *Schmaltz. l. cit.* quia licet consensus contrahentis non fuerit determinatus ad certam filiam Petri, fuit tamen determinatus ad aliquam ex illis, cum exclusione aliarum, quæ
 5. Petri non sunt. 3. Aliquis non cogitabat ducere uxorem, sed quia audit Bertham esse nobilem, eam ducit, ut fiat affinis nobilium; si Bertha non sit nobilis, matrimonium est irritum defectu consensus, cujus finis & objectum simpliciter motivum erat nobilitas, quæ non existit; deficiente autem fine & motivo deficit consensus. 4. Si dicas: Volo & ducō hanc præsentem, quam puto esse primogenitam, valet matrimonium, etsi non sit primogenita; econtrà non valet, si dicas: Volo primogenitam, quam puto esse hanc præsentem, *Sanch. Tamb. Sporer n. 7. La Croix n. 554.* Ratio est, quia in primo casu consensus directè fertur in personam præsentem, & indirectè solum in qualitatem: ergo qualitate non existente adhuc valet consensus: contrarium est in casu secundo. 5. Si
 6. virgo nihil scivit de commixtione corporum inter conjuges, validè contraxit, etsi commixtionem abhorreat, quia habuit intentionem generalem faciendi, quod alii contrahentes; similiter valet, si quis credat, matrimonium ex certis causis
R. D. Jansen Pars II.

esse solubile, modò solubilitatem contractui non apponat tanquam conditionem sine qua non, de quo vide *Cas. 105. n. 21.* An validè contrahat, qui falsò credit adesse impedimentum dirimens, dixi *Cas. eod. n. 5.*

QUÆR. II. Quid circa impedimentum conditionis?

R. 1. Per *Conditionem* hîc intelligitur stricta servitus, quæ quatuor modis inducitur, jure belli, captivitate, 7. emptione, condemnatione; conditio servitutis ignorata à persona libera dirimit matrimonium, etiam si ignorantia sit crassa; secùs si liber scienter cum serva contrahat, *c. si quis ingenuus, c. 2. c. fin. de conj. serv.* At quid si persona libera cognitâ ex pòst alterius servitute velit stare matrimonium, an servus possit resiliere? R. Possè, si aliud damnum secutum non sit, quia matrimonium fuit omninò nullum, *Sanch. l. 4. d. 15. n. 5.* 2. Valet matrimonium servum inter & servam, imò & per se licitum est etiam invitis dominis, quia contrahens utitur jure suo, *S. Th. in 4. dist. 36. q. un. Wiest. tit. 9. n. 6. Reiffenst. n. 6.* Sæpè tamen consuetudo vel pacta habent, ut servus in scio vel invito domino contrahens non gaudeat certis beneficiis vel privilegiis à domino habitis. 3. Valet matrimonium, quod liber contrahit cum libera, quam erroneè putat esse servam, aut servus cum ancilla, quam putat esse liberam, vel servus cum libera, quam putat esse ancillam, *Wiest. n. 9. Reiffenst. n. 10. Schmaltz. n. 23.* Ratio est, quia

D d non

non erratur in substantia, & Ecclesia solum irritat matrimonium liberi ignorantis servitutem alterius. 4. Si servus intra breve tempus, v. g. sex menses, erat futurus liber, *Sanch. l. 7. d. 19.* dicit, valere matrimonium; at rectius negant *Sylv. Angel. La Croix n. 563.* quia si liber hoc resciret, posset matrimonium suum habere pro nullo, ergo verè nullum erat; qui ad tempus tantum est liber, postea in servitutem relapsurus, contrahit invalidè, quia ei adhuc incumbit servitus, quæ ignoratur ab altero, *Scot. Avers. q. 12. sect. 2.* 5. Si dominus servam collocet in matrimonio cum libero ignorante servitutem, valet matrimonium, quia hoc ipso servo dedit libertatem; idem est, si dominus conscius studio taceat, *auth. de nupt. §. si verò, Sanch. Gutierrez. c. 91. Castropulao d. 4. p. 5. §. 3.* Econtrà si liber sit conscius servitutis, dominus etsi in matrimonium consentiat, non censetur mancipio tradere libertatem, sed solum consensisse salvo suo jure, *Gutt. l. cit. Schmaltz. n. 33.* quia d. authentica expressè loquitur, si liber sit inscius servitutis. 6. An error conditionis servilis matrimonium dirimat ex jure naturæ, ut volunt *Scot. Sylv. Reiffenst. n. 3.* vel ex solo jure Ecclesiastico, ut sentiunt plerique cum *D. Thom. Bonav.* parum facit ad praxin; benè distinguunt *Pont. Peretz d. 25. n. 4. Wiest. n. 11.* Si liber cum serva contrahat cum hac expressa conditione & intentione: *Si sis libera*, matrimonium erit jure naturæ nullum defectu consensus, secus ex solo jure Ecclesiastico.

QUÆR. III. Quid de voto?

9.
 1. Per votum dirimens matrimonium intelligitur solemnne castitatis annexum majoribus Ordinibus & professioni Religiosæ, cum hac tamen distinctione, quòd S. Ordines tantum dirimant matrimonium contrahendum, professio Religiosa autem etiam contractum ratum, *Trid. sess. 24.* Qualiter vota simplicia castitatis, Religionis, &c. matrimonium reddant illicitum, dixi *Cas. preced. à n. 14.* Qualiter dirimant sponsalia, dixi *Cas. 104. à n. 19.* 2. Ordinatus ante usum rationis non teneatur abstinere à matrimonio, sicut & ille qui omnino ignoravit votum castitatis S. Ordinibus esse annexum; teneatur tamen ante pubertatem ordinatus, ut dixi *Cas. 103. n. 8.* Sed quid de coacto ad S. Ordines per injustum & gravem metum? (ut non rarò contingit in filiis-familias.) Talem non obligari ad castitatem nec ad Horas, sed licitè & validè matrimonium inire posse, nisi votum expressè vel tacitè, v. g. liberè exercendo actum Ordinis, ratificaverit, docent *Barbos. Zoës. Sanch. d. 29. Avers. f. 3. Pyrrh. l. 4. tit. 6. & ibid. Reiffenst. n. 9. Krimer. n. 964.* quia Deus tale votum non acceptat, & Ecclesia declarat irritum, *c. perlatum, c. dilectus, de his qua vi metusve, c. licet 6. de voto,* & jus universaliter pro irritis habet ea, quæ ex gravi metu fiunt, & ope judicis ordinarii facilè reparari, & in pristinum statum restitui non possunt, ut patet in matrimonio & solemnè professione; hæc sententia est valde probabilis, & in praxi tuta;
 at

at non minùs probabile videtur talem obligari ad castitatem, & abstinere à matrimonio, *Palud. Sylv. Gutt. Pont. l. 7. c. 29. Dian. to. 2. l. 4. r. 193. La Croix n. 575. Schmalzgr. n. 23.* Probatur ex Conc. Tolet. VIII. quod metu ordinatos arcet à matrimonio, nisi dispensationem impetrent; & ratio est, quia metus relinquit actum simpliciter voluntarium: ergo tale votum de jure naturæ valet, & jure positivo nullibi irritatum; nam Canones allegati solùm loquuntur de professione religiosa, in qua ob majorem status difficultatem jura majorem requirunt libertatem. Confirm. Alii contractus & juramentum metu initum valet & obligat, usque dum dispensetur: ergo & votum S. Ordibus annexum. 3. An conjux cum vel sine licentia conjugis vel facto divortio S. Ordines suscipere aut religionem profiteri possit. Item an uxor consentiens in ordinationem mariti illo mortuo iterum validè nubere queat, dixi *Cas. 105. à n. 28.* Qualiter invalidè professus ad sæculum redire & nubere possit, colligitur ex dictis *Cas. 63. q. 5.* 4. S. Ordines ex solo jure Ecclesiæ, non verò ex jure naturæ vel Divino matrimonium dirimunt, est communis cum *S. Thom. 2. 2. q. 88. art. 11. Scot. in 4. dist. 37. q. un. Pyrrh. n. 6.* Ratio est, quia Ordo de se stare potest cum matrimonio, ut patet in Ecclesia Græca, imò & Latina, si uxore adulterante vel consentiente maritus suscipiat, & Deus nullibi tale matrimonium irritum declaravit. Major est difficultas de pro-

fessione religiosa: hanc dirimere matrimonium contrahendum ex jure naturæ docent *Henriq. Sol. & Thomista communiter*, quibus faver *S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. art. 3. & S. Bonav. ibid.* quia res per professionem Deo tradita non potest tradi homini, sicut res vendita & tradita Petro nec validè nec licitè potest tradi Paulo; econtrà hanc vim inesse professioni ex solo jure Ecclesiastico probabilius docet *Scot. cum suis in 4. d. 31. & 42. Mastrus Pont. Peretz, Sporer n. 41. Suar. Vasq. Covarr. & plurimi apud Sanch. l. 7. d. 27. n. 4. La Croix n. 583. Schmalzgr. n. 48.* Ratio est 1. quia professio religionis non importat nisi obligationem religionis ad castitatem, &c. at obligatio religionis ad castitatem potest stare cum obligatione justitiæ ad debitum conjugale, ut patet in eo, qui cum voto simplici contrahit matrimonium: ergo. 2. Illa vis non inest professioni, quatenus est votum, aliàs etiam inesset voto simplici; neque inest, ut est votum solemne, quia solemnitas est ex solo jure Ecclesiastico, *c. unico, de votis in 6.* & illa solemnitas vix aliud importat quàm vim dirimendi matrimonium; neque illa vis inest professioni, quatenus est traditio; nam votum simplex in Societate JESU, item votum simplex uxoris consentientis in ordinationem mariti invalidat matrimonium, & tamen hæc non continent talem traditionem; deinde votum solemne ideo est actualis traditio, quia abdicat à se jus utendi corpore; sed etiam votum simplex abdicat illud jus: ergo.

Dd 2 3. Olim

3. Olim professio religiosa non dirimebat matrimonium subsequens, ut claret *ex Can. si qua virgo, c. quotquot, c. virgines caus. 27. q. 1.* ubi virginibus sacris nubentibus pœna statuitur, at non jubentur à nuptiis separari.

4. In jure naturæ directè non potest dispensare Papa, at potest dispensare, ut professus contrahat matrimonium, ut docet communis apud *Sanch. l. 8. d. 8. n. 6.* Et reverà sic dispensatum est cum Casimiro Rege Aragonum, cum Nicolao Justiniano Veneto, eum Constantia Moniali Siciliae Regis filia, cum Casimiro Rege Poloniae; & certè si Ecclesia votis istis possit addere solemnitatem, cur non tollere ad eum modo, quo locus aliquis ex voluntate Ecclesiae potest fieri sacer, & ex ejusdem voluntate iterum profanus?

12. QUÆR. IV. Quid de impedimento cognationis?

¶ 1. Cognatio est triplex, spiritalis, legalis, carnalis. Circa *Cognitionem spiritualem* tenenda sunt sequentia: 1. Cognatio hæc oritur ex Sacramento Baptismi & Confirmationis inter baptizatum ipsum & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizantique patrem & matrem tantum, *Trid. sess. 24. c. 2. & tit. 101. de cognat. spirit.* Itaque cognitionem spiritualemente contrahit baptizans (idem est de confirmante) cum baptizato & ejus parentibus; item patrini cum iisdem, non autem inter se, aut cum baptizante. 2. Patrinus debet esse rationis compos; quia qui usu rationis

caret, nec fidejuberè pro baptizato valet, nec obire munus instructoris, *Nav. Coning. Pyrrh. tit. 11. n. 34.* Item patrinus Baptismi debet esse baptizatus, Confirmationis confirmatus, *c. in Baptismate 102. dist. 4. de consecr.* Item debet per se vel per suum procuratorem physicè tangere infantem, idque animo obeundi munus patrini, seu exercendi actum ab Ecclesia institutum, etsi ignoret huic actui cognationem spiritualemente esse annexam, si unum horum desit, non contrahitur cognatio, *Sanch. Tamb. Reiffensf. tit. 11. à n. 25.* At quid si per errorem leves filium Titiae, putans esse filium Cajae? Te adhuc contrahere cognitionem spiritualemente, pro certo habet *La Croix n. 598.* At meliùs id negant *Laym. hic c. 8. n. 6. Pyrrh. n. 39. Sporer n. 53. Schmalzgr. t. 11. n. 83.* Nisi forte velit tenere hunc, cujuscunque sit; ratio est, quia non habuit animum munus exercendi patrini respectu hujus infantis. *Dices:* Impedimenta etiam incurruntur ab ignorante, & cum errore facti. ¶ Incurruntur, si exerceatur actus cui annectuntur C. secus N. Actus cui annectitur cognatio spiritalis, est tenere infantem cum animo exercendi munus patrini, quod hic non fit. 3. Debet adhiberi & à parentibus vel in eorum defectu à Parrocho designari unus tantum patrinus, vel una, aut unus & una; si se ingerat non designatus, cognitionem non contrahit, *Trid. loc. cit.* Si plures sint designati, contrahit cognitionem vir & femina primò tangens infantem, qui sequuntur, inveniunt mi-

niste-

13

14. nisterium patris jam exhibitum; si simul plures designati tangant, omnes probabilius contrahunt cognationem, *Nav. Schmalzg. n. 87.* ubi ex *Eagn.* citat declarationem S. Congregationis. Ratio est, quia in omnibus designatis & admissis à Parocho inveniuntur conditiones ad cognationem spiritualement requisitæ; ne tamen id contingat, erit Parochi admittere solum unum & unam, & reliquos scribere ut testes. 4. Baptizans propriam prolem in necessitate contrahit cognationem spiritualement cum matre in tantum, ut impediatur à matrimonio contrahendo, non ab usu contracti, seu petitione debiti, etiam si id faciat ex malitia, v. g. Parocho præsentem, vel alio sciente & volente baptizare, *c. de eo 5. caus. 30. c. si vir 2. de cognat. spirit.* ubi de talibus conjugibus ex malitia prolem suam baptizantibus dicitur: *Non sunt ab invicem separandi, nec alteri debitum subtrahere debent;* Canones contrarii sunt antiquati, & jure novo temperati, *Suar. Peretz. Wiesb. t. 11. n. 25. Reiff. n. 30.* 5. Baptizans in necessitate contrahit cognationem spiritualement, non verò patris, quia baptizans eam contrahit ratione Sacramenti, quod in necessitate æquæ valet, quàm extrâ; patris verò ratione ceremoniarum, quæ solum institutæ sunt pro Baptismo solemni, *Sot. Gutt. Spor. n. 89.*

15. *Re. 2.* Cognatio legalis oritur ex sola arrogatione seu adoptione perfecta, qua persona extranea, & sui juris autoritate Principis assumpta

in filium vel nepotem transit in potestatem & familiam alterius, ita ut non tantum ab intestato, sed etiam tanquam hæres necessarius ex testamento in quartam partem bonorum succedat, non autem ex adoptione imperfecta, qua persona extranea, quæ necdum est sui juris, sed sub potestate patris, assumitur in filium, & tanquam hæres ab intestato, non verò tanquam hæres necessarius ex testamento, *Sylv. Wex. Zoës. tit. 12. n. 2. Engel. Schamb. Pyrrh. ibid. n. 4. La Croix n. 588. Krimer. n. 1121. Schmalzg. n. 19. contra Ang. Cow. Scot. Palud. Reiffenst. n. 10. &c.* Ratio est, quia jura solum loquuntur de adoptione simpliciter, & sine addito, quo nomine venit sola perfecta, & matrimonium est res valde favorabilis: ergo jura illud irritantia (quando eorum sensus est ambiguus) restringi potius, quàm extendi debent, *Reg. 15. in 6.* Hæc cognatio dirimit matrimonium jure civili & ecclesiastico inter omnes personas, quas afficit, quales sunt in linea quasi recta adoptans ejusque ascendentes respectu adoptati, & ejus descendentes, qui nati sunt tempore adoptionis, idque in perpetuum, vel ut alii volunt, usque ad quartum solum gradum; hæc cognatio lineæ rectæ manet etiam post adoptionem, seu mortuo adoptante, vel securâ emancipatione. Affinitas legalis reperitur inter adoptantem & uxorem adoptati, & e contra inter adoptatum & uxorem adoptantis, duratque etiam in perpetuum. In linea transversa hæc cognatio tanquam fraternitas

nitas est inter liberos legitimos adoptantis & adoptatum, quamdiu durat adoptatio, non verò inter liberos adoptantis & adoptati, aut filium & filiam adoptatam. Attamen ut adoptatio dirimat matrimonium, debent adesse omnes juris solemnitates, v.g. auctoritas Principis, cognitio causæ, si adoptandus sit impubes, item ut adoptans sit 18. annis major adoptato, & reliqua, quæ præscribuntur §. *cùm autem 3. instit. de adopt. l. 2. & fin. C. eod.* Unio prolium, Germanicè *Einkindschaft* / oder / *Erbs-Verbrüderung* / quamvis sit species adoptionis, ejusque solemnitates requirat, teste *Gaul.* tamen matrimonium non impedit, quia impedimenta utpote odiosa non sunt extendenda ad casum jure non expressum, *Eng. l. cit.*

16.

12. 3. Circa cognationem carnalem seu consanguinitatem tenenda sunt sequentia: 1. *Cognatio carnalis* est propinquitus personarum ex eodem propinquo stipite, seu communi patre descendentium, *S. Thom. in 4. dist. 40. q. un. art. 1.* Hæc propinquitus juxta *Kon. Laym. Vallens. tit. 14. n. 6. Schamb. Pyrrh. ibid. n. 9.* jure naturæ dirimit matrimonium inter omnes af- & descendentes in lineâ rectâ usque in infinitum, ita ut Adam modò resurgens nullam ex præsentibus fœminis ducere posset; econtrâ alii cum *D. Thom. 2. 2. q. 154. art. 9. ad 3. Cajet. Veracrux, Peretz, Sanch. l. 7. d. 51.* veriùs dicunt, matrimonia in lineâ rectâ quoad gradus proximiores esse quidem ob reverentiam sanguinis jure

naturæ prohibita, at non esse de jure naturæ invalida nisi in gradu primo inter patrem & filium, filium & matrem, ideòque si apud infideles avus suam neptem duceret, matrimonium foret validum, et si illicitum; ratio est, quia multò major reverentia debetur patri, quàm avo, & filius à patre est per se, ab avo per accidens; nam si pater fuisset creatus ex nihilo, sicut Adam, adhuc poterat generare hunc filium. 2. Cognatio in lineâ collateraliali seu transversa dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè, *c. non debet, c. ult. de consang. & quamvis plures dicant, in primo gradu, v. g. inter fratrem & sororem matrimonium esse nullum de jure naturæ, id tamen rectiùs negant S. Thom. Bonav. Scot. Cajet. Covv. Dian. Avers. Castropalao d. 4. p. 4. Wiest. tit. 14. n. 28.* aliàs enim matrimonium non fuisset licitum inter proles Adami, & Deus aliter debuisset providere propagationi humanæ. 3. Si duo sibi sint consanguinei in gradu mixto ex quarto & quinto, non impediuntur à matrimonio, *c. fin. de consang.* quod etiam tenet, quamvis una pars attingat primum gradum, & altera quintum, quia impedimenta utpote odiosa non debent extendi ultra quartum gradum à jure expressum, *Fagn. in d. c. fin. Sanch. d. 53. n. 5. Schmier. p. 3. c. 3. n. 94.* 4. *Linea recta* dicitur respectu eorum, quorum unus generavit alterum, ut avus, pater, filius, nepos; *collateralis* dicitur respectu eorum, quorum unus non generavit alterum, attamen descendunt ab eodem

17.

dem stipite, ut frater & soror, eorumque filii & nepotes, tot sunt gradus in linea recta, quot sunt personæ una dempta; vel alii dant hanc regulam: Positi in linea recta tot gradibus distant, quot intercedunt generationes activæ, sic à patre tuo distas uno gradu, ab avo duobus, à proavo tribus, & sic de cæteris. In linea transversa seu collateralis tot gradibus distant inter se, quot gradibus singuli distant à communi stipite; sic frater & soror, quia solùm uno gradu distant à stipite, qui est pater, sunt consanguinei in primo gradu; patruus seu fratrum filii in secundo, horum liberi in tertio, nepotes in quarto, & sic deinceps. Item quia patruus meus distat ab avo meo uno gradu, & ego ab eodem avo meo ditto duobus, hinc patruus consanguineus in primo & secundo gradu. Unde si Petrus velit ducere Mariam, & velis scire in quo gradu sint consanguinei, ante omnia inquirendus est stipites seu communis utriusque parens, itaque scribe nomen Petri ab uno, & nomen sponsæ ab altero latere, & super Petrum scribe illam personam proximam, quæ dedit causam cognationis, & super hanc aliam & aliam; similiter scribe in altero latere eos, qui ex parte sponsæ sunt causa cognationis, nec desiste, donec invenias communem stipitem, è quo sponsus & sponsa mediata sunt generati. Si nequeat reperiri stipites, certum est, nullam esse cognationem. Si inventus est stipites, numera personas ex parte remotiore scriptas, dempto

stipite, tot erunt gradus consanguinitatis, quot erunt personæ dempto stipite, v. g. Petrus vult ducere Mariam, quæ dicitur eundem cum ipso habuisse abavum, sic formabis schema:

Abavus.

Proavus. }	{ Proavia.
Avus. }	{ Avia.
Pater. }	{ Mater.
Petrus. }	{ Maria.

Ubi si dempto stipite personas numeres, reperies, quòd Petrus sit Mariæ consanguineus in quarto gradu æquali, ideoque indigeant dispensatione. Notandum, quòd jus civile quoad computationem graduum in linea recta concordet cum jure Canonico; quoad lineam transversam jus civile hanc observat regulam, quòd tot sint gradus, quot personæ dempto stipite; hinc secundum jus civile duo fratres sunt in secundo gradu, cum tamen de jure Canonico sint in primo; hæc computatio civilis attenditur in tutelis committendis, & in successione ab intestato, ita ut pater v. g. succedat ab intestato, non frater, quia pater est in gradu primo cum filio, & frater in secundo; econtra computatio canonica observatur in matrimoniis contrahendis, deinde secundum jus civile illi tantum dicuntur *Agnati*, qui per viros habent cognationem; econtra cognati vocantur, qui per feminas habent; unde soli agnati & non cognati dicuntur succedere in feudis masculis, cognati in feudo promiscuo. §. Nomina consanguinitatis sunt hæc:

Pater

Pater, Vatter / Mater, Mutter.
 Avus, Anherz / Groß-Vatter / Avia, Anfrau / Groß-Mutter.
 Proavus, Uranherz / Proavia, Uranfrau.
 Abavus, Uraufvatter / Abavia, Uraufmutter.
 Atavus, Uraufan / Tritavus, Uraufuran.
 Nepos, Enckel / Kinds-Kind.
 Pronepos, Enckels Sohn / Proneptis, Enckels Tochter.
 Abnepos, Enckel des Enckels / Abneptis, Enckels Enckelin.
 Atnepos, Enckels Uhr-Enckel.
 Patruus, Vatters Bruder. Avunculus, Mutters Bruder.
 Patruus magnus, Groß-Oheim / Anherzs Bruder.
 Avunculus magnus, Anfrauens Bruder.
 Amita, Vatters Schwester / Amita magna, Anherz Schwester.
 Matertera, Mutters Schwester / Matertera magna, Anfrauens Schwester.
 Nepos ex fratre, Bruders Sohn / Nepos ex sorore, Schwesters Sohn.
 Patruales, zweyer Brüder Kinder. Consobrini, zweyer Schwesters Kinder.
 Amitini, Bruder und Schwesters Kinder.
 Sobrini, Geschwister Enckelen.

QUÆR. V. Quid de impedimento affinitatis?

18. R. I. *Affinitas* est propinquitatis personarum, orta ex copula carnali cum alterius consanguineis; si copula sit maritalis, dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inclusive, si fornicaria, usque ad secundum inclusive, *Trid. sess. 24. de reform. matr. c. 4.* Idque non ex jure naturæ, sed solo jure Ecclesiastico etiam quoad primum gradum non tantum lineæ transversæ, ita ut ex dispensatione Ecclesiæ possit frater ducere uxorem fratris sui defuncti, sed etiam in primo gradu lineæ rectæ, v. g. inter novercam & privignum, inter socrum & nurum. Primam partem tenent omnes Catholici contra modernos sectarios, tum quia Deut. 25. v. 5. Deus Judæis præcepit, ut frater ducat uxorem fratris sine

liberis defuncti, & Gen. 29. v. 23. & 28. Jacob Patriarcha in uxores accepit duas sorores, Liam & Rachellem, tum quia ita statuitur *c. fin. de divort.* & habet praxis Ecclesiæ, quæ in primo gradu lineæ transversæ sæpius dispensavit; tum quia vinculum affinitatis lineæ transversæ non est arctius quam consanguinitatis, atque hoc in primo gradu lineæ transversæ, v. g. inter fratrem & sororem non dirimit matrimonium jure naturæ, ut supra dictum est: ergo minus affinitas. Pro secunda parte stant *Cajet. Scot. Sanch. Dian. Pontius, Schmier. n. 149. Krimer. n. 2179. Schmalzgr. tit. 14. à n. 99. contra Palud. Sylv. Soc. Covv. Vasq. Pyrrh. Reiffenst. n. 49.* & plures alios. Probatur ex Concilio Epaunensi c. 30. Aurelianensi III. can. 10. ubi deciditur: Conjugia in infidelitate contracta cum relicta

pa-

19. patris vel cum filia uxoris post susceptum baptismum solvenda non esse. Et ratio est, quia ex sic affinitibus neuter est alterius principium, nec est conjunctio sanguinis; ergo non est unde ex lege naturæ inter hos initur matrimonium. 2. Affinitas non oritur nisi ex copula perfecta, quæ sit sufficiens ad generationem cum immisione & receptione seminis intra vas naturale, etiamsi fiat cum ebria, dormiente, insana, invita, quia talis copula sufficiens est ad generationem. *Communis*: e contra ad affinitatem non sufficit copula eunuchi, quia verum semen non habet, nec sufficit copula sodomitica in vas præposterum, nec copula tentata aut quavis imperfecta, in qua sola mulier seminat. At quid si semen viri effundatur circa muliebria & atrahatur à matrice vel arte magica vel aliter intromittatur, consurgetne affinitas? affirmant *Avers. Sanch. d. 64. n. 15.* quia adest vera seminum commixtio, sed æquè probabiliter negant *Pont. l. 7. c. 53. Conrad. in praxi disp. l. 7. c. 1. n. 18.* quia affinitas non contrahitur nisi ex copula, atqui non est vera copula, ubi non est penetratio vasis, & impedimenta matrimonii sunt odiosa, ideòque restringenda. An verò etiam requiratur semen fœminæ, ita ut hac non seminante non contrahatur consanguinitas, controvertunt DD. in utramque partem probabiliter, in dubio præsertim si magnam in copu-

R. D. Jansen Pars II.

la senserit voluptatem, præsumitur feminasse, quia ita communiter contingit. 3. Si affinitas superveniat matrimonio v. g. maritus cognoscit consanguineam uxoris vel contra, impedit petitionem debiti ex parte nocentis, requiritur tamen ut sciverit personam cognitam fuisse uxoris consanguineam, aliàs hanc pœnam non incurrit. *L. si quis de eo qui cogn. 20. imò Nav. Dian. Gobat. t. 10. n. 601. Viva op. 1. q. 3. art. 3.* & alii probabiliter dicunt non incurri hanc pœnam ab eo qui ignorat, vel non recordatur eam suo incestui esse annexam, quia pœnam non incurrit nisi contumax, ignorans pœnam contra eam non est contumax; sed quamvis hoc verum sit de pœnis medicinalibus v. g. censuris ut dicam *Cas. 113.* id tamen probabilius non tenet de pœnis vindicativis, qualis est hæc. De cætero hæc pœna non incurritur nisi quis cognoverit consanguineam uxoris in primo vel 2do gradu, quia affinitas ex copula illicita, qualis utique est hæc adulterina, secundum gradum non excedit, *Trid. l. cit.* posse verò regulares mendicantes & cum iis participantes in hac pœna sicut & in omnibus votis & juramentis dispensare, in quibus potestate ordinaria dispensat Episcopus, dixi *Cas. 71. n. 5.* 4. Affinitas intercedit solum inter cognoscentem & consanguineos cognitæ: item inter cognitam & consanguineos cognoscentis, ut autem scias in quo gradu ali-

E c   qua

qua persona v. g. Titia tibi sit affinis, attende, in quo gradu sit consanguinea personæ à te cognita, & in eodem gradu erit tibi affinis, ut si Titia sit foror, mater vel filia personæ à te cognita erit, tibi affinis in primo gradu, si neptis in 2do, & sic deinceps.

21. §. Si infideles contraxerunt cum impedimento Ecclesiastico affinitatis, consanguinitatis, publicæ honestatis, criminis &c. & postea baptizentur, non ideo separari debent *c. de infidelibus 4. de consang.* nam dum contraxerunt, Ecclesia non erant subjecti, ergo nec ejus tenebantur impedimento: econtrà si post baptismum cum tali impedimento contrahere velint, non possunt absque dispensatione, etiam si illud impedimentum contraxerint tempore infidelitatis. *Avers. q. 17. s. 6. Kugler hic à n. 1902. Schmatz g. n. 88.* nam licet Ecclesia non possit statuere aliquid quo ligentur, quamdiu sunt infideles, tamen potest statuere aliquid quo ligentur quando erunt fideles, ita ut quamvis ante baptismum potuerint contrahere cum consanguinea in 3tio vel 4to gradu, vel cum affine in 2do: id tamen non poterunt post baptismum, ut constat *ex c. fin. de divort.* idem autem est de alius impedimentis v. g.

honestatis vel criminis, quia Canones universaliter dicunt, quòd fideles habentes tale impedimentum sive talem relationem ad invicem non possint validè contrahere, nec distinguunt Canones, an illud incidere ante vel post baptismum, ergo cum post baptismum sint subjecti Ecclesiæ, & tale impedimentum sive relationem ad invicem habeant non poterunt (nisi eâ dispensante) contrahere. 6. Præcipua nomina affinitatis sunt.

Socer pater uxoris vel mariti
Schwâher.

Socrus mater uxoris vel mariti
Schwiger.

Consoceri parentes uxoris vel mariti
Gegen-Schwâher.

Gener maritus filii Tochter-Mann.

Nurus uxor filii Schnurr.

Levir frater mariti Mans-Bruder.

Glos soror mariti Mans-Schwester.

Fratria uxor fratris Bruders-Weib.

Sororius maritus sororis Schwestern-Mann.

Vitrius Stieff-Vatter.

Noverca Stieff-Mutter.

Privignus Stieff-Sohn.

Privigna Stieff-Tochter.

C A S U S CVIII.

De impedimento criminis & disparis cultûs.

WAbius duxit Cajam
relictam viduam
Webii dubitat, 1. An
valide & quia Caja
occidit maritum ipso
consentiente & gaudente, rati habente.
2. Quia occidit sed non ex intentione
saltem primaria matrimonii, sed libe-
rius fornicandi, vel de hoc dubitat. 3.
Mors fuit secuta ex imperitia medici.
4. Habuit adulterium cum Wabia. 5.
Sed sine effusione seminis ignorans eam
esse maritatam eique promisit mati-
rimonium sed non sub eodem conjugio. 6.
Promisit fide alterâ non repromittente.
7. Nec acceptante sed tacente. 8. Sub
conditione non impleta, vel his verbis:
non ducam aliam quam te, vel ducere m
te si non essem conjugatus. 9. Matrimo-
nium Cajæ erat probabiliter invali-
dum. 10. Ignoravit illam pœnam crimi-
ni esse annexam. 11. Quia Caja infidelis.
12. Vel ad minus heretica, & contraxit
absque dispensatione cum pacto, ut ali-
qua proles educeretur in fide Catholicâ.
Proresolut.

QUÆR. I. Quid hic veniat nomine
criminis? R. 1. Crimen dirimens ma-
trimonium est duplex, conjugicidium
scilicet & adulterium; nam raptus &
injustus metus quamvis sint grave
scelus, quia tamen non dirimunt ma-
trimonium in odium & pœnam de-
licti, sed quia minuunt libertatem

consensus, ideo non dicuntur propriè
impedimentum criminis R. 2. Ut con-
jugicidium dirimat matrimonium, de-
bet ex mutua conspiratione in ordine ad
contrahendû matrimonium mors ipsa
esse secuta. S. Th. Sanch. l. 7. d. 29. Bosco
s. 8. concl. 5. Illf. r. 6. d. 9. à n. 76. Eng. tit.
7. & ibid Reiff. à n. 20. dicitur 1. ex mu-
tua conspiratione seu utriusq; contra-
hentis consensu exterioriùs significato,
ita ut uterq; ad mortem concurreret
vel physicè v. g. confodiendo, venenû
præbendo, instrumenta administran-
do, insidias struendo &c. vel moraliter
suadendo, mandando, animando, sola
ratihibitio vel gaudium de morte il-
lata non sufficit, quia nec physicè nec
moraliter in mortem influit, cit. DD. 2.
dicitur 2. in ordine ad contrahendum
matrimonium, nam si occisio fiat ex
odio vel ex intentione liberiùs forni-
candi non contrahitur impedimen-
tum dirimens, est communis. Si con-
jugicidæ 2dario solum intendant
contrahere matrimonium, adhuc erit
nullum. Less. in aut. V. matrim. Cas.
10. quia jura simpliciter irritant ejul-
modi matrimonium, nec distin-
guunt inter intentionem prima-
riam & 2dariam, & 2daria est
vera intentio, & in dubio an
adulteri conjugicidium fecerint ex
intentione contrahendi, præsumitur
quòd sic, quia ita communiter fit, &
Ec 2. possi-

posito toto actu externo præsumitur internus, *Sanch. Gutt. c. 105. n. 23. Bosco l. cit. dicitur 3. mors ex conspiratione secuta*; nam si mors quidem fuerit ab utroque per venenum, gladium, vel aliter tentata, si tamen non inde sed casu vel ab inimico illata aut ex imperitia vel negligentia medici secuta fuerit, non impedit matrimonium, quia leges pœnales & odiosæ cum effectu accipiendæ sunt, *Sylv. Vallens. Eng. l. c.*

QUÆR. II. Quid circa crimen adulterii?

3. *3.* *3.* *4.* *5.* *6.* *7.* *8.* *9.* *10.* *11.* *12.* *13.* *14.* *15.* *16.* *17.* *18.* *19.* *20.* *21.* *22.* *23.* *24.* *25.* *26.* *27.* *28.* *29.* *30.* *31.* *32.* *33.* *34.* *35.* *36.* *37.* *38.* *39.* *40.* *41.* *42.* *43.* *44.* *45.* *46.* *47.* *48.* *49.* *50.* *51.* *52.* *53.* *54.* *55.* *56.* *57.* *58.* *59.* *60.* *61.* *62.* *63.* *64.* *65.* *66.* *67.* *68.* *69.* *70.* *71.* *72.* *73.* *74.* *75.* *76.* *77.* *78.* *79.* *80.* *81.* *82.* *83.* *84.* *85.* *86.* *87.* *88.* *89.* *90.* *91.* *92.* *93.* *94.* *95.* *96.* *97.* *98.* *99.* *100.* *101.* *102.* *103.* *104.* *105.* *106.* *107.* *108.* *109.* *110.* *111.* *112.* *113.* *114.* *115.* *116.* *117.* *118.* *119.* *120.* *121.* *122.* *123.* *124.* *125.* *126.* *127.* *128.* *129.* *130.* *131.* *132.* *133.* *134.* *135.* *136.* *137.* *138.* *139.* *140.* *141.* *142.* *143.* *144.* *145.* *146.* *147.* *148.* *149.* *150.* *151.* *152.* *153.* *154.* *155.* *156.* *157.* *158.* *159.* *160.* *161.* *162.* *163.* *164.* *165.* *166.* *167.* *168.* *169.* *170.* *171.* *172.* *173.* *174.* *175.* *176.* *177.* *178.* *179.* *180.* *181.* *182.* *183.* *184.* *185.* *186.* *187.* *188.* *189.* *190.* *191.* *192.* *193.* *194.* *195.* *196.* *197.* *198.* *199.* *200.* *201.* *202.* *203.* *204.* *205.* *206.* *207.* *208.* *209.* *210.* *211.* *212.* *213.* *214.* *215.* *216.* *217.* *218.* *219.* *220.*

Sylv. Palao. Laym. hic n. 2. Reiff. n. 11.
 3. Adulterium & promissio matrimonii debent fieri sub eodem conjugio, hinc si Titius vivente suâ uxore promittat matrimonium Mæviæ, mortuâ autem uxore ducat Cajam, & adulteretur cum Mævia, non incurrit impedimentum cum Mævia, *Laym. n. 4. Pirb. n. 14. Eng. n. 9. Krimer n. 993.*
 4. Promissio etiam conjuncta cum adulterio debet esse vera non ficta, quia pœnalia strictè interpretanda sunt, non tamen necessaria est repromissio, *Sot. Lopez. Pont. c. 45. n. 2. Reiff. n. 17.* quia Canones hic solius promissionis non autem repromissionis meminerunt, etsi oppositum quod tenent *Henriq. Laym. n. 4.* etiam sit probabile, quia videtur requiri talis promissio, qualis requiritur ad vera sponsalia vel matrimonium de præsentibus, quæ utique debet esse reciproca.
 5. Necessè est ut promissio ab altera parte per signum aliquod externum fuerit acceptata, sola enim interna acceptatio vel taciturnitas hic non sufficit, tum quod jura non soleant actui merè interno pœnam statuere, tum etiam quod tacens in dubio non censetur consentire in sui præjudicium, *Eng. n. 9. Bosco n. 128. Schmalzg. n. 21. 6.* Promissio conditionata, cujus conditio non est impleta ante mortem conjugis, non inducit impedimentum criminis, etiam si sit conjuncta cum adulterio, quia conditionata promissio nondum purificata in odiosis non venit nomine promissionis *Hurt. Laym.*

fin, vel saltem ad tempus in ea instruat & educatur, sunt prorsus impia & irrita utpotè de re intrinsecè mala, *Perez d. 36. f. 2. Illf. nu. 88. Sporer. n. 120.* & talis conditio si apponatur in ipso contractu Matrimonii reddit eum irritum, quia repugnat bono prolis quam parentes ex jure natura: & divino tenentur educare in vera religione, cui obligationi renuntiare non possunt *Schmier c. 5. n. 37. patet ex dictis Casf. 105. n. 16. 2.* Ut adsit rationabilis causa taliter contrahendi, qualis est si hæreticus seriò promittat conversionem vel tale Matrimonium sit necessarium ad

conservandam pacem inter magnas familias &c. 3. Ut petatur dispensatio à Papa vel si ita loci consuetudo habeat ab Episcopo; quia tamen hæc omnia rarò concurrunt, & plerumque adest periculum scandali, rixarum, perversionis & prolium aut alterius mali, ideo hæc connubia [nisi in raro casu] esse licita etiam in locis mixtæ religionis meritiò docent *March. Laym. Gobat, Schmier n. 61.* Quod à potiori tenet de sponsalibus, quæ obinde plerumque illicita sunt, & irrita, ideoque à Confessariis omninò dissuadenda.

CASUS CIX.

De vi, ligamine, publica honestate.

X Antus Parochus interrogatur 1. An pro foro cōscientia valeat Matrimonium juramento firmatum, sed metu extortum & quis sit hic metus gravis, 2. An sufficiat levis vel reverentialis, 3. An metus justus, 4. An incussus à causa naturali, quid si Medicus dicat, nolo te curare, nolo dare elemosynam nisi ducas meam filiam, 5. Quid si metus non sit incussus in ordine ad Matrimonium, vel tantum ad Matrimonium in genere & an revalidetur per copulam vel cohabitationem, 6. An coactus ad Matrimonium metu mortis possit admittere copulam, 7. Qualiter metus probari debeat. 8. An ipse cogens possit resilire, 9. An metus annullat Matrimonium de jure natura. 10. Quid de contrahente cum liga-

mine. 11. An requiratur certitudo de morte conjugis, 12. Unde hæc desumenda. 13. Quid de publica honestate ex sponsalibus. 14. Ex Matrimonio rato. 15. Si Cajus sponsalia contrahat cum Caja & ejus sorore, quam tenebitur ducere? 16. Quid si sic contraxit sub conditione. 17. Quid si Cajus resiliat ob votum Caja, an hæc possit ducere Caji fratrem: quid si Caja fuerit fornicata cum Cajo. 18. Quid si cum Cajo contraxerit sponsalia ex metu. 19. Quid si sic contraxerit Matrimonium. 20. An sponsalia vel Matrimonia impuberum causent publicam honestatem an Matrimonium clandestinum, an sponsalia ficta, non mutua sub veniali obligantia. &c. 21. Quætas requiratur ad Matrimonium. 22. Qualiter debeat esse completa, an in ea dispensare possit Episcopus.

pus, an peccant ante atatem contrahentes &c. Pro relolut.

QUÆR. I. Quid circa impedimentum vis?

1. Vim seu metum irritare Matrimonium, manifestum est ex jure Canonico. c. 14. 15. 28. de Spons. idque non tantum tenet in foro externo, sed etiam pro foro conscientiae etiam si sit juramento firmatum. Est communis, & certa ex c. 2. de eo qui duxit. Sanch. l. 4. d. 20. n. 12. Kugler à n. 644. Debet autem esse gravis & injustus sive à contrahente sive à tertio in ordine ad Matrimonium incussus, est generalis regula quæ indiget explanatione, igitur 1. Debet metus esse gravis, id est talis qui capax est movere virum aliàs constantem, ut metus mortis, mutilationis, diuturni carceris, servitutis gravis & diuturnæ indignationis parentum, notabilis jacturæ famæ vel bonorum fortunæ, privatio officii, sive illa sibi sive proximè conjunctis timeantur. Avers. f. 3. Sperell. decis. 79. n. 74. sæpe tamen metus, qui respectu unius personæ valde meticulosa v.g. puellæ est gravis, respectu viri cordati est levis: Metus simpliciter levis non irritat Matrimonium c. veniens 15. de Spons. quia non notabiliter minuit libertatem, & facile repelli potest, idem probabilius tenet de metu reverentiali quo liberi vel subditi ided contrahunt, quia ob reverentiam parentum vel dominorum non sunt ausi contradicere, nisi accedant alia adminicula,

importunæ preces, minæ, aut ut vult Engel si modesta contradictio nihil juverit ut fieri assolet, tunc non tantum in foro interno, sed etiam extetno Matrimonium [idem est de possessione religiosa] pro irritato habetur. Pignat. Tom. 7. consult. 77.

2. Metus debet esse injustus, nam justus non vitiat contractum, ut si Judex minetur stupratori excommunicationem vel multam vel pater accusationem, nisi ducat filiam defloratam; aut si Judex justè condemnato dicat, aut morte aut duc filiam carnificis, quia metus est justus: aliud foret, si pater minaretur stupratorem occidere nisi stupratam ducat, talis enim metus foret injustus, quia pater non habet jus occidendi.

3. Metus debet esse incussus à causa libera id est ab homine, nam si ab intrinseco v.g. morbo vel à causa naturali proveniat, ut timor mortis, incendii, infamiæ, jacturæ bonorū, & ex eo metu percussus quis contrahat validè contrahit Sperell. dec. 19. n. 40. Reiff. r. 1. n. 326. Ratio est, quia talis non est injuriosus, nec est ab alio incussus, sed ab ipso metuente conceptus. E contra injustè incussus sive à contrahente sive à tertio invalidat Matrimonium quia æqualiter minuit voluntarium DD. cit. si quis rennat solvere debitum vel desistere ab injusto processu nisi ducas ejus filiã, metus erit injustus & vitians Matrimonium, idem docent Avers. Croix n. 648. si Medicus ex justitia vel etiam charitate obligatus mederi nol-

nollet nisi duceres ejus consanguineam, aut negares eleemosynam extremè indigenti, aut puellam à te gratis aliam mineris domo ejicere, nisi te vel alium ducat, quia talis metus non solum est ab intrinseco ut vult *Sanch.* sed etiam ex denegatione Medicinæ & eleemosynæ, quæ denegatio tendit ad extorquendum testimonium; nec obstat, quòd illa denegatio Medicinæ & eleemosynæ solum sit contra charitatem, nam si parentes filiæ minentur diuturnum odium & aversionem, nisi puella hunc vel illum ducat, solum est contra charitatem, & tamen hic metus vitiat Matrimonium; at æquè probabiliter contradicunt *Sanch. Laym. Sporer num. 18.* quia Medicus potest justè exigere stipendium laboris vel ejus loco Matrimonium, & sicut valebit Matrimonium si Advocatus dicat: evincam tibi gratis hanc litem eâ conditione, & non aliter quàm ut des mihi tuam filiam, quia conditio est honesta; ergo & valet, si Medicus dicat: nolo te curare aliâ conditione, quàm ut ducas meam filiam, & in dubio standum est pro valore Matrimonii.

4. Metus debet esse incussus ad extorquendum Matrimonium, est communis contra *Veracrux Schmit, Schmalzg.* Ratio est, quia aliàs non ab ipso exigitur Matrimonium, sed ipse illud sponte eligit, ut evadat aliud malum, & Jura *cum veniens, cum locum de sponsi* loquuntur de

solo metu in ordine ad Matrimonium incusso, hinc si Titius ex odio tibi intenter mortem vel te iniquâ lite divexet, & tu ad eum placandum ducas ejus filiam, valet Matrimonium. Similiter valet, si tertius tibi promittat placare Titium eâ conditione, ut ducas ejus filiam: Ratio est, quia non tenetur operam suam interponere gratis, & tu liberè illam conditionem acceptas. Si injusto metu cogaris in genere ad nubendum vel ad ducendam indefinitè unam ex pluribus filiabus Caji, plures dicunt valere Matrimonium, quia manet libertas quoad personam: At rectiùs contradicunt *Sanch. Perez Croix nu. 659.* quia etiam status Matrimonii secundùm se debet esse homini liberè; si metu coactus metu cessante liberè & sciens invaliditatem Matrimonii consensum renoverit, vel affectu conjugali sponsæ cohabitaret, aut eo affectu copulam exerceat, revalidatur Matrimonium: quia nihil defuit nisi consensus, qui sic redintegratur. *Sanch. Vallens. §. 8. Pirh. de Spons. nu. 123. Reiff. n. 333. Sperell. decis. 80.* & si tales per decennium cohabitaverint præsumuntur affectu conjugali cohabitasse & Matrimonium ratificasse *Pirh. nu. 113.* Si metu mortis coactus ad Matrimonium etiam sic cogatur ad copulam, plerique dicunt non posse consentire, sed potiùs debere perferre mortem quàm habere copulam, quia Matrimonium est invalidum, idèoque copula erit for-

fornicaria & intrinsicè mala : econtra alii probabiliter affirmant eum posse consentire in copulam, & per copulam etiam stante metu validari Matrimonium, quia in tali casu, quo metum patiens vel mori deberet, vel peccare mortaliter, censetur Ecclesia permittere, ut cedat juri suo & validè consentiat si velit, dispositio enim illa facta est in favorem patientis vim, & quod in favorem alicujus conceditur, non est in eius dispendium resorquendum. Reg. 6. in 6.

7. Metus non præsumitur, quia est aliquid facti, sed ab allegante concludenter est probandus, sufficiunt tamen duo testes de metu incusso, quibus ob libertatem Matrimonii plus creditur, quam mille de libero consensu testantibus. *Sperell. decis. 79. à nu. 1. Schmalzg. num. 429.*

8. Illum, qui metu injusto extorsit Matrimonium, non posse resilire docent *Nav. Sylv. Koning Avers. q. 4. f. 2. Schamb. de sponsal. n. 160.* quia jura tantum favent injuriam passo, ita ut hic solus resilire possit: quod de aliis contractibus dixi *Cas. 49. n. 8. Econtra Laym. Perez, Hurr. Sanch. l. 4. d. 15. n. 5. Kugler num. 653. Wist. de spons. 254.* rectius docent posse resilire, quia Matrimonium est reipsa nullum: excipe nisi aliud damnum secutum sit, quod non posset reparari, nisi per Matrimonium v. g. imprægnatio sponsæ, tunc enim sponsus, qui eam

coëgit, teneretur consensum renovare.

9. Quod metus annullat Matrimonium de jure naturæ, probabiliter docent *Scot. Covar. Pont. Barb. Onnate. Sperell. decis. 6. nu. 3. Havn. Krimer n. 434. Schmier. c. 4. nu. 54.* rationem dant, quia repugnat rectæ rationi, ut quis ex injuria acquirat jus, & injuria per vim illata ex jure naturæ debet reparari, hoc autem aliter fieri non potest, quam si Matrimonium ab initio sit nullum & coactus remaneat in statu libertatis: Econtra metum ex solo jure Ecclesiastico Matrimonium dirimere probabilius docent *Sylv. Nav. Sat. Perez, Sanch. d. 14. Gonet d. 4. n. 77. Avers. q. 4. Wist. n. 242. Kug. n. 624. Schmalzg. n. 406.* Ratio est, quia tale Matrimonium nec est irritum jure naturæ ratione injuriæ, nam etiam metus levis est injuriosus & causat æquale damnum, & obligat ad æqualem restitutionem, idem est de metu gravi ad alium finem incusso, item de dolo circa accidens v. g. nobilitatem, divitias &c. quæ certò gravem causant injuriam, & tamen non irritant Matrimonium; nec metus irritat ratione involuntarii, quia non magis libertatem minuit metus injustus quam justus, aut à causa naturali incussus; atqui metus justus & naturalis non vitiat Matrimonium, ergo nec injustus: *Confirm.* ad baptismum etiam requiritur liber consensus, & tamen valet susceptus ex metu, idem est de juramento, ergo

Ff spe-

spectato jure naturæ etiam valebit Matrimonium metu extortum: *Ad Argument. Adv. 32.* Jus non acquiri directè ex injuria, sed ex contractu valido, sicut si Mævius contra prima Sponsalia [quæ habet cum Titia] ducat Cajam, acquirit jus in corpus Cajæ non ratione injuriæ, quam facit Titia, sed ratione Matrimonii validè contracti cum Caja, nec opus est injuriam semper reparari in eodem genere, aliàs Matrimonium Mævii deberet annullari. *Vide Cas. 49. n. 8.*

10. QUÆR. II. Quid de impedimento ligaminis?

32. I. *Ligamen* est vinculum Matrimonii rati vel consummati cum conjuge adhuc vivente, quod in lege nova jure divino dirimit Matrimonium cum quacunque alia persona, ut constat ex *Matt. 19. Marc. 10. & Trid. sess. 14. c. 2.* adèd ut nunc polygamia seu pluralitas Uxorum, à potiori virorum, nec consuetudine introduci, nec ex dispensatione Papæ concedi possit. Omnes cum S. Thom. *d. 33. qu. 1. art. 2.* & qui vivente Uxore attentat Matrimonium cum alia, incurrit pœnam infamiæ, imò in Germania pœnam capitis, *Carol. V. art. 121.* & qui secundam duxit etiam bonâ fide, si ex post resciat vivere primam, tenetur ad eam redire, si dubitet tenetur inquirere, si veritatem reperire non possit, potest petere & reddere debitum, si bonâ fide se-

cundum Matrimonium inist, quia est possessor bonæ fidei, cui debetur fructus Matrimonii, qui est petitio debiti; si malâ fide, potest solùm reddere, si uterque malâ fide contraxit, neuter debitum petere aut reddere potest, quia neuter est possessor bonæ fidei, & lex non fornicandi est certa. *Sanch. l. 2. d. 42. n. 8. 2.* Ut Matrimonium de novo licitè contrahi possit, requiritur certitudo moralis de morte prioris conjugis. *c. cum in presentia de Spon. Sotus Angl. Tann. Cov. Sanch. d. 46. n. 6. Sponer nu. 50.* Ratio est, quia agitur de gravi præjudicio conjugis absentis, de periculo multiplicis peccati, & de valore Sacramenti; hæc certitudo ad minùs debet esse talis, ut contrarium nullo modo sit probabile; hinc per se non sufficit, quòd conjux superstes juret, conjugem esse mortuum, & à se sepultum, nec sufficit qualiscunque diuturna absentia, quamvis enim hæc magnam faciat præsumptionem, si conjuges se amaverint, & pacificè convixerint: nam si tunc abiens adhuc viveret, compareret, vel nuntium mitteret: attamen nondum adest certitudo, quam requirunt Pontifices, similiter nec sufficit unus testis omni exceptione major, nisi concurrant alia adminicula, conjecturæ, præsumptiones &c. ita ut testis ex modo deponendi, aliisque circumstantiis credatur verum deponere. *Palao Avers. Cov. Pirh. à n. 132.* quia in jure vox unius est vox nullius *l. jurisjurandi*

12. *randi 9. cod. de testibus. 3.* Quamvis in foro conscientia sufficit minor certitudo, in praxi tamen necessarium est, ut Parochus rem deferat ad Ordinarium, qui tanquam Judex pro foro externo secundas nuptias permittere non poterit, nisi mors primæ conjugis plenè probetur, ad quod sufficit
 1. Liber Parochi, qui aliquem inter mortuos adscripsit, & ita habere praxin totius Ecclesiæ testatur *Avers. 9. 14. f. 3. 2.* Testamentum mortui mandato Judicis productum. 3. Communis & constans fama, si ad eam accedant alia adminicula, nempe quòd fuerit senex, valde æger, pugnarit in acie &c. 4. Si ad famam accedat unus testis de visu, semper tamen fama probanda est per duos testes omni exceptione majores, qui deponere debent se à fide dignis audivisse, & esse in loco publicum & se credere rem ita esse. *Avers. l. c. Croix n. 677.*

13. QUÆR. III. Quid de impedimento publicæ honestatis?

Re. I. *Publica honestas* seu ut in jure vocatur *justitia publica honestatis* est propinquitas orta ex sponsalibus & Matrimonio rato, sive per se sive per Procuratorem contractis: jure antiquo hoc impedimentum inducebatur etiam ex sponsalibus invalidis usque ad 4tum gradum inclusivè: Trid. verò *sess. 24. c. 3. de ref. mat.* id restrinxit ad sponsalia valida & absoluta tantum ad primum gradum, ita ut qui sponsalia validè contraxit cum Titia, non possit sponsalia vel Matri-

moniū contrahere cum ejus sorore, matre, vel filia, bene verò cum matertera, nepte, consobrina &c. Dico: *valida & absoluta*, nam ex sponsalibus invalidis hoc impedimentum non oritur, neque ex conditionatis ante purificatam conditionem; si sponsalia semel fuerint valida, hoc impedimentum manet in perpetuum, etiam si contracta fuerint per impuberes, & unius vel etiam utriusque aut morte compartis dissoluta, quia impedimentum semel contractum non per voluntatem contrahentium sed per solam dispensationē tollitur, & quamvis *Barb. Gutt. Palao Eng. de spons. §. 6.* dicant: S. Congregationē declarasse, quòd ex sponsalibus mutuo consensu dissolutis non maneat impedimentū honestatis; nunc tamen certum est, quòd hæc Declaratio vel non sit authentica, vel sit revocata per novissimam & authenticam Declarationem Anno 1658. editam & ab Alex. VII. approbatam apud *Fagn. in c. ad audientiam de spons.*

Re. II. Matrimonium ratum inducit hoc impedimentum inter sponsam & consanguineos sponsæ, & e contra usque ad 4tum gradum inclusivè, idque verum est etiam si Matrimonium sit nullū, *c. un. de spons. in 6.* modò nullitas non sit ex defectu consensūs, v. g. ob metum, errorem in persona, revocatum à principali consensu, licet id procurator ignoret: si Matrimonium sit nullum ex clandestinitate, eò quòd non sit contractum coram

Parocho & testibus, *Sanch. Eng. l. c. Pirh. t. 14. n. 62.* adhuc dicunt non causari hoc impedimentum, quia Matrimonium clandestinum nequidem habet figuram Matrimonii aut consensum externum coram Parocho & testibus expressum, at rectius contradicunt *Gutr. Perez. Pign. dom. 4. conf. 15. n. 2.* & ita declarasse S. Congregationem testatur *Schmalzg. de spons. n. 102.* quia tale Matrimonium non est irritum ex defectu consensûs, sed Parocho & testium: ex dictis

15. Resolves sequentia: 1. Si Cajus post absoluta & valida sponsalia cum Caja contrahat cum ejus matre, sorore, vel filia, tam sponsalia quam subsequens Matrimonium est nullum ob justitiam publicæ honestatis, & Cajus adhuc tenetur ducere primam; nam licet hic sit quasi duplex honestas, tamen non habet vim reciprocã dirimendi, ut claret *ex c. un. de sponsal. in 6.* & honestas dirimit Matrimonia & sponsalia contrahenda, non verò validè contracta *Pirh. rit. 1. n. 32. 2.* Si Caja contrahat cum Cajo sub conditione in futurum pendente v.g. si parentes consenserint, si Papa dispensaverit, & non expectatã conditione sponsalia contrahat cum ejus fratre, tunc ex neutris sponsalibus oritur impedimentũ dirimens, non ex primis, quia nondum purificata est conditio ut supponitur, neq; ex secundis, quia sunt invalida utpote de re illicita & alteri obligata. 3. Si Cajus audiens votum castitatis Caje sponsa suæ ce-

dat, poterit Caja post impetratã dispensationem in voto ducere fratrem ejus, quia priora sponsalia fuerunt invalida, utpote de re Deo per votum promissa. 4. Si Caja fornicata est cum Cajo & ex post sponsalia contrahat cum ejus fratre, neutrum habere potest, non primum ob impedimentum publicæ honestatis, non secundum ob afinitatem in primo gradu. 5. Si Caja ex meru injusto contraxit sponsalia cum Cajo, probabilis non potest contrahere sponsalia aut Matrimonium cum ejus fratre, patre, vel filio, quia ista sponsalia non sunt actu nulla, sed solùm rescindibilia, ideoq; inducunt impedimentum publicæ honestatis. *Nec obstat,* quod Matrimonium metu extortum juxta Trid. sit omnino nullum; nam Trid. loquitur de solo Matrimonio, quod in materia odiosa nõ est extendendum ad sponsalia. 6. Si Caja ex injusto metu vel ex errore in persona contraxit, sed non consummavit Matrimonium cum Cajo, potest ducere quemcunq; ejus consanguineum, quia hoc Matrimonium est nullum defectu cõsensûs, & per consequens non oritur ex eo publica honestas. 7. Sponsalia impuberum etsi sint suspensa & rescindibilia, tamen sunt valida & inducunt hoc impedimentum, ut dixi *Cas. 104. n. 4.* idem est si impuberes contrahant de præsentis, talis enim cõtractus habet vim sponsalium. *c. fin. de desp. impub. c. un. eod. in 6.* an idem teneat de Matrimonio clandestino puberum, ita ut quamvis non

non

non valeat in ratione Matrimonii, valeat tamen in ratione sponsaliū, causetq; impedimentum honestatis, est incertū: negant *Gutt. Fag. Barb. Nav. Gob. Sanch. d. 20. Kugler p. 2. n. 27. Wiest. tit. 3. n. 31. Schmalzg. ibid. n. 12. 3.* ubi ex *Galle mart* refert Declarationem Cardinalium, quia *Trid. Sess. 24. c. 1.* talem actum omninò irritat, ergo nec retinet vim sponsalium, alias non esset omninò irritus, idq; testatur conformius esse praxi: econtrà affirmant probabilissimè *Covar. Ledesm. Henrig. Coning. Rebel. Laym. Avers. q. 8. f. 3. n. 182. Kriemer à n. 8.* ratione dant, quia Tridentinum solū irritat Matrimonium, non verò sponsalia clandestina, ut clarum est ex textu citando *Casu seq. n. 1.* & testatur quotidiana praxis: deinde si sic contrahant impuberes, valet Matrimonium in ratione sponsalium, *d. c. un. de despons. imp. in 6.* ubi redditur ratio: *quia mens contrahentium censetur esse, ut si actus non valeat quoad omnia, valeat tamen quantum potest*, atqui eadem censetur esse mens puberum sic contrahentium, ergo. 8. Sponsalia ante annum ætatis 7. contracta non inducunt hoc impedimentum, quia sunt invalida, *l. 14. ff. de spons. c. litteris c. accessit de desp. impub.* similiter sponsalia ficta, non mutua, indeliberata, vel sub solo veniali obligantia, vel uni indeterminatè facta non causant publicam honestatem, quia non sunt strictè sponsalia. vid. *Cas. 104. q. 1.*

21. QUÆR. IV. Quid de impedimento ætatis? *q. 1.* Ad valorem Matrimo-

nii requiruntur & sufficiunt anni pubertatis, duodecim nempe in fœminis, 14. In Masculis *toto tit. de impub.* nisi malitia suppleat ætatem, ita ut præter discretionem etiam adsit potentia generandi, quod ex fornicatione vel imprægnatione colligitur, tunc enim ante hos annos valeret Matrimonium, licet non dispensetur. 2. Anni pubertatis debent esse completi de momento ad momentum. *Pont. Pign. to. 10. n. 11. Reiff. n. 12.* contra *Brunell. Sylv. Sanch. Schmalzg. n. 60.* qui probabiliter dicunt sufficere diem ultimum esse inchoatum ob favorem Matrimonii; sed ratio nostra est, quia jura expressè requirunt annum completum, & si possit deesse dies, cur non duo: si duo, cur non tres, vel unus vel alter mensis? ut vult *Rebell. 3.* In ætate ex urgentissima causa v.g. pro pace vel bono communi dispensare potest Episcopus, præsertim si dubium sit, an ætas sit completa vel malitia suppleat ætatem. *Cov. Barb. Pirh. tit. 2. n. 33.* hoc ipso enim quòd Pontifex *c. 2. de desp. impub.* permittat dispensationem, eamque sibi non reserves, censetur eam concedere Episcopis. 4. Attentantes Matrimonium ante ætatem legibus determinatam peccant mortaliter, nisi excuset causa urgentissima v.g. cõciliandæ vel conservandæ pacis. *Palu. Croix Schmalzg. n. 68.* contra *Sanch. Pont. Zoës.* quia Nicolaus primus *c. 2. de spons. impub.* utitur verbis: *districtius prohibemus.* quòd Matrimonia impuberum habeant vim sponsalium, dixi supra *n. 20.*

CASUS CX.

De impend. clandestinitatis, impotentia, & raptu,

Ysius querit 1. Coram quo Parocho contrahere debeat. 2. An valeat coram Parocho invito vel distracto. 3. An coram Parocho originis vel quasi domicilii. 4. An coram Parocho sponsa, interdicto, suspensio &c. 5. Quis hic veniat nomine Parochi, quid de habente titulum coloratum, vel intruso. 6. Quis de licentia Parochi assistere possit, & an sufficiat licentia tacita vel presumpta. 7. Generalis, metu extorta, petita & acceptata per servum. 8. Dolo obtenta, & quid de habente licentiam contrahendi coram Parocho S. Petri & contrahit coram Parocho S. Pauli. 9. Quid de vagis, 10. Militibus. 11. Quid de Parochia vel Diœcesi, ubi Trid. non est promulgatum. 12. Quid de eo, qui exit è loco, ubi Trid. viget, ad locum ubi non viget, 13. Vel e contra, & quid si Trid. obliget in Parochia sponsi & non sponsæ. 14. Quid si nullus in loco sit Parochus vel latoat aut cuiò adiri non possit. 15. Quid de Matrimoniis hæreticorum in Hollandia, Frisia &c. 16. Francia, Bohemia, Julia, patria Montensi. 17. An Catholicus assistere vel benedicere possit Matrimoniis hæreticorum, vel e contra. 18. Quid de urbibus Augustâ, Ratisbonâ, Argentorata, Traiecto. 19. Quid si miles Hollandus Catholi-

cus cum Bertha heretica contrahat Colonia coram predicante sua legionis. 20. Quid de viatoribus. 21. Quid de impotente, Eunucho, Thlasio, Hermaphrodito, 22. Senibus, 23. Sterilibus, agrotis &c. 24. Quid in dubio? 25. Quid de impotentia, 26. Quid in dubio, an sit perpetua. 27. Quid si post separationem ex causa impotentia factam esset impotentia. 28. An impotentia debeat esse antecedens & quid in dubio. 29. 30. Quid de impedimento raptus? Pro retolut.

QUÆR. 1. Quid de Matrimonio Clandestino?

2. Matrimonium Clandestinum vocatur, quod contrahitur sine Parocho aut testibus, de quo Trid. Sess. 24. c. 1. de ref. Matrim. sic statuit: qui aliter, quàm presente Parocho vel alio Sacerdote de ipsius Parochi vel Ordinarii licentia, & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit; an verò eiusmodi Matrimonia valeant in vim sponsalium, dixi Cas. preced. n. 20. igitur ut matrimonium valeat

1. Requiritur ad minus duo vel tres testes, sufficiunt verò quicumque impuberes, infames, religiosi, excommunicati, hæretici, infideles, alit-

aliquæ de cætero inhabiles, quia ex mente Trid. plus non requiritur quàm ut sint rationis capaces, qui de Matrimonio testari possint.

2. Requiritur præsentia Parochi & testium non solum Physica, sed & *Moralis*, id est, talis, ut per se vel per interpretem intelligant & actualiter advertant quid agatur, aliàs enim non poterunt testari; non tamen requiritur ut adsint rogati vel voluntariè, sed sufficit adesse invitos, idque *Kugl. hic n. 1012.* dicit esse certum, & *Genett. c. 4. q. 10.* pro hoc adducit Declarationem Cardinalium.

3. Requiritur assistentia proprii Parochi: *proprius* autem *Parochus* dicitur, in cujus Parochia habes domicilium vel quasi domicilium, si ibidem habitas cum animo perpetuo manendi, habes verum domicilium, si cum animo tantum permanendi ad majorem partem anni, ut famuli, studiosi &c. habes quasi domicilium, idque primo statim die, utrumque sufficit ad acquirendum jus Parochiæ in ordine ad Matrimonium. *Sanch. l. 3. d. 13. Kugl. n. 299. Reiff. à n. 60.* non verò sufficit locus originis, *Pont. Bosco d. 11. n. 400. Pign. to. 5. cons. 79.* qui tamen semel habuit domicilium in loco originis, & semper retinet animum revertendi, & ibi habitandi, retinuit domicilium habitationis, etiamsi pluribus annis absuerit & alibi habeat quasi domicilium, ita ut in utroque loco

copulari possit, quia non amittitur domicilium, dum quis discedit animo revertendi. *Pign. to. 7. consult. 63.* pro hoc citans decisionem Rotæ; similiter habitans æqualiter vel quasi æqualiter in duplici Parochia v. g. hyeme in una, ætate in altera, in utralibet copulari potest. *Sanch. d. 24. n. 2.* Principes non copulari possunt in omnibus locis sibi subditis, sed tantum à Parocho palatii, in quo ordinariè resident. *Croix p. 3. n. 724. Konig hic n. 13.* 4. Sufficit, ut assistat alteruter sive Parochus sponsi sive sponsæ, sive existat in sua Ecclesia vel Diocesi sive extra, sive Sacerdos sive Diaconus, irregularis, suspensus, interdictus, excommunicatus, *Nav. Sanch. n. 4. Boscol. c.* quia talis manet verus Parochus & assistere Matrimonio non est actus jurisdictionis saltem contentiosæ, sed actus testimonii qualificati: exeipe Parochum depositum, qui non manet Parochus, hinc non potest amplius assistere. 5. Nomine Parochi hic veniunt Papa, nuntii pro sua Provincia, Episcopus & ejus Vicarius, & omnis Sacerdos habens titulum Parochiæ saltem coloratum seu laborantem occultâ nullitate, ita tamen ut adsit error communis, quo credatur verus Pastor, quia tunc supplet Ecclesia. vide *Cas. 99. n. 5.* ubi etiam dixi, ad jurisdictionem non sufficere solum errorem communem absque omni titulo etiam colorato, unde invalidè assistit in-

tru-

trusus, qui absque omni collatione vel institutione Canonica Parochiam occupat, quamvis opposita sententia [quam tenent *Dian. p. 3. t. 4. §. 3. Pont. l. 5. c. 20. Bosco n. 372. Wiest. n. § 6. Pignat. to. 6. consult. 31. à n. 14.*] verè sit probabilis, quia utilitas publica non minùs exigit, ut Ecclesia in hoc quàm in priori casu suppleat. 6. De licentia Parochi validè assistit quilibet Sacerdos etiam excommunicatus, non toleratus, suspensus &c. Diacono autem assistentia nec licitè nec validè committi potest juxta clara verba Trid. *qui aliter quàm presente Parocho vel alio Sacerdote de Parochi licentia &c.* licentia hæc debet esse *expressa* verbo, signo, aut scripto, vel *tacita* Parocho vidente vel cum facilitè possit non contradicente, non sufficit præsumpta de futura ratihibitione. *Barb. Sanb. Gonz. Engel hic n. 15.* ita ut nequidem in casu necessitatis Confessarius ex præsumpta licentia concubinarium v. g. in articulo mortis ad legitimandam prolem validè copulare possit, nec facilitè credendum est dicentibus se habere licentiam, nisi scripto vel alio signo eam probent. Sufficit tamen licentia generalis administrandi totam Parochiam vel omnia Sacramenta, idque maximè si Pastor absens non possit per se ipsum conferre Sacramenta. *Barb. Sanb. sup. Sporer à n. 364.* citans pro hoc Declarationem Cardin. & cum talis sit delegatus ad

universitatem causarum seu ad omnes causas, poterit alterum subdelegare ad particularem causam. *Krimmer n. 681. Kugler 330.* item sufficit *licentia metu extorta, ficto animo data, revocatione vel morte dantis sublata*, dummodo fictio, revocatio, vel mors communiter ignoretur, quia tunc adest titulus coloratus, scilicet licentia saltem exteriùs concessa, & error communis ignorantium hanc licentiam esse metu extortam, fictam, revocatione vel morte sublatam. Denique valet licentia petita, & acceptata per servum, etsi ad Dominum necdum pervenerit; attamen usus talis licentiæ ante habitam ejus notitiam est illicitus, quia periculum est, ne ob nondum datam fortè licentiam Matrimonium fiat invalidum; similiter valet *licentia dolo obtenta*, si dolus sit causa solùm impulsiva, ob quam licentia facilitè non autem simpliciter data est, aut fuisset adhuc danda, si dolus abfuisset, secùs si dolus sit causa motiva, cessante enim motivo cessat consensus; qui obtinuit, ut possit inire coram Parocho S. Petri, si ineat coram Parocho S. Pauli, assistentia erit valida, si designatio Parochi S. Petri facta est in gratiam petentis, nam tunc est tacita licentia ut etiam alium adeat, secùs si designatio facta est ex speciali causa, ita ut non misisset ad alium. *Croix n. 735.* Copulans alienos sine licentia Parochi incurrit ipso facto suspensionem
ulque

usque dum ab Ordinario proprii Parochi absolvatur, à qua tamen suspensione excusat ignorantia etiam crassa, quia Trid. loquitur de illis qui præsumptim aut ausi fuerint. vide *Cas. 113. 7. Matrimonio Vagorum* [id est talium qui nullibi domicilium habent] juxta *Sanch. d. 25. n. 11.* validè potest assistere quilibet Parochus, idque *Pirh. bic n. 13. Wiest. n. 50.* dicit esse probabile: at probabiliùs vagis assistere debet Parochus loci, in quo actu hospitantur. *Perez. Dicast. Vallen. bic n. 12. Zoës ibid. n. 11. Kugler n. 304.* Ratio est, quia vagi debent habere proprium Parochum, sed magis congruentior assignari non potest quàm Parochus loci in quo actu sunt; accedunt plures Declarationes Cardinalium, de quibus testatur *Pont. l. 5. c. 14.* sufficit autem alterutrum sponsum vel sponsam esse vagum. *Gutt. Croix n. 750. Schmier. c. 5. n. 104.* inter vagos computantur milites, quia non possunt habere animum habitandi in loco certo, cum debeant continuò esse parati ad migrandum quocunque officialis jussit, ideòque semper contrahere poterunt coram Parocho loci ubi hospitantur, etiam si habeant Capellanum campestrum: quia huic non datur facultas privativè sed cumulativè cum Parocho loci, ut respondit *S. Congreg. 29. Maji. 1683.* apud *Schmalzg. n. 167.* imò Curio seu Capellanus campestris ut validè assistat debet habere specialem ad id facultatem vel à Papa vel ab Episcopo loci, ut certum est ex Decreto

S. Congreg. de 29. Jan. 1707. apud *Reiffenst. n. 97.* & quidem si facultas Papæ tantum sonet pro castris, non possunt assistere in præsiidiis, & facultas concessa ab Episcopo non extendit se ultra ejus Diocesis, quia plus non potest concedere quàm ipse habet. *dixi, validè,* nam ut quis Matrimonii vagorum licitè assistat, juxta Trid. c. 7. requiritur diligens inquisitio super impedimentis & licentia Ordinarii, idque sub pœna suspensionis præcipit Synodus Colon. de anno 1662. quæ etiam circa peregrinos & advenas observanda sunt, hinc ab iisdem juramentum exigi solet, quòd nullo impedimento vel alio Matrimonio ligati sint. *Pirh. n. 19. Eng. l. c. Schamb. n. 14.*

8. Ut Trid. quoad assistentiã Parochi & testium obliget, debet esse promulgatum non tantum in Diocesi, sed in Parochia, ut habet ipse textus, præsumitur autem ibi promulgatum, ubi aliquo tempore fuit observatum, ut declaravit S. Cõgregatio apud *Bosco p. 5. d. 11. f. 9.* in locis ubi Trid. promulgatum non est [velut in Turcia, Persia, & omnibus terris Infidelium, Anglia, Hibernia, Scotia, Dania, Prussia, Saxonia, testibus *Neusser, Reiff. Kugl. n. 289.* Polonia quoad majorem partem] Matrimonia sine assistentiã Parochi sunt valida non tantum quoad hæreticos & Catholicos ibi habitantes, ut certum est, sed etiam quoad peregrinos & transeuntes, aut Mercaturæ causâ ad tempus ibi subsistentes.

Gg

Barb.

Barb. Sanch. d. 18. n. 27. Pirh. n. 9. Engel à n. 20. Bosco l. cit. Ratio primæ partis est, quòd ipsū Trid. dicat: hoc suū Decretum non habere robur nisi 30. die post factā in Parochia promulgationem, ubi ergo promulgatum vel receptum non est, robur non habet. Ratio 2dæ partis est, quòd contractus fortiantur forum loci, & peregrini nō obligentur legibus domesticis. 9. Qui exit è loco ubi Trid. vigeat ad locū ubi non vigeat, solo animo contrahendi Matrimonium & non constituendi ibi domicilium invalidè contrahit, ut declaravit Urb. VIII. in suo Brevis anno 1627. dato ad Archi-Episcopum Colon. si autem illuc se transferat animo verum vel quasi domicilium constituendi, quamvis id studio faciat in ordine ad contrahendum clandestinè Matrimonium, validè contrahet nec ei tunc fraus patrociniatur, sed domicilium acquisitum. 10. Qui è loco ubi Trid. non obligat exit ad locum in quo obligat, debet ibi servare formā Trid. ideòque si velit in tali loco contrahere, debet contrahere coram proprio, id est sui veri vel quasi domicilii Parocho, vel saltem cum ejus licentia: aliud est de vagis, qui nullibi domicilium, idedq; nec fixum Parochum habent; Ratio est, quòd peregrini, quamvis regulariter nō obligentur legibus locorum, per quæ transeunt, attamen tenentur saltem servare solemnitates substantiales contractuum, quia hęc regulantur juxta forum loci. Pign. t. 5. consulte. 79. n. 33. Pirh. n. 10. Schamb.

n. 9. Schmalzg. n. 101. unde si in Parochia sponsi Trid. sit promulgatum, non verò in Parochia sponsæ, Matrimonium clandestinum invalidè contrahetur in Parochia sponsi, validè & illicitè in Parochia sponsæ. 11. In locis hæreticis [ubi Trid. quidem fuit promulgatum, sed de facto vel nullus est vel ob metum hæreticorum latet, aut turo adiri non potest Parochus, Episcopus vel alius Sacerdos licentiam habens] valet Matrimonium etiam Catholicorum sine Parocho, adhibitis tamen testibus, quia tunc Parochi præsentia est moraliter impossibilis, & est quasi non esset Parochus, ac ita declaravit multoties S. Congreg. in specie anno 1605. 19. Jan. testibus Pirh. n. 12. Zyp. de Matr. l. 4. n. 6. Gobat t. 9. n. 475. Reiffenst. n. 132. Dices: ergo ex præsumpta licentia vel per Epikciam valebit Matrimonium coram Confessario ex causa gravissima, ut si Princeps in articulo mortis velit ducere concubinam ad legitimandas proles, ne Principatus deveniat ad manus A catholicas, saltem si Parochus casu absit vel instans mors non permittat eum expectare. 12. Quamvis aliqui cum Soto, Graff, Amic. d. 7. n. 136. Id concedant, tamen communissima negat, quia constat ex praxi Ecclesiæ Papam in priori casu dispensare, non verò in aliis, etsi majoris sint necessitatis, & lex irritans seu præscribens formam substantialem contractibus non patitur interpretationem seu Epikciam. 12. Plures & graves DD.

114

15
valde

valde probabiliter docent, valere Matrimonia hæreticorum sine proprio Parocho vel cum alto impedimento juris, Ecclesiastico, v. g. affinitatis vel consanguinitatis in 3tio & 4to gradu, honestatis publicæ contracta in iis locis, in quibus Trid. quidem est promulgatum, sed ob prædominantes hæreses non observatum, veluti Hollandia, Zelandia, Frisia aliisque locis confœderatis, quibus iussu Philippi 2di Hispaniarum Regis Concilium Trid. fuit quidem promulgatum, sed prævalente hæresi minimè observatum; Ratio est, quod consuetudo à 100. & pluribus annis contraria videatur prævaluisse contra Legem Ecclesiæ, Ecclesiâ sciente & non contradicente, imò filios eorum, si convertantur, ad S. Ordines admittit, vid. *Cas. 106. q. 6. totâ*; hæc tamen intellige de locis subjectis Principi vel Magistratui Acatholico; nam quoad loca subjecta Principi Catholico, ut Francia, Bohemia, Julia, patria Montenſis, si Parochus Catholicus haberi possit, non videtur satis probabile, quod valeant Matrimonia sine Parocho proprio contracta, quia ibi consuetudo contraria cum tacito consensu Superioris locum non habet, cum non tantum Ecclesia, sed & ipsi Principes Catholici sæpe reclamant: estque hoc verum, etiamsi unus vel uterque contrahentium sit hæreticus, adhuc enim contrahi debet coram Sacerdote Catholico si haberi possit, neque valet contractum coram

Magistratu vel Ministro hæretico, ut declaravit S. Congreg. 2. Maji 1676. 1677. 1696. apud *Neuser d. 182. q. 2. Schmalzg. n. 115. 13.* Pastor Catholicus licet assistit Matrimoniis hæreticorum in sua Parochia habitantium, absq; tamen benedictione, tum quia est verus eorum Parochus tum quia post Conc. Constant. non est prohibitum communicare cum hæreticis in sacris aut politicis, nisi sint nominatim denunciati, neque ipse tanquam Minister confert Sacramentum indignis, sed tantum assistit tanquam testis qualificatus. *Laym. sup. n. 8.* contra Matrimonium contrahere coram Ministro Acatholico, vel ab eo benedictionem accipere juxta *Leß. in auctuario Cas. 24.* videtur esse per se malum, & nequidem ad evitandam gravem pœnam permissum, quia est in facto profiteri ipsum esse verum Ecclesiæ Ministrum: comparere tamen coram Ministro vel Magistratu Acatholico ex causa merè politica, v. g. ut inscribantur tanquam veri conjuges & proles habeantur legitimæ, [quamvis adsit aliqua politica congratulatio, concio, preces vel etiam verba significantia Matrimonium] non videtur per se malum, ideoque ex gravi causa permissum. *Leß. l. c. Verjuys tr. 13. a. 7.* Ex dictis pro majori dilucidatione

Inferes sequentia: I. probabilius non valere Matrimonia Catholicorum 18.

& hæreticorum sine Parocho Catholico contracta Augustæ, Ratisbonæ, Argentorati, Trajecti ad Mosam aliisque urbibus Germaniæ, in quibus Catholici cum hæreticis permixtim vivunt, quia in iis Trid. est publicatum, & regimen ex parte est Catholicum, & Parochus Catholicus facillè haberi potest. 2. In Hollandia probabiliter valet Matrimonium hæreticorum coram Prædicante, vel sine Parocho, unde resolvitur hic Casus: Titius miles Catholicus legionis Hollandicæ Coloniae coram suæ legionis Prædicante & duobus testibus ducit Bertham A Catholicam, quæritur an validè? R. Si Bertha pertineat ad istam legionem probabiliter valet, quia talia Matrimonia in Hollandia habentur pro validis, & legiones Hollandicæ extra Hollandiam gaudent eodem jure vel dissimulatione Ecclesiæ, quo gaudent existentes in patria, quia censerì possunt velut Parochiæ cum suo pseudo-Parocho ambulantes: ex eadem ratione miles Hollandus A Catholicus [idem est de Saxonico, Prussico &c.] ubique etiã in locis Catholicis coram Prædicante validè ducit Catholicam; si Bertha nõ pertineat ad istam legionem, Matrimonium est nullum, quia Prædicans non est Parochus Titii, & dissimulatio Ecclesiæ non est extendenda ultra casus receptos. *Croix n. 753.* 3. Si quis per Saxoniam, Prussiam, vel alia loca, ubi Trid. promulgatum vel receptum non est, tanquam viator vel peregrinus transeat, potest ibi clandestinè

contrahere, quia contractus sortitur forũ loci; si verò quis transeat per loca, ubi Trid. promulgatũ est, nõ potest nequidem corã Parocho loci contrahere, nisi sit vagus; *Ratio est*, quia cum non intendat ibi per majorem partẽ anni subsistere, nullum ibi habet domicilium: econtrã si habeat animum ibi per majorem partem subsistendi, vel sit vagus, statim primã horã corã Parocho loci contrahere potest. 4. Si qui habitent in Parochia planè A Catholicã & soleant accipere alia Sacramenta à Parocho Vicario, etiã debent coram illo contrahere Matrimonium, quia censetur proprius ipsoꝝ Parochus, cui in factò se subjecerunt. 5. Si unus sponsorum sit Catholicus & pro contrahendo vel renovando Matrimonio non ausit adire Parochum Catholicũ, eò quòd sit periculum ne ipse aut Parochus prodatur, capiatur, carcere vel bonis mulctetur, non est opus ut assistat Parochus Catholicus, quia non est tutus ad eum accessus.

QUÆR. II. Quid de impedimento impotentia? R. Impotentia dirimens Matrimonium est perpetua physica & antecedens incapacitas exercendi copulam carnalem de se aptam ad generationem: hæc non tantum jure Ecclesiastico *tit. de fríg. & Malef.* sed & jure naturali dirimit Matrimonium, quia de essentia Matrimonii est traditio corporum de se aptorum ad generationem cum jure ad copulam, ut dixi *Cas. 105. q. 1.* & inhabilis ad solvendum, est inhabilis ad promittendum. *Dicitur 1.* Impotentia Physica, nõ purè

moralis, qualis oritur ex voto simplici, non dirimit sed tantum prohibet Matrimonium: ex defectu potentiae physicae ad Matrimonium inhabiles sunt: Eunuchi utroque testiculo carentes, ut certum est ex Constit. 59. Sixti V. quia carent vero semine; aliud est de spadone, qui uno tantum caret testiculo: item de Thlibio seu Thlasio, cui testiculi attriti sunt, sed non ita quin possit perficere verum semen, quia experientia constat hos esse ad generationem aptos. Hermaphroditi contrahere possunt secundum sexum praevalem. *l. quaritur ff. de statu homin.* si neuter sexus praevaleat, datur iis optio, modò jurent manere in illo sexu quem semel elegerunt, *Pirh. tit. 15. n. 3.* Senes ita debiles ut nullam arte ad copulam juvari possint, probabilius non possunt contrahere Matrimonium, quia habent impotentiam perpetuam in futurum. *Nav. Sanch. l. 7. d. 92. n. 70. Schmalzg. tit. 15. n. 33.* si vero senes juvari possint ad copulam, certum videtur posse validè contrahere, etsi per accidens generare non possint, quia retinent totam potentiam feminativam, & ita habet praxis Ecclesiae. *Lex c. nuptiarum 41. caus. 27.*

22. *q. 1.* Steriles validè contrahunt, ut patet in Abrahamo & Sara, in Zacharia & Elisabeth, quia habent verum semen, etsi per accidens impediatur à suo effectu. *S. Th. in 4. dist. 34. q. un. Sporer n. 122.* si quis ex morbo est incapax copulae, etsi de sanitate desperet, adhuc est capax Matrimonii etiam in articulo mortis, quia talis impotètia non

est ex se perpetua. *Kugl. tit. 2029. Eng. tit. 15. n. 4.* similiter validè contrahit mulier, etsi nequeat retinere semen intra matricem, modò vas ejus penetrari possit, quia potest habere copulam de se aptam generationi, etsi per accidens semen effluat. Si quis probabiliter est potens, etsi non omnino sit certus, adhuc licetè inicit Matrimonium, saltem si compartem moneat de suo dubio. *Schild. tr. 6. n. 94. d. 1. Dicast. de bapt. d. 1. n. 208.* tum quia omnimoda certitudo vix haberi potest praesertim in iis, qui diu castè vixerunt, & quilibet habet jus naturale ad Matrimonium, quamdiu non constat de incapacitate, & non datur aliud medium probandi potentiam generandi, tum quia Ecclesia separat conjuges qui per triennium frustra tentarunt copulam & permittit inire aliud Matrimonium, in quo sperant se posse consummare; ergo similiter licebit primò inire Matrimonium, quando est probabilis spes illud consummandi. *Dicitur 2. perpetua*, id est talis, quae mediis ordinariis licitis tolli non potest, hinc qui habet impotentiam, quae tolli non potest, nisi per maleficium vel Miraculum, aut per mediū valde difficile & periculosum, v.g. Arctitudo foeminae per incisionem conjunctam cum periculo vitae, ejusmodi impotentia censetur perpetua & moraliter incurabilis, nec mulier tenetur ejusmodi incisionem admittere, nec vir ejus eventum expectare, secus si incisionem fieri possit absque notabili periculo.

24. *G g 3*

25.

culo. *Gutt. Perez. Wist. t. 15. n. 12. Reiff. ibid. n. 67.* potest autem maleficium & arctitudo esse respectu hujus personæ, ideoque & respectu hujus dirimere Matrimonium, quamvis non sit nec dirimat respectu alterius. In dubio, an impotentia sit perpetua, jussu

26. *judicis Ecclesiastici* facienda est inspectio corporis in viro per Medicos, in femina per obstetrices & honestas Matronas; si factâ inspectione appareant signa manifesta impotentiae perpetuae, statim sperandi sunt, nec permittenda est tentatio copulae in Matrimonio manifestè nullo; si signa sint dubia, conjuges *ex c. laudabilem de frig.* habent triennium pro sumendo experimento, quo sine fructu elapso, separantur præstito præviè juramento quòd coire nequiverint, & ad novum Matrimonium transire permittuntur. At quid si post separationem ex causa impotentiae factam cesserit impotentia? *Re.* Si impotentia cesserit per miraculum, magiam, per scissionem periculofam vel aliud medium præter naturale valet Matrimonium. *v. ult. caus. 33. q. 1.* si verò impotentia cessaverit modo naturali, v. g. per usum secundi Matrimonii, per scissionem non periculofam, ita ut etiam vero similiter in primo sublata fuisset, modò conjuges debitam diligentiam adhibuissent, invalida erit separatio & secundum Matrimonium, ideoque primum erit redintegrandum. *Text. & DD. in c. 6. de frig.* si verò mulier talis postmodum cognita fuit à viro dissimili juniore vel habete cor-

pus magis proportionatum, quamvis per copulam cum ultimo reddita esset habilis etiam ad copulam cum primo, non ideo deberet reddi primo, quia ex hoc non probatur quòd impotentia respectu primi & alterius similis non fuerit perpetua. *Sanch. d. q. 3. n. 12. Croix n. 805.* Dicitur antecedens scilicet Matrimonium, nam si impotentia Matrimonio jam contracto superveniat, illud non dirimit: *omnes.* In dubio, an impotentia sit antecedens vel consequens, *Laym. Pirb. n. 22. Eng. n. 10.* dicunt præsumendum esse, quòd sit antecedens, quòd verum est si impotentia sit naturalis, quia qualitas, quæ ex natura rei inest, semper inesse præsumitur, præsertim si copula statim post Matrimonium contractum tentata exerceri non potuerit. Si impotentia sit ex maleficio, meritò dicit *Gob. n. 432.* rem esse planè incertam, cum experientia constet sponfos tam ante quam post Matrimonium à maleficis ligari, in praxi [cùm] Papa in Matrimonio rato dispensare possit, ut dixi *Cas. 103. n. 25.*] consultum est pro ejusmodi miserè ligatis petere dispensationem: pro qua tunc est causa sufficiens. Sed quid si post Matrimonium fiat impotens, v. g. per amputatos testes, an adhuc possit petere debitum? *Re. affirm.* quia talis habet jus & per accidens est, quòd nò possit generare *Laym. Wist. n. 33. Reiff. tit. 15. n. 65.*

QUÆR. III. Quid circa impedimentum raptus? *Re.* Raptus est violenta abductio femine in ordine ad contrahendum Matrimonium. *Trid. sess.*

24. c. 6. Dicitur 1. violenta abductio; nam si abducta consentiat etiam invitis parentibus vel tutoribus, non erit raptus Matrimonium dirimens. *Sanch. Perez. d. 38. f. 4. Gob. n. 546. Reiffen. l. 4. tit. 1. n. 374.* Ratio est, quod licet parentes reclament, si tamen consentiat filia, non læditur libertas Matrimonii, quam unicè intendit Trid. si puella liberè contraxit sponsalia, & ex post contra voluntatem à sponso abducatur, adhuc erit impedimentum raptus, si ipsa habeat justam causam resistendi abductioni vel resiliendi à sponsalibus, secus si eam non habeat; tunc enim non erit abductio propriè injuriosa. *Barb. Tamb. l. 7. in dec. c. 6. §. 2.* Dicitur 2. ^{30.} *feminae*, nam si vir abducatur, non incurritur impedimentum raptus, *DD. cit.* quia Trid. solùm loquitur de raptu feminae, & in odiosis non est faciendæ extensio. Dicitur 3. *in ordine ad contrahendum Matrimonium*, nam si fiat alio fine v. g. causa libidi-

nis, erit quidem raptus ad culpam, sed non impedimentum Matrimonii. *Bosco Tamb. l. c. Sporer à n. 29.* si fiat animo contrahendi Matrimonii, tam diu Matrimonium dirimit quam diu rapta est in potestate raptoris idque tenet etiam si rapta existens in potestate raptoris liberè consentiat; si verò à raptore jam libera cum eo sponte contrahat, valet Matrimonium, sed raptor erit ipso facto excommunicatus & perpetuò infamis. Trid. *l. cit.* si Titius rapiat feminam pro Cajo ignorante, raptor quidem erit ipso facto excommunicatus, neuter tamen incurret impedimentum cum femina rapta, non raptor, quia non rapuit nomine suo, nec in ordine ad contrahendum secum Matrimonium, & constitutio Trid. utpote odiosa tantum de rapiente principali intelligenda est: neq; Cajo, quia nullam causam raptus dedit ut supponitur, quam si dedisset, utique raptum incurret. *Sporer num. 31.*

CASUS CXI.

De Modo revalidandi Matrimonium invalidum & petenda Dispensatione.

Z Achæus Parochus interrogatur 1. Qualiter revalidari debeat Matrimonium fide vel ex metu contractum ex parte utraque, 2. Vel unâ tantum. 3. Vel nullum ob affinitatem, consanguinitatem &c. an & qualiter nullitas alteri parti debeat notificari. 4. An revalidari debeat

coram Parocho & testibus. 5. In quibus dispensare possit Papa, 6. Nuntius Apostolicus, 7. Episcopi, & quid hi possint in casibus Papalibus. 8. Quid si una pars sit A-catholica, 9. Vel sponsi spectent ad diversas Dioceses, & quid in dubio, an sit impedimentum. 10. Quid possint Episcopi & Regulares

in

in votis impediētibz Matrimonium, 11. Vel petitionem debiti. 12. Qualiter dispensatio petenda Romæ. 13. Quid si dispensetur sine causa. 14. Ad falsa narrata. 15. Quid de angustia loci. 16. Paupertate aliisque causis. 17. Quando nam causa debeat verificari. 18. Qualiter impedimenta debeant exponi. 19. Quid faciendum Confessario, qui in confessione audit adesse impedimentum. Pro resolut.

1. QUÆR. I. Qualiter Matrimonium invalidè contractū revalidari possit?
 R. I. Certum est, quòd conjux sciens Matrimonium suum invalidum non possit ullo casu nequidè metu mortis uti copulâ conjugali, quia talis copula foret fornicaria, adeoque intrinsecè mala: quid autem in dubio de valore matrimonii conjugibus liceat vel non liceat, dicam *Cas. seq. 2.* Si Matrimonium est invalidum defectu utriusq; consensûs, eò quòd uterque fictè ex metu, vel errore substantiali consenserit, Matrimonium revalidari debet per novum utriusque partis consensum sibi invicem exteriùs manifestatum, ad omnem enim contractum humanum jure naturæ requiritur sensibilis utriusque partis consensus. *Omnes cum Sanchez. l. 2. d. 32. n. 15. 3.* Si tantùm ex una parte ob fictionem vel metum defecit consensus, Matrimonium probabiliùs non validatur per liberam positionem ejusdem, ut venditio agri vel religiosa professio invalida ob defectum consensûs interni ex una partè, revalidatur hoc solo consensu accedente. *S. Tho. in 4.*
- 2.

*dist. 29. art. 3. q. 2. ad 2. Nav. Man. c. 22. n. 51. Lug. resp. moral. l. 3. dub. 2. § 16. Purb. de spons. n. 83. § ibid. Konig n. 103. Schmalzg. ibid. n. 272. Ratio est, quia consensus compartis ab initio fuit validus, utpote à persona habili positus, & perseverat virtualiter in petitione & redditione debiti conjugalis: tutius tamen est hunc novum consensum etiam exteriùs comparti verbo vel facto manifestare, eamque ad consensum pariter renovandum inducere; nam valde probabile est etiam compartis consensum ab initio fuisse nullum ob errorem in substantia, ut volunt *Felin. Ledesm. Palao d. 2. p. 6. n. 3. Reiff. in append. n. 607.* videtur enim ideo consensisse in traditionem sui corporis, quia putabat & alterum verè tradidisse suum corpus. 4. Si Matrimonium est nullum ob impedimentum ab Ecclesia dispensabile, v. g. affinitatis, cognationis &c. præter dispensationem in impedimento requiritur novus consensus utriusque partis exteriùs manifestatus, est *communis*: Ratio est, quòd prior consensus utpote inter personas inhabiles fuerit omninò nullus, ergo postea non potest fieri validus, quamvis fortè perseveret virtualiter, *quia non firmatur tr. actu temporis, quod de jure ab initio non subsistit.* Regul. juris 18. in 6. debetque probabiliùs nullitas Matrimonii alteri parti aliquo modo manifestari; nam si hæc de novo quidem consentiat, sed ignara invaliditatis, consentiet ex priori errore, quo hunc mari-*

maritum putat esse suum ideoq; pergit in substantia errare, nec hic quidquam operatur probabilitas sententiz oppositæ, quia agitur de valore Sacramenti, & de valore consensûs Matrimonialis, quem Ecclesia supplere non potest, & ex hac causa videtur in litteris dispensationis addi: *Ut dicto conjuge certiorato de nullitate prioris consensus Sc. dispenses*: igitur pars ignorans acceptâ subobscurè impedimenti scientiâ ad novû consensum suaviter est disponendæ, dicendo v.g. Angor super valore nostri Matrimonii, rogo te ut pro quietanda mea cōscientiâ consensum mecû renoves &c. quod si alter renuat, novis amoris indicis ad id induendus est absq; hoc quoddam causa nullitatis exprimat: interim si nullitas Matrimonii certa sit, à copula erit omninò abstinendû, usq; dum consensus ex utraque parte fuerit renovatus: cautè etiam hîc procedat Confessarius, dum ex confessione audit nullitatem Matrimonii, nec statim illam indicet pœnitenti, sed priùs exploret, num conjuges se ament, pacificè convenient, & sit spes revalidationis, si nulla omnino spes obtinendi consensum affulgeat, sed potius timeatur uxoris & prolium defectio, gravissima scandala & incommoda, relinquendi sunt in bona fide & fornicatione materiali. *Gob. Spor. Wist. tit. 16. n. 192. 5.* Quòd si Matrimonium sit invalidû ob impedimentum publicum vel saltem duobus aut tribus notum, ita ut in foro externo

R. D. Jansen Pars II.

probari possit, tamen publicè coram Parocho & testibus impetratâ dispensatione renovari debet, quamvis antecederet coram Parocho, & testibus contractum fuerit; *Ratio* est, quia prior assistentia Parochi & testium non est sufficiens probare valorem Matrimonii, cum per impedimentû publicum vel pluribus notum probari possit nullitas Matrimonii; ergo requiritur nova Parochi & testium presentia; econtrâ si impedimentum sit ita occultum, ut in foro externo probari non possit, Matrimonium semel in facie Ecclesiæ contractum poterit præviâ dispensatione etiam occultè renovari non adhibitis de novo testibus & Parocho. *Laym. hic p. 4. c. 14. Perez. Palao Bosco d. 12. f. 14. Sporer num. 469. Schmalzg. tit. 16. n. 277.* & ita declaravit Pius V. teste *Nav. c. 22. n. 70.*

QUÆR. II. Quinam super impedimenti Matrimonii dispensare possint? *R. I.* In impedimenti jure naturæ & divino [qualia sunt error, vis, ligamen &c.] nemo propriè dispensare potest: in impedimenti juris Ecclesiastici dirimentibus per se loquendo potest solus Papa, in prohibentibus etiam possunt Episcopi & Legati Apostolici, excepto voto perpetuæ castitatis & Religionis, ac sponsalibus legitimis. *Dixi, per se loquendo*, nam per accidens poterunt Legati & Episcopi etiam dispensare in dirimentibus, quousque hoc illis ex privilegio vel consuetudine fuerit

H h con-

concessum. 2. Nuntii Apostolici ex concessione S. Pontificis ordinariè habent facultatem dispensandi pro utroque foro cum pauperibus Catholicis in tertio & 4to gradu, simplici, & mixto; item in 2do affinitatis simplici, vel etiam primo ex copula fornicaria, si impedimentum sit occultum, & immineat scandalum, vel aliud grave malum, nec possit è S. Pœnitentiariâ dispensatio expectari, siue Matrimonium sit contrahendum siue contractum; cum hæreticis verò conversis etiam non pauperibus quoad Matrimonium contractum in 2do consanguinitatis gradu simplici & mixto, item in cognatione spiritali, præterquam inter levantem & levatum, in impedimento publicæ honestatis ex sponsalibus, in impedimento criminis neutro tamen conjuge machinante. 3. Eandem ferè cum Nuntiis facultatem habent Episcopi, qui in casu necessitatis pro foro conscientie dispensare possunt in casibus Papalibus, non tantum quoad Matrimonium ex una saltem parte bonâ fide contractum, ut plerique concedunt, sed etiam quoad Matrimonium contrahendum, si concurrant hæc tria: 1. Magna & urgens necessitas & in mora periculum, v. g. peccati, gravis infamie, vel scandalum. 2. Ut non possit adiri Papa vel delegatus valens dispensare. 3. Si impedimentum sit occultum & non publicum publicitate juris vel facti, nec sit facillè publicabile, quamvis tribus vel quatuor notum sit. *Sanch. l.*

2. d. 40. *Bosco d. 12. f. 13. Barb. de potest. Ep. alleg. 33. Sporer n. 455. Croix n. 838. Reiff. app. n. 15. Eng. tit. 16. §. 3. Wist. ibid. num. 65. Schmalzg. ibid. n. 78. Et teste Cardena disert. 21. n. 634. omnes ferè Theologi & jurisperiti: & hanc potestatem tanquam ordinariam ratione officii competentem posse Episcopum alteri delegare, docent *Sanch. Reiff. n. 36. Krimer num. 2055. Ratio est, quod omnes leges conditæ sint ad bonum commune, ideoque S. Pontifex non censeatur in tali casu cum tanto animarum periculo sibi potestatem dispensandi reservare, & quamvis agatur de valore Sacramenti, tamen adhuc hic licere usum sententie probabilis dixi *Caf. 105. q. 4. & Matrimonium ex tali dispensatione initum non est probabiliter sed certò validum, quia certum est, quod consuetudo det jurisdictionem, ut constat ex c. cum contingat de foro comp. c. Romana eod. in 6. c. Romana de sent. excomm. in 6. Et ibi glossa; certum est etiam tum experientia, tum testimonio omnium ferè Theologorum existere ejusmodi consuetudinem sciente & non contradicente S. Pontifice, item certum est ex consuetudine, bonâ fide per 10. vel 40. annos continuatâ præscribi jurisdictionem dispensandi; sed certum est Episcopos eam ultra 40. annos continuasse, ergo. Accedit quod communis usus & consuetudo sit optima legum interpret, usus autem habet, ut Episcopus in tali lege dispenseret, ergo. Prædicta intellige de omnibus***

- nibus casibus, in quibus Papa potest & solet dispensare. *Eng. n. 11.* quia nullâ ratione præsumi potest Papam concedere Episcopis, super quo ipse per S. Pœnitentiariam dispensare non solet. 4. Si una pars sit Acatolica, non potest cum ea dispensare Episcopus vel Legatus, nequidem in 4° gradu, antequam sit actu conversa, idque tenet etiamsi sit gravis necessitas, quia etiam in gravi necessitate Legatus & Episcopus non dispensant, nisi ex præsumpta Papæ licentia, hæc autem hic non adest, quia ipse Papa cum talibus non dispensat.
9. 5. Si sponsi spectent ad diversas Dioceses, sufficit unum Episcopum dispensasse, non enim potest in uno cessare impedimentum v. g. affinitatis, quin cesset in altero: cum vagis dispensat quilibet Episcopus, cui se subijciunt. 6. In dubio, an adsit impedimentum, Episcopus potest declarare non esse, aut etiam ad cautelam dispensare. *Garc. de benef. p. 9. c. 2.*
10. n. 10. 7. Episcopi & Regulares mendicantes, & cum iis communicantes pro foro conscientie dispensare possunt in omnibus votis Papæ specialiter non reservatis Matrimonium impedientibus, veluti in voto non nubendi, in voto suscipiendi S. Ordinem, voto castitatis non perpetuæ, etiam perpetuæ, sed pœnali, vel conditionato, ex metu emisso, ut dixi *Cas. 71. an. 5.* 8. Omnes regulares per totum orbem existentes dispensare possunt in Matrimonio ob affinitatē nullo, vi Privilegii Bullati à Leone X. concessi Augustinianis & per participationem aliis, apud *Roff. Chaising de priv. t. 5. c. 5. prop. 3.* his verbis: quod cum his qui in primo affinitatis gradu scienter aut ignoranter contraxerunt [modò notorium id non fuerit, neque in iudicium productum] dispensare valeant, ut de novo contrahant, & in eodem contracto Matrimonio permanent prole etiam legitimatâ. vid. *Reiff. à n. 542.* quia tamen non satis constat de illo Privilegio, & illud à pluribus negatur, agaturque de valore Sacramenti, illud in praxi vix locum habere potest. 9. Episcopi saltem ex consuetudine dispensare possunt cum conjugibus ad petendum debitum, si ve obligatio non petendi oriatur ex incestu cum consanguinea conjugis, si ve ex voto castitatis etiâ perpetuæ, modò votum non sit emissum mutuo consensu, vel cum animo ingrediendi Religionem Matrimonio nondum consummato. *Anchor. Præpo. Sanch. l. 8. d. 12.* idem possunt regulares teste *Sanch. d. 16 n. 3. Veracruz Rodrig. Henrig.* non præcisè ex vivæ vocis oraculo à Pio V. Franciscanis concessò, quia Greg. XV. & Urb. VIII. revocârunt omnia vivæ vocis oracula, sed ex privilegio quod Eug. IV. per Bullam concessit Benedictinis Congregationis Cassinensis an. 1436. & Declaratione Julii II. apud *Murga & Reiff. n. 71.* idque non tantum in, sed etiâ extra confessionē, nec ad hoc indigent speciali licentiâ sui Provincialis vel Superioris saltem vigore cit. Privilegii à Leone X. concessi. *Bordon. Ant. à S. Spiritu*

Calestin. Dian. p. 5. t. 13. R. 46. Sanch. n. 8. 10. Si dispensatio non possit dari ab Episcopo vel Nuntio Apostolico, debet peti Romæ pro impedimento publico in Datariâ, pro occulto in Pœnitentiariâ, expediet autem illam petere mediante Nuntiaturâ, quia per eam supplicæ certius diriguntur, & efficacius proponuntur. Varias formulas petendi dispensationem exhibet *Reiff. à nn. 426. Croix nu. 928. & Agenda Colon. edita Anno 1720. à pag. 206.*

13. QUÆR. III. Quid circa causas dispensandi? *Re. seqq. 1.* Papa sciens dispensans sine justa causa dispensat validè, sed illicitè: habens ab eo potestatem, nec validè nec licitè: Ratio primæ partis est, quòd impedimenta Matrimonii dispensabilia sùnt ab ipsa Ecclesia, ergo ab Ecclesiæ capite tolli possunt, quamvis non licitè, quia spectant ad bonum commune, quod sine justa causa lædi non potest. 2da pars etiam patet, quia Papa non concedit inferiori potestatem dispensandi, nisi ex rationabili causa. **2.** Dispensatio per falsa narrata vel retinentiam veri circa causam finalem & motivam impetrata est nulla & subreptitia: quia nec Papa nec alii Superiores intendunt dispensare, nisi causa, quæ eos movit ad dispensandum, revera subsit; dispensationes enim & rescripta habent hanc tacitam conditionem: si preces veritate nitantur. *c. 2. de rescriptis. Dixi circa causam finalem;* nam si sola causa impulsiva sit falsa, subsi-

stat autem motiva, adhuc valebit dispensatio: idem dicendum, si duæ causæ adæquatæ & per se sufficientes allegatæ fuerint, & una tantùm deficiat, quia utile per inutile non debet vitari. In dubio, an causa quam tacuisti vel falsò expressisti sit finalis, an tantùm impulsiva, præsumitur impulsiva, quia præsumendum est pro valore actûs: quænam autem sit causa motiva vel impulsiva, dixi *Cas. 49. q. 1. 3.* Causæ, quæ pro impetranda dispensatione cum fructu allegari possunt, sunt sequentes: 1ma *Angustia loci*, si scilicet in loco Originis ut plerique volunt, vel etiam in loco domicilii, oppido, Parochia, vel pago, in quo quis habitat, non possit haberi persona alia non impedita, æqualis in nobilitate, divitiis, vel etiâ ætate, indole, moribus. *Gob. t. 9. n. 644. Krimer n. 2016. imò Tamb. Dian. & alii docent adhuc esse angustiam loci, si tantùm sint 4. in oppido vel vicinia æqualis conditionis; in civitatibus tamen, quæ habent proprium Episcopum, ultra trecenta focularia (id est Herdt/Genestätt) angustia loci locum non habet. Corrad. in praxi dispensat. l. 7. c. 5. n. 4. 2. Paupertas, pauperes autem* **16.** hîc vocantur, qui quamvis aliquos census annuos tamen non tantos habent, quin cogantur Agriculturâ, Opificio, vel etiam arte liberali, ut pharmacopœiâ se familiamque suam alere, & ita habere praxin in Diœcesi Constantiensi fatetur *Gob. t. 9. n. 658.* qui etiam dicit sufficere, si unus spon-

forum

forum sit pauper; at in hoc non est audiendus, quia stylus Curiae, qui vim Legis habet, est contrarius, teste *Corrad. l. 8. q. 5. n. 2.* ille etiam ex *communi* hic dicitur pauper, qui sine status sui diminutione non potest solvere taxam Romanam, imò & illi hic censentur pauperes, qui quamvis congruam habeant sustentationem, attento tamen statu & dignitate personae & prolium numero videntur indigere, quavis alioquin sint nobiles, *Mascar. de probat. concl. 1154. n. 4.* modum probandi sponsores paupertatem exhibet *Croix n. 861. 3.* Est pax & compositio inter consanguineos vel affines, qui cum scandalo diu in lite fuerunt. 4. Est evitatio scandali, jactura famae aut aliorum bonorum. 5. Est conservatio illustri familiae. 6. Proles bona fide suscepta. 7. Merita in Ecclesia. 8. Si femina sit superadulta, hoc est, 24. vel 39. & plurium annorum, & hactenus non potuerit invenire sponsum patris conditionis, nisi hunc impedimento ligatum: item quod hic & non alius velit eam indotatam ducere. 9. Carentia dotis & similia, quae causa si non sufficiant singulae, sufficient tamen plures simul sumptae. *Sanch. l. 8. d. 19. V. Agendam Colon. a pag. 204.* notandum autem hic est, quod causa dispensandi tunc verificari debeat, quando actus datur dispensatio, ideòq; si dispensetur in forma gratiosa seu quae continet gratiam factam, quae proprie dispensatio est, debent causae esse verae, quando gratia sit, esto postea deficient: quando autem dispensatio expedi-

tur in forma commissoria, seu quando non est continet gratiam factam à Pontifice, sed solum mandatum gratiae faciendae ab eo cui committitur, narrata debent esse vera tempore executionis, licet tempore datae non essent verae. *Corrad. l. 7. c. 2. n. 31. Garc. de benef. p. 6. c. 2. n. 283. Wiest. an. 94.*

QUÆR. IV. Quomodo impedimento exponi debeant pro impetranda dispensatione? R. I. Ex stylo Curiae Rom. de facto non tantum exprimi debet gradus proximior, sed etiam remotior, ut sciatur an gradus sint æquales vel inæquales, quia Pontifex dispensans in uno non dispensat in alio. 2. Debet exprimi, an Matrimonium contractum aut consummatum sit bona vel mala fide cum certa scientia impedimenti; nam in Matrimonio ex utraque parte mala fide contracto dispensare non potest Episcopus, & Papa rarissime dispensat, prohibente id Trid. *Sess. 24. c. 5. 3.* Si copula illicita allegetur pro causa obtinendae dispensationis, debet exprimi an copula sit adhibita ad facilitandam dispensationem, hoc enim redditur dispensatio difficilior. 4. Exprimi debet an impedimentum sit occultum, an Matrimonium sit contractum an contrahendum, an sit periculum vitæ, scandali, vel incontinentiæ, an consanguinitas vel affinitas sit in linea recta vel transversa, an affinitas sit ex copula licita vel illicita, an copula habita sit cum pluribus ejusdem feminae consanguineis; toties enim novum constituitur impedimentum, quod non tenet,

si cœpius habita est cum eadem, *Gutt. Coning. Sanch. l. 8. d. 24. 5.* Exprimi debet Diœcesis originis utriusque sponsi & non domicilii; dicitur autem Diœcesis aut locus originis, in quo tempore natiuitatis habitârunt parentes. *Krimer à n. 2193.* error circa Diœcesin, non verò patriam aut nomen oratorum invalidat dispensationem ob notorium stylû Curia. *Sanch. Corrad. c. 5. n. 28. Schmalzg. tit. 16. n. 155.* idem est, si ponatur unum impedimentum pro alio v. g. affinitas pro consanguinitate, quia dispensatio est stricta interpretationis, & non extenditur ultra expressa.

29. QUÆR. V. Quid faciet Confessarius ex confessione audiens pœnitentem habere impedimentû dirimens?
 1. Si Matrimonium adhuc sit contrahendum, illud dissuadeat, vel obliget ad petendam præviè dispensatione, si iusta causa subsit, aliàs enim erit incapax absolutionis utpotè nolens facere, ad quod sub mortali tenetur, quod si non obstante tuâ monitione pœnitens coram te [suppono quòd sis ejus Parochus] contrahere velit, teneris assistere, nisi aliunde quàm ex confessione notitiam impedimenti habeas, aliàs frangis sigillum. 2. Si Matrimonium jam sit invalidè contractum, idque pœnitens sciat vel de eo saltem dubitet, seriò monendus est, ut sub prætextu pii voti vel itineris aut ex consensu mutuo conjugis à copula absteineat, usq; dum per se vel per te dispensationem impetrâris; quòd si

impedimentum sit difficulter vel omninò indispensabile, eò quòd alter conjux adhuc vivat, vel Matrimonium ex utraque parte malâ fide sit contractum, nec separatio fieri possit sine aperto scandalo, gravissimâ infamiâ, damno prolium &c. neq; cohabitare possint sine periculo incontinentiæ; hic opus hic labor. Aliud non suppetit, quàm ut quovis possibili sed vero prætextu separentur aut fugâ occultâ, quæ viro fortè facilis est, fœminæ plerumque difficillima, aut ingressu religionis servatis servandis, vel divortii sub alio titulo [si adfit] procuratore sibi consulant; quòd si horum nihil succederet, & moralitèr impossibilis sit separatio quoad habitationem ob gravissima pericula & scandala, Confessarius procurat, ut mediante voto vel juramento saltem lecto & nocturno cubiculo sint separati, vivantq; ut frater & soror. 3. Si pœnitens bonâ fide ignoret nullitatem Matrimonii, regulariter in sua bona fide relinquendus est, ut cum *communis* docet *Sporer n. 444.* quia ejusmodi monitio regulariter plus obesse quàm prodesse solet, eò quòd maritus non obstante monitione fortè sit perrecturus in copula, vel deserturus uxorem cum maximo scandalo, & damno liberorum, ideòque potes & debes dissimulare usque dum impetratâ occultè dispensatione sit spes eos ad revalidandum Matrimonium inducendi, colligitur ex *c. quia circa de consang. & affin. V. Cas. 106. n. 8. & n. 26.*

CASUS

C A S U S CXII.

De usu Matrimonii.

Z Osima Neosponfa ex Con-
fessario petii : 1. An liceat
copula in dubio de valore
Matrimonii. 2. Quid si un-
us vel uterque voverit
continentiam. 3. Quid de adultero, vel
incestuoso. 4. An liceat copula ex sola
voluptate, aut quando nulla est spes pro-
lis, aut propter sanitatem. 5. Quid si non
servetur situs aut modus copula. 6.
Aut locus vel tempus. 7. Qualiter li-
ceant conjugibus aspectus, oscula,
tactus &c. 8. Delectationes morose. 9.
Aspectus speciosa imaginis tempore coi-
tus. 10. An sit obligatio ad actum con-
jugalem. 11. Quid si conjux sit suspe-
ctus de adulterio. 12. Vel petat in ebrie-
tate, nimis saepe, infectus morbo. 13.
Vel ob paupertatem proles nascitura
ali non possit. 14. Aut petatur cum pec-
cato. Pro resolut.

QUÆR. I. An & qualiter licitus
sit usus Matrimonii?

3. R. De fide certum est Matrimonii
usum per se licitum esse; dicit enim
Apostolus 1. Cor. 7. uxori vir debi-
tum reddat, similiter & uxor viro. Di-
co per se: nam per accidens variis
modis usus Matrimonii potest fieri
illicitus, ut 1. si unus vel uterque sit
moraliter certus Matrimonium esse
nullum, ita ut non habeat prudens

motivum pro ejus valore, tunc sciens
invaliditatem ex nulla causa, nequi-
dem ex metu mortis petere aut red-
dere potest debitum, ut dixi *Cas.*
præced. quia redditio tali casu esset
mera fornicatio, quæ est intrinsecè
mala. In dubio, an Matrimonium jam
bonâ fide contractum sit validum, di-
ligenter inquirendum est in verita-
tem, & interim abstinendum ab omni
copula & actu carnali; si adhibitâ
sufficiente diligentia dubium deponi
non possit, probabilius & peti & red-
di potest debitum, saltem si dubium
in utramque partem sit negativum
vel positivum. *Sor. Henriq. Sanch. l. 2.*
d. 4. Pirh. de spons. n. 181. quia in dubio
standum est pro valore actus, & cau-
sâ favorabili, qualis est Matrimo-
nium. *c. ex litt. de probat. l. 19. quoties*
de rebus dubiis, & conjuges sunt in
possessione Matrimonii bonâ fide
contracti, ut supponitur, & non est
periculum nisi peccati materialis, cum
suppositâ sufficienti inquisitione in-
culpabiliter ignorent invaliditatem
Matrimonii; sicut ergo possidens bo-
nâ fide agrum, si superveniens dubiû
vincere non possit, licitè retinet & u-
surpat agrû, licet cum periculo injusti-
tiæ materialis, sic & hic licitè utitur
Matrimonio cum periculo materialis
forni-

fornicationis, videturq; id decisū in *c. laudabilem de frig. & malef.* ubi dicitur, quod superveniente dubio de impotentia uterque possit ad triennium reddere & petere debitū. *Nec obstat*: quod in *c. inquisitione de sent. excomm.* dicatur: *cum conscientia pulsat animum ex credulitate probabili & discreta quamvis non evidenti & manifesta, debitum quidem reddere potest, sed postulare non debet*; nam hoc *c.* loquitur de casu quo est motivum probabile pro nullitate, nulla autem probabilitas pro valore Matrimonii, tunc enim dicit reddi sed non peti posse debitum; aliud est si pro utraq; parte vel pro neutra sit ratio probabilis, & Matrimonium jam bonâ fide sit contractum, quod addo: nam si malâ fide sit contractū cum dubio impedimenti, non Matrimonium sed lex non fornicandi est in possessione ideôq; si uterq; malâ fide cōtraxit, neuter petere aut reddere debitū poterit; si unus contraxit bonâ fide & dubium vincere non potest, hic petere, & per consequens alter reddere tenebitur. *Palaa Pirb. n. 180. 2.* Si una conjux ante Matrimonium emisit votum continentiae non potest petere, si tamen conjugem à petitione avertere non possit, obligatur reddere debitum *c. si dicat 33. q. 5.* de reliquo tenetur servare votum quantum potest, unde si altera conjux consentiat, vel per incestum aut adulterium se privaverit jure petendi, nequidem licebit reddere debitum, quia illud negare, & castitatem promissam

servare potest absq; injuria compar-
tis Item soluto Matrimonio, etiam si
ante in petendo debito dispensatum
fuerit, continentia integra servanda
erit, nec sine dispensatione S. Pontifi-
cis [cui votum castitatis reservatum
est] poterit transire ad alias nuptias
vid. *Cas. 70. à n. 19. & Cas. 71. n. 14.*
idem dicendum de voto, quod una
conjux sine alterius consensu stante
Matrimonio emittit, si verò altera
pars votum simpliciter approbet, vel
reciprocè castitatem voveat, neuter
petere vel reddere poterit debitum.
Si ex post forent in periculo inconti-
nentiae, oporteret petere dispensatio-
nem. 3. Adulter quidem potest petere
debitum, innocens tamen non tene-
tur ei reddere; incestuosus cum con-
sanguinea sui conjugis in primo vel
2do gradu petere non potest ob affi-
nitatem quam contraxit cum propria
conjuge: si autem marito non petente
nec uxor ex verecundia petere aude-
ret ideôque foret in periculo inconti-
nentiae, maritus se modestè insinuare
posset, imò si ignoret suo incestui istâ
pœnam esse annexam, uti ordinariè
contingit in rudibus, hanc pœnam
probabiliter non incurrit. *Laym. hic c.*
8. n. 8. aut si eam incurrit, ut probabi-
lius est, à Mendicantibus, & cum iis
participantibus absolvi potest, ut dixi
c. preced. n. 11. 4. Actus conjugii sit
illicitus, si fiat ex indebito sine v. g. ex
mera voluptate, tunc enim erit saltem
venialiter malus, ut certum est ex
prop. 9. ab Innoc. XI. damnatâ:

opus

opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpâ ac defectu veniali: Ratio est inversio ordinis: natura enim huic actui indidit voluptatē ad acuendā & aptiorem reddendam ipsam operationem generativam, ergo contra ordinem naturæ agit, qui ipsam operationem ad delectationem refert: igitur primarius finis copulæ conjugalis est generatio prolis, secundarius est vitare periculum incontinentiæ in se & in comparte, nec non comparti petenti reddere actum ex justitia debitum, ex ejusmodi fine usus Matrimonii non tantum licitus, sed & potest esse meritorius, quia licitè honestèque potest quis uti Matrimonio ad finem, ad quem à Deo est institutum, sed Matrimonium post lapsum Adæ non tantum institutum est ad generandam prolem, sed & secundario in remedium concupiscentiæ, ut patet ex 1. Cor. 7. *Revertimini in id ipsum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam vestram. S. Thom. in suppl. q. 42. art. 2. in O.* Nec obstat, quod fortè ob senium, sterilitatem, prægnantem uterum &c. non sit spes prolis, aut etiam ob paupertatem vel difficultatem partûs inefficaciter quis optet prolem non nasci, quia adhuc potest esse in remedium concupiscentiæ, & propter hunc finem dicit *S. Th. q. 51. art. 5. ad 3.* permitti senibus sterilibus Matrimonium, cur non & usus Matrimonii? & quamvis *D. Th. q. 49. art. 5. ad 4.* dicat esse veniale uti Matrimonio purè propter sanitatem corporis, tamen id æquè probabiliter & communiùs negant alii, quia ipse usus Matrimonii, &

R. D. *Jansen Pars II.*

talis finis per se est honestus, nec semper teneor agere ex fine honestissimo, & cum Matrimonium primario sit institutum ad propagationem speciei, videtur secundario institutum ad conservationem individui generantis, cum species, nisi salvis individuus, propagari non possit. *Sporer n. 489.*

5. Si non servetur debitus situs vel modus copulæ, & non sit periculum effundendi semen extra vas naturale, uti communiùs non esse testantur DD. si conjuges stando à latere, vel tergo congregiantur, aut vir sit succubus, mulier incuba, quamvis gravissimè propterea sint increpandi, probabiliùs tantum peccant venialiter, & si sit justa causa, v. g. ne noceatur mulieri prægnanti, nullo modo. *Sanch. l. 9. d. 16.* Si experienciâ constaret esse periculum effusionis, aut talis situs adhibeatur ad impediendam prolem, foret mortale, imò omnis voluntaria effusio seminis extra vas est intrinsecè mala, & in vase præpostero est peccatum gravissimum. & species adulterii, juxta alios species Sodomix. Mulier, quæ recepto jam viri semine se manibus juvat ad copulam, peccat mortaliter, quia per seminationem viri copula jam est perfecta, ideòque ejusmodi procuratio seminationis ex post facta foret mollities. *Sanchez, Perez disp. 94. lect. 8. Gob. tr. 10. n. 59.* docent non peccare mulierem, si ob difficultatem prolis educandæ vel nimium partûs periculum tempore coitûs aliò animum convertat, ut sic ipsa non seminet & generationem prolis evitet: quod non possum approbare, videtur enim sic positive impedi

6. *diri generatio vel conceptio prolis, quod non licet etiam ex causa paupertatis vel difficultis partus, sed tali casu potius mutuo consensu abstinendum est ab usu conjugii.* 6. Requiritur, ut copula fiat debito tempore & loco secreto: ratione temporis ratio peccatur, nam quamvis decentissimum sit die Communionis abstinere, tamen communius Theologi non agnoscunt obligationem. Idem plures dicunt de copula habita tempore menstrui, quam tamen sine causa saltem petere erit veniale, quod a potiori tenet de copula cum puerpera physice nondum purificata, quam plures dicunt esse mortale ob periculum matris aut prolis. Ratione loci peccatur mortaliter, si fiat in Ecclesia, nisi excuset necessitas, ut si conjuges tempore belli diu cogantur in Ecclesiis desertis habitare cum periculo incontinentiae.

7. **QUÆRES II.** Qualiter conjugibus liceant cogitationes, affectus, delectationes, imaginationes, oscula, aspectus, sermones venerei &c.?

8. *Hac omnia, si fiant in ordine ad excitandam copulam cum propria conjugē sine periculo pollutionis, & absque imaginatione personæ alienæ, vel nullum sunt peccatum, vel tantum veniale, nisi nimium excedatur honestas naturalis juxta sequentes explicationes. Si autem venia verbis inhonestioribus pro explicatione præsentis materiæ omnino necessariis: *Omnia enim munda mundis*, teste Apostolo. Itaque 1. Quamvis plures probabiliter à mortali excusent conjuges se in partibus venereis osculantes, at-*

tamen mortalis, infanda, & bestialis libido est, membro ori imposito coire usque ad seminationem vel seminationis periculum; quis putasset hoc fieri ab homine rationali? & tamen fit, prò nimis sapè. 2. Aspectus, tactus, oscula, cogitatio & affectus ad copulam, & similia, si fiant cum præviso pollutionis periculo, etiam in conjugibus sunt mortale, etiam si pollutionem directè non intendant, idque vel maxime tunc, si tactus sint ita venerei, ut proximè disponant ad pollutionem, aut sint quasi inchoata pollutio, & conjuges in eo loco existant, ubi copulam exercere non possunt; si autem absit periculum pollutionis, & ejusmodi amplexus, oscula &c. sine diminutione amoris conjugalis negari non possunt, non erunt mortale, præsertim ex parte reddentis, etsi præter intentionem aliquando sequatur pollutio. *Govat. n. 667.* erunt tamen veniale, si fiant ex mera voluptate; idem dicunt plerique de tactu venereo corporis proprii, si fiat præsentis conjugis, quia tunc absit periculum pollutionis, ut supponitur, & ejusmodi tactus refertur ad copulam: absente autem conjugis ejusmodi tactus est mortaliter malus, quia nequit referri ad copulam, quæ tunc haberi non potest, sed ex natura sua tendit ad pollutionem, cujus periculum plerumque adest. 3. Delectatio morosa vel complacentia in actu conjugii, si fiat animo se excitandi ad novam copulam, nullum est peccatum: si fiat ex mera voluptate, secluso tamen pollutionis periculo, est tantum veniale ob defectum debiti finis; econ-

erā delectatio de copula habita cum priore conjugē vel cum aliena, semper est mortale & adulterium mentale. Ratio est, quōd prior delectatio sit de objecto secundū se licito, scilicet de copula cum sua conjugē, alia est de objecto illicito seu de copula cum non sua: hæc tamen intellige, si neuter conjugum existat in voto castitatis, nam si voto obstrictus incipiat tactus secum vel cum conjugē, vel morosē delectetur de copula, peccat mortaliter toties, quoties contra votum, ut patet. Econtrā, si copula conjugalis ob circumstantiam extrinsecam sit illicita, v. g. ob periculum morbi vel abortūs, tactus, amplexus, delectationes morosæ & similes actus inter conjuges citra periculum pollutionis non esse nisi veniale docent Theologi communiter, eō quōd Matrimonium hæc omnia videatur in tantum cohonestare, & certē, si illa omnia forent mortale, in periculosissimo statu versarentur conjuges juvenes se multū amantes &c.

9. 4. Quamvis *Sanch.* & alii excusent saltem à mortali mulieres, quæ tempore coitūs aspiciunt speciosas imagines, ut earum intuitu formosas proles concipiant: rectē tamen fatentur, rem esse plenam periculo, imo videtur esse adulterium mentale, vel saltem evidens ejus periculum, sibi tunc imaginari formam alterius maris.

10. QUÆRES III. An, & qualiter actus conjugalis sit obligatorius?

ꝛ. Evoluto primo bimestri (quod conjugibus à jure ad deliberandum conceditur,) tenetur alter alteri seriō,

justē & rationabiliter petenti debitum ex justitia & sub mortali reddere, ad hoc enim se obligarunt vi contractūs Matrimonii. Est communis & certa ex 1. ad Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat, similiter & uxor viro.* Item, *Nolite fraudare invicem, nisi ex consensu ad tempus.* Dicitur 1. *Seriō petenti,* nam si conjux non perat copulam seriō & tanquam debitum, sed tantū obiter, amicē & benevolē, nec ægrē ferat, si unā vel alterā vice modestē denegetur, non erit mortale; secūs si conjux sit valdē ægrē latura, aut præ verecundia non audeat instanter petere, vel sit in periculo incontinentiæ, tunc enim semper erit mortale vel semel debitum negare, quod à potiori tenet, si ex pertinacia, odio, vindicta vel morositate negetur, aut non reddatur, nisi post rixas, & cum magna difficultate. Est communis cum *Tann. disp. 8. q. 6. n. 25.* Dicitur 2. *Justē,* nam si conjux per incestum vel adulterium jus ad copulam amiserit, altera pars non tenetur ei debitum reddere, nisi & ipsa adulterium commisisset, tunc enim injuria per injuriam compensaretur, aut innocens injuriam liberē remittat verbo vel facto per voluntariam v. g. debiti petitionem vel redditionem, injuria enim semel remissa non reviviscit: ad negandum autem debitum non sufficit suspicio vel aliqualis probabilitas adulterii, sed requiruntur indicia quasi certa, quia ipse est in possessione juris sui, & delicta non præsumuntur. Dicitur 3. *Rationabiliter petenti,* nam irrationabiliter petenti sine

II.

11.

li 2 culpa

culpa negari potest, ut, si petat ex ebrietate, furore, amentia, si nimis sapere & importunè, & non ad sit periculum incontinentiæ, si ex redditione immineat periculum mortis vel gravis morbi, eò quòd v. g. petens sit infectus peste, leprâ, morbo gallico &c. non est obligatio reddendi, non enim censentur conjuges se ad ejusmodi casum non prævisum obligasse, nisi periculum infectionis esset valdè remotum, & periculum proximum incontinentiæ, tunc enim locum habet, quod dicitur C. 2. de conjug. lepr. *Si virum vel uxorem leprosum fieri contingat, & infirmus à sano debitum exigit, generali præcepto Apostoli, quod exigitur, solvendum est.* Sola paupertas vel difficultas educandi prolem vix unquam sufficit ad negandum debitum, quia paupertas vix unquam tanta est, ut proles cum ordinaria DEI gratia, accedente propriâ industriâ, juxta cujusvis sta-

13.

tum educari non possit, & econtrâ in juvenibus diu abstinentibus raro aberit periculum incontinentiæ. Si petatur cum peccato solius petentis, ut si hic existat in voto, vel petat modo vel situ indebito, aut ex mera voluptate, & petitio bonis verbis averti non possit, potest reddi debitum, sed non est obligatio, ut habet communis, quia, quamvis tunc petens peccet, tamen non amisit jus suum, & altera pars excusatur à cooperatione ex justa causa, ne scilicet graviter offendat, vel lædat amorem conjugalem: econtrâ si circumstantia vel culpa teneat se ex parte ipsius copulæ, ut, si petatur in loco sacro cum evidenti periculo abortus, cum inceptio extra vas naturale, est mortale & reddere & petere, nisi ignorantia excuset, quia tunc ipse actus secundum se est illicitus, ergo eum ponere est peccatum ex parte utriusque.

14.

E X